

Svet
Evropske unije

Bruselj, 27. februar 2026
(OR. en)

11787/24

Medinstitucionalna zadeva:
2024/0101 (NLE)
2024/0102 (NLE)

AELE 72
AND 13
SM 13
MI 659

ZAKONODAJNI AKTI IN DRUGI INSTRUMENTI

Zadeva: Sporazum o pridružitvi med Evropsko unijo in njenimi državami članicami na eni strani ter Kneževino Andoro in Republiko San Marino, vsako kot ločeno pogodbenico, na drugi strani

SPORAZUM
O PRIDRUŽITVI MED
EVROPSKO UNIJO IN NJENIMI DRŽAVAMI ČLANICAMI NA ENI STRANI TER
KNEŽEVINO ANDORO IN REPUBLIKO SAN MARINO,
VSAKO KOT LOČENO POGODBENICO, NA DRUGI STRANI

PREAMBULA

EVROPSKA UNIJA, v nadaljnjem besedilu: EU,

in

KRALJEVINA BELGIJA,

REPUBLIKA BOLGARIJA,

ČEŠKA REPUBLIKA,

KRALJEVINA DANSKA,

ZVEZNA REPUBLIKA NEMČIJA,

REPUBLIKA ESTONIJA,

IRSKA,

HELENSKA REPUBLIKA,

KRALJEVINA ŠPANJA,

FRANCOSKA REPUBLIKA,

REPUBLIKA HRVAŠKA,

ITALIJANSKA REPUBLIKA,

REPUBLIKA CIPER,

REPUBLIKA LATVIJA,

REPUBLIKA LITVA,

VELIKO VOJVODSTVO LUKSEMBURG,

MADŽARSKA,

REPUBLIKA MALTA,

KRALJEVINA NIZOZEMSKA,

REPUBLIKA AVSTRIJA,

REPUBLIKA POLJSKA,

PORTUGALSKA REPUBLIKA,

ROMUNIJA,

REPUBLIKA SLOVENIJA,

SLOVAŠKA REPUBLIKA,

REPUBLIKA FINSKA in

KRALJEVINA ŠVEDSKA,

visoke pogodbenice Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije, v nadaljnjem besedilu: države članice EU,

na eni strani

ter

KNEŽEVINA ANDORA, v nadaljnjem besedilu: Andora,

in

REPUBLIKA SAN MARINO, v nadaljnjem besedilu: San Marino,

vsaka kot ločena pogodbenica,

na drugi strani so se –

OB OPOZARJANJU na tesne zgodovinske, geografske, kulturne, politične in gospodarske vezi med EU in vsako pridruženo državo, tudi v obliki obstoječih sporazumov, ter na posebno bližino med vsako pridruženo državo in eno ali več državami članicami EU,

KER so se postopoma vzpostavljale povezave med EU in Andoro, med drugim na podlagi Sporazuma v obliki izmenjave pisem med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Kneževino Andoro¹, sklenjenega v Luxembourgju dne 28. junija 1990, Sporazuma o sodelovanju med Evropsko skupnostjo in Kneževino Andoro², sklenjenega v Bruslju dne 15. novembra 2004, Monetarnega sporazuma med Evropsko unijo in Kneževino Andoro³, sklenjenega v Bruslju dne 30. junija 2011 ter Sporazuma med Evropsko skupnostjo in Kneževino Andoro o ukrepih, enakovrednih ukrepom iz Direktive Sveta 2003/48/ES o obdavčevanju dohodka od prihrankov v obliki plačil obresti⁴, sklenjenega v Bruslju dne 15. novembra 2004 s priloženo Skupno izjavo o nameri, Protokola o spremembi k Sporazumu med Evropsko skupnostjo in Kneževino Andoro o ukrepih, enakovrednih tistim iz Direktive Sveta 2003/48/ES o obdavčevanju dohodka od prihrankov v obliki plačil obresti⁵, sklenjenega v Bruslju dne 12. februarja 2016 ter Protokola o spremembi k Sporazumu med Evropsko skupnostjo in Kneževino Andoro o avtomatični izmenjavi finančnih informacij za izboljšanje davčne skladnosti⁶, sklenjenega 13. oktobra 2025 v Bruslju,

¹ UL EU L 374, 31.12.1990, str. 14.

² UL EU L 135, 28.5.2005, str. 14.

³ UL EU C 369, 17.12.2011, str. 1.

⁴ UL EU C 359, 4.12.2004, str. 33.

⁵ UL EU L 268, 1.10.2016, str. 40.

⁶ UL EU L, 2025/2400, 5.12.2025, ELI:
http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2025/2400/oj.

KER so se postopoma vzpostavljale povezave med EU in San Marinom, med drugim na podlagi Sporazuma o sodelovanju in carinski uniji med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Republiko San Marino¹, sklenjenega v Bruslju dne 16. decembra 1991, Monetarnega sporazuma med Evropsko unijo in San Marinom², sklenjenega v Bruslju dne 27. marca 2012 ter Sporazuma med Evropsko skupnostjo in Republiko San Marino o ukrepih, enakovrednih tistim iz Direktive Sveta 2003/48/ES o obdavčevanju dohodka od prihrankov v obliki plačil obresti³, sklenjenega v Bruslju dne 7. decembra 2004 in spremnega memoranduma o soglasju ter protokola o spremembi k Sporazumu med Evropsko skupnostjo in Republiko San Marino o ukrepih, enakovrednih tistim iz Direktive Sveta 2003/48/ES o obdavčevanju dohodka od prihrankov v obliki plačil obresti⁴, sklenjenega v Bruslju dne 8. decembra 2015 ter Protokola o spremembi k Sporazumu med Evropsko unijo in Republiko San Marino o avtomatični izmenjavi podatkov o finančnih računih za izboljšanje spoštovanja davčnih predpisov na mednarodni ravni⁵, sklenjenega 13. oktobra 2025 v Bruslju,

KER sta pridruženi državi že stoletja tesno povezani s sosednjimi državami, ki so zdaj države članice EU, in ker ozemlji pridruženih držav obdaja ozemlje EU,

¹ UL EU C 302, 22.11.1991, str. 12.

² UL EU C 121, 26.4.2012, str. 5.

³ UL EU L 381, 28.12.2004, str. 33.

⁴ UL EU C 346, 31.12.2015, str. 3.

⁵ UL EU L, 2025/2400, 5.12.2025, ELI:

http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2025/2400/oj.

ODLOČENE vzpostaviti pridružitveno razmerje, da bi poglobile, diverzificirale in vzdrževale odnose na podlagi vrednot, ki so skupne EU, državam članicam EU in pridruženima državama, in sicer spoštovanje človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti in pravne države ter spoštovanje človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin, ki so bistveni elementi tega sporazuma,

ZAVEZANE spodbujanju teh skupnih vrednot v družbi, za katero so značilni pluralizem, nediskriminacija, strpnost, pravičnost, solidarnost ter enakost žensk in moških,

OB POUČENJU pripravljenosti EU in držav članic EU, da razvijejo posebne odnose s sosednjimi državami, da bi se vzpostavilo območje blaginje in dobrega sosedstva z vzajemnimi pravicami in obveznostmi ter možnostjo skupnega ukrepanja, za katerega so značilni tesni in miroljubni odnosi na podlagi sodelovanja,

V PRIZADEVANJU za vzpostavitev celovitega in skladnega okvira za odnose med EU, državami članicami EU in pridruženima državama ob upoštevanju posebnega položaja vsake pridružene države izjave 3 o členu 8 Pogodbe o Evropski uniji, priložene Sklepni listini medvladne konference, ki je sprejela Lizbonsko pogodbo, podpisano 13. decembra 2007,

ODLOČENE, da bodo zagotovile gospodarsko povezovanje in ustrezno udeležbo pridruženih držav na notranjem trgu EU, vključno zlasti s štirimi neločljivo povezanimi svoboščinami: prostim pretokom blaga, prostim pretokom oseb, prostim pretokom storitev in prostim pretokom kapitala na podlagi skupnih pravil in enakih konkurenčnih pogojev, ob upoštevanju posebnih razmer v vsaki pridruženi državi in ohranjanju njune neodvisnosti in neodvisnosti njunih institucij,

ODLOČENE, da s pridružitvijo povečajo gospodarske in poslovne priložnosti za posameznike in podjetja pridruženih pogodbenic,

ODLOČENE, da z izvajanjem pridružitve zagotovijo homogenost notranjega trga, pravno varnost, enotno razlago in uporabo tega sporazuma ter enako obravnavo, med drugim za gospodarske subjekte in državljane pridruženih pogodbenic,

OB PRIZNAVANJU potrebe po vzpostavitvi ustreznega institucionalnega okvira, ki bo vključeval zlasti forum za dialog med pridruženima pogodbenicama, postopke v zvezi z nadzorom in reševanjem sporov ter izključno pristojnost Sodišča Evropske unije za zagotovitev enotne razlage in uporabe tega sporazuma, da se zagotovi pravilno delovanje tega sporazuma in popolno spoštovanje prava EU,

V ŽELJI prispevati h krepitvi izboljšanja sodelovanja med poslanci Evropskega parlamenta in poslanci parlamentov pridruženih držav ter med socialnimi in gospodarskimi partnerji v EU in socialnimi in gospodarskimi partnerji pridruženih državah,

OB UPOŠTEVANJU ambicij EU, držav članic EU in pridruženih držav, da bi njihova pridružitve temeljila na visoki ravni zdravstvenega varstva, varnosti in varstva potrošnikov,

ODLOČENE ohranjati, varovati in izboljševati kakovost okolja ter zagotoviti smotno in preudarno rabo naravnih virov v skladu z načeli trajnostnega razvoja ter previdnostnega in preventivnega ukrepanja, pa tudi spodbujati dobrobit ljudi in živali,

ZAVEDAJOČ SE pomena trajnostnega razvoja v njegovi gospodarski, okoljski in socialni razsežnosti,

V ŽELJI, da bi spodbujale uresničevanje Agende Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030 in njenih ciljev trajnostnega razvoja ter prispevale k njihovemu uresničevanju,

OB PONOVNI POTRDITVI zavezanosti Ustanovni listini Združenih narodov, Splošni deklaraciji o človekovih pravicah, Konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter ciljem in načelom Sveta Evrope in Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi,

OB UGOTOVITVI, da vzpostavitev pridružitve krepi dvostranske odnose med EU, državami članicami EU in vsako od pridruženih držav ter tako spodbuja pridruženi pogodbenici, da dosežeta vse tesnejše zблиževanje stališč o dvostranskih, regionalnih in mednarodnih vprašanjih skupnega interesa,

OB UGOTAVLJANJU, da če pogodbenici v okviru tega sporazuma skleneta sprejeti posebne sporazume na področju svobode, varnosti in pravice, ki jih lahko Evropska unija sklene na podlagi naslova V tretjega dela Pogodbe o delovanju Evropske unije, določbe takih prihodnjih sporazumov ne bi zavezovale Irske, razen če Evropska unija skupaj z Irsko glede na njune ustrezne prejšnje dvostranske odnose Andoro ali San Marino uradno obvesti, da so taki sporazumi postali zavezujoči za Irsko kot del Evropske unije v skladu s Protokolom št. 21 o stališču Irske glede območja svobode, varnosti in pravice, ki je priložen Pogodbi o Evropski uniji in Pogodbi o delovanju Evropske unije; ob ugotavljanju, da morebitni naknadni notranji ukrepi Evropske unije, ki se na podlagi naslova V tretjega dela Pogodbe o delovanju Evropske unije lahko sprejmejo za izvajanje tega sporazuma, ne bi zavezovali Irske, razen če ta uradno sporoči, da želi sodelovati pri njih ali jih sprejeti v skladu s Protokolom št. 21, ter tudi ob ugotavljanju, da bi taki prihodnji sporazumi ali naknadni notranji ukrepi Evropske unije spadali na področje uporabe Protokola št. 22 o stališču Danske, ki je priložen Pogodbi o Evropski uniji in Pogodbi o delovanju Evropske unije,

DOGOVORILE O NASLEDNJEM:

DEL I

CILJI, VREDNOTE IN NAČELA

ČLEN 1

Cilji

1. Ta sporazum vzpostavlja pridružitve med EU in državami članicami EU na eni strani ter Andoro in San Marinom, vsako kot ločeno pogodbenico, na drugi strani (v nadaljnjem besedilu: pridružitve).
2. Cilji te pridružitve so:
 - (a) zagotoviti ustrezno udeležbo pridruženih držav na notranjem trgu, kar vključuje prosti pretok oseb, prosti pretok blaga, prosti pretok storitev in prosti pretok kapitala ter enake konkurenčne pogoje med pogodbenicama v skladu s tem sporazumom, pa tudi sodelovanje pridruženih držav v povezanih horizontalnih in podpornih politikah, ob upoštevanju posebnih razmer v vsaki pridruženi državi, ter
 - (b) vzpostaviti ustrezen okvir za razvoj in spodbujanje dialoga in sodelovanja med EU in državami članicami EU ter vsako pridruženo državo na drugih področjih skupnega interesa.

ČLEN 2

Opredelitev pojmov

V tem sporazumu:

- (a) „pridruženi državi“ pomeni Andora in San Marino, vsaka kot ločena pogodbenica;
- (b) „pogodbenica EU“ pomeni EU, države članice EU ali EU in države članice EU v okviru njihovih pristojnosti kot izhajajo iz Pogodbe o Evropski uniji ali Pogodbe o delovanju Evropske unije
- (c) „pogodbenici“ pomeni pogodbenica EU na eni strani ter Andora in San Marino na drugi strani;
- (d) „pridruženi pogodbenici“ pomeni pogodbenica EU, kot pridružena pogodbenica na eni strani, in bodisi Andora bodisi San Marino, kot pridružena pogodbenica na drugi strani;
- (e) „Pridružitveni sporazum“ pomeni okvirni sporazum, okvirne protokole, protokola za pridruženi državi in priloge k protokolom pridruženih držav;
- (f) „okvirni sporazum“ pomeni Pridružitveni sporazum brez njegovih protokolov in prilog;
- (g) „protokol za pridruženo državo“ pomeni protokol, ki se nanaša na posamično pridruženo državo in njegove priloge, ki določajo posebne pogoje za doseganje ciljev in elemente, povezane s sprejetjem pravnega reda EU na notranjem trgu EU;

- (h) „okvirni protokol“ pomeni protokol, ki je skupen vsem pogodbenicam;
- (i) „priloga k protokolu za pridruženo državo“ pomeni besedilo, ki vsebuje pravne akte EU, ki spadajo na področje uporabe tega sporazuma, skupaj z morebitnimi prilagoditvami;
- (j) „Sodišče“ pomeni Sodišče Evropske unije, ki vključuje Sodišče in Splošno sodišče;
- (k) „PEU“ pomeni Pogodba o Evropski uniji;
- (l) „PDEU“ pomeni Pogodba o delovanju Evropske unije.

ČLEN 3

Vrednote

Ta sporazum temelji na skupnih vrednotah pogodbenic: spoštovanje človekovega dostojanstva, svoboda, demokracija, enakost, pravna država in spoštovanje človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin. V družbi, za katero so značilni pluralizem, nediskriminacija, strpnost, pravičnost, solidarnost ter enakost žensk in moških, so takšne skupne vrednote bistveni deli tega sporazuma.

ČLEN 4

Načela

Za doseganje ciljev iz člena 1 okvirnega sporazuma pridruženi pogodbenici sprejmeta vse ustrezne splošne ali posebne ukrepe za zagotovitev izpolnjevanja obveznosti, ki izhajajo iz tega sporazuma, v skladu z naslednjimi temeljnimi načeli:

- (a) pravilno delovanje in homogenost notranjega trga EU na podlagi enotnih pravil;
- (b) pravna varnost in enaka obravnava gospodarskih subjektov in posameznikov;
- (c) upoštevanje posebnega položaja vsake pridružene države.

ČLEN 5

Načelo nediskriminacije

V okviru uporabe tega sporazuma in ne da bi to vplivalo na njegove posebne določbe, je prepovedana vsakršna diskriminacija glede na državljanstvo.

DEL II

PROSTI PRETOK BLAGA, OSEB, STORITEV IN KAPITALA

POGLAVJE 1

PROSTI PRETOK BLAGA

ČLEN 6

Prosti pretok blaga

Prosti pretok blaga med pridruženima pogodbenicama se vzpostavi v skladu s tem sporazumom.

ČLEN 7

Prepoved carin

Carine pri uvozu in izvozu ter vse dajatve z enakim učinkom so med pridruženima pogodbenicama prepovedane. Prepoved iz tega člena velja tudi za carine fiskalne narave.

ČLEN 8

Prepoved količinskih omejitev

Količinske omejitve pri uvozu in izvozu ter vsi ukrepi z enakim učinkom so med pridruženima pogodbenicama prepovedani.

ČLEN 9

Prepovedi ali omejitve uvoza, izvoza ali tranzita

1. Ta sporazum ne izključuje prepovedi ali omejitev uvoza, izvoza ali tranzita blaga, ki so utemeljene z javno moralo, javnim redom ali javno varnostjo, z varovanjem zdravja in življenja ljudi, živali ali rastlin, z varstvom nacionalnih bogastev z umetniško, zgodovinsko ali arheološko vrednostjo ali z varstvom industrijske ali poslovne lastnine. Vendar te prepovedi ali omejitve ne smejo biti sredstvo za samovoljno diskriminacijo ali prikrito omejevanje trgovine med pridruženima pogodbenicama.
2. Prednost je treba dati ukrepom, ki najmanj vplivajo na prosti pretok blaga med pridruženima pogodbenicama. Trajanje takih ukrepov je omejeno na to, kar je nujno potrebno za doseganje ciljev iz odstavka 1.

ČLEN 10

Notranji davki

Nobena pridružena pogodbenica neposredno ali posredno ne uvaja nikakršnih notranjih davkov na izdelke druge pridružene pogodbenice, ki bi bili višji od davkov, uvedenih neposredno ali posredno na enakovrstne domače izdelke. Prav tako nobena pridružena pogodbenica ne uvaja takšnih notranjih davkov na izdelke druge pridružene pogodbenice, s katerimi bi posredno zaščitila druge izdelke.

ČLEN 11

Uporaba skupne carinske tarife EU

Pridruženi državi v svojih odnosih s tretjimi državami uporabljata skupno carinsko tarifo EU v skladu z določbami zadevnih protokolov za pridruženi državi.

ČLEN 12

Uporaba skupne trgovinske politike EU

Pridruženi državi v svojih odnosih s tretjimi državami uporabljata skupno trgovinsko politiko EU, vključno z ukrepi trgovinske zaščite EU, kot je določeno v Prilogi XXV k vsakemu protokolu za pridruženo državo.

ČLEN 13

Druga pravila

1. Posebne določbe in ureditve so v:
 - (a) Prilogi I k vsakemu protokolu za pridruženo državo v zvezi z varnostjo hrane ter veterinarskimi in fitosanitarnimi zadevami;
 - (b) Prilogi II k vsakemu protokolu za pridruženo državo v zvezi s tehničnimi predpisi, standardi, preskušanjem in certificiranjem;
 - (c) Prilogi III k vsakemu protokolu za pridruženo državo v zvezi z odgovornostjo za izdelke;
 - (d) Prilogi IV k vsakemu protokolu za pridruženo državo v zvezi z energijo;
 - (e) Prilogi XXIII k vsakemu protokolu za pridruženo državo v zvezi s carinsko zakonodajo;
 - (f) Prilogi XXIV k vsakemu protokolu za pridruženo državo v zvezi s kmetijsko zakonodajo ter
 - (g) Prilogi XXV k vsakemu protokolu za pridruženo državo v zvezi z vidiki, ki niso zajeti v členu 12 okvirnega sporazuma.
2. Posebne določbe in ureditve iz odstavka 1 se uporabljajo za vse izdelke, razen če je določeno drugače.

POGLAVJE 2

PROSTO GIBANJE OSEB, DELAVCEV IN SAMOZAPOSLENIH OSEB

ČLEN 14

Prosto gibanje delavcev

1. Med pridruženima pogodbenicama se zagotovi prosto gibanje delavcev.
2. Prosto gibanje delavcev vključuje odpravo vsakršne diskriminacije na podlagi državljanstva delavcev držav članic EU in zadevne pridružene države v zvezi z zaposlitvijo, plačilom in drugimi delovnimi in zaposlitvenimi pogoji.
3. Prosto gibanje delavcev ob upoštevanju omejitev, utemeljenih z javnim redom, javno varnostjo in javnim zdravjem, zajema pravico:
 - (a) sprejeti ponujeno zaposlitev;
 - (b) se v ta namen prosto gibati na območju držav članic EU in zadevne pridružene države;
 - (c) bivati na ozemlju države članice EU ali zadevne pridružene države zaradi zaposlitve skladno z določbami zakonov ali drugih predpisov, ki urejajo zaposlovanje državljanov te države;

- (d) ostati na ozemlju države članice EU ali zadevne pridružene države po prenehanju zaposlitve v tej državi.
4. Določbe tega člena se ne uporabljajo pri zaposlovanju v javni upravi.
5. Protokola za pridruženi državi, zlasti Priloga V k vsakemu protokolu za pridruženo državo, vsebujeta posebne določbe o prostem gibanju delavcev.

ČLEN 15

Socialna varnost za delavce in samozaposlene osebe

Za vzpostavitev prostega gibanja delavcev in prostega gibanja samozaposlenih oseb pridruženi pogodbenici na področju socialne varnosti za delavce in samozaposlene osebe ter njihove vzdrževance zagotovita, kakor je predvideno v Prilogi VI k vsakemu protokolu za pridruženo državo:

- (a) seštevanje vseh dob, ki se upoštevajo po zakonodajah posameznih držav za pridobitev in ohranjanje pravice do dajatev ter za izračun višine dajatev;
- (b) izplačevanje dajatev osebam s prebivališčem na ozemlju pridruženih pogodbenic.

ČLEN 16

Vzajemno priznavanje diplom

Da bi delavcem in samozaposlenim osebam olajšali začetek in opravljanje njihove dejavnosti, pridruženi pogodbenici sprejmeta potrebne ukrepe iz Priloge VII k vsakemu protokolu za pridruženo državo za vzajemno priznavanje diplom in drugih dokazil o formalnih kvalifikacijah ter za usklajevanje določb zakonov ali drugih predpisov v pridruženih pogodbenicah, ki se nanašajo na začetek in opravljanje dejavnosti delavcev in samozaposlenih oseb.

POGLAVJE 3

SVOBODA USTANAVLJANJA

ČLEN 17

Svoboda ustanavljanja

1. Svoboda ustanavljanja med pridruženima pogodbenicama se zagotovi v skladu s tem sporazumom.
2. Vsaka omejitev svobode ustanavljanja za državljane države članice EU ali zadevne pridružene države na ozemlju katere koli druge od teh držav je prepovedana. Ta prepoved se uporablja tudi za omejitve pri ustanavljanju agencij, podružnic ali hčerinskih družb državljanov katere koli države članice EU ali zadevne pridružene države s sedežem na ozemlju katere koli druge države članice EU ali druge pridružene države.
3. Pravica do ustanavljanja zajema pravico začeti in opravljati dejavnost kot samozaposlena oseba ter pravico do ustanovitve in vodenja podjetij, zlasti družb ali podjetij iz člena 20(2) okvirnega sporazuma, pod pogoji, ki jih ob upoštevanju poglavja 5 Dela IV za svoje državljane določa zakonodaja države, v kateri se taka ustanovitev izvede.
4. Priloge VIII do XI in XXII k vsakemu protokolu za pridruženo državo ter Okvirni protokol 3 vsebujejo posebne določbe o svobodi ustanavljanja.

ČLEN 18

Izvajanje javnih pooblastil

Določbe tega poglavja se v posamezni pridruženi pogodbenici ne uporabljajo za tiste dejavnosti, ki so v tej pridruženi pogodbenici povezane, četudi občasno, z izvajanjem javne oblasti.

ČLEN 19

Posebne ureditve zaradi javnega reda, javne varnosti in javnega zdravja

Določbe tega poglavja in ukrepi, sprejeti v skladu s tem poglavjem, ne vplivajo na uporabo določb zakonov ali drugih predpisov, ki predvidevajo posebno obravnavo državljanov države članice EU ali zadevne pridružene države zaradi javnega reda, javne varnosti ali javnega zdravja.

ČLEN 20

Področje uporabe in opredelitev družb

1. Družbe, ustanovljene v skladu z zakonodajo posamezne države članice EU ali zadevne pridružene države, ki imajo registrirani sedež, glavno upravo ali glavni kraj poslovanja na ozemlju zadevne države članice EU ali pridružene države, se v tem poglavju obravnavajo enako kakor fizične osebe, ki so državljani držav članic EU ali zadevne pridružene države.

2. „Družbe“ pomeni družbe ali podjetja, ustanovljena po civilnem ali gospodarskem pravu, vključno z zadrugami, in druge pravne osebe javnega ali zasebnega prava z izjemo neprofitnih.

ČLEN 21

Udeležba v kapitalu družb

Brez poseganja v uporabo drugih določb tega sporazuma država članica EU ali zadevna pridružena država državljanom EU ali druge zadevne pridružene države zagotovi enako obravnavo glede udeležbe v kapitalu družb ali podjetij v smislu člena 20(2) okvirnega sporazuma, kakor svojim državljanom.

ČLEN 22

Vzajemno priznavanje diplom

Za zadeve, ki jih ureja to poglavje, se uporablja člen 16 okvirnega sporazuma.

ČLEN 23

Posebne določbe

Svobodo ustanavljanja na področju prevoza ureja poglavje 6 Dela II.

POGLAVJE 4

PROSTI PRETOK STORITEV

ČLEN 24

Prosti pretok storitev

1. Prosti pretok storitev med pridruženima pogodbenicama se zagotovi v skladu s tem sporazumom.
2. Med pridruženima pogodbenicama je prepovedana vsaka omejitev prostega pretoka storitev za državljane države članice EU ali zadevne pridružene države s sedežem v državi članici EU ali pridruženi državi, ki ni država prejemnika storitve.
3. Storitve se štejejo za „storitve“ takrat, kadar se praviloma opravljajo za plačilo in kolikor jih ne urejajo določbe, ki se nanašajo na prosti pretok oseb, prosti pretok blaga in prosti pretok kapitala.
4. K „storitvam“ se štejejo zlasti dejavnosti:
 - (a) industrijskega značaja;
 - (b) komercialnega značaja;
 - (c) obrtnikov;

(d) samostojnih poklicev.

Brez poseganja v poglavje 3 lahko ponudnik, zato da zagotovi storitev, začasno izvaja svojo dejavnost v državi članici EU ali zadevni pridruženi državi, v kateri se ta storitev opravlja, pod enakimi pogoji, kakršne država članica EU ali zadevna pridružena država določa za svoje državljane.

5. Priloge IX do XI k vsakemu protokolu za pridruženo državo ter Okvirni protokol 3 vsebujejo posebne določbe o prostem pretoku storitev.

ČLEN 25

Nediskriminacija

Dokler omejitve prostega pretoka storitev med pridruženima pogodbenicama niso odpravljene, pridruženi pogodbenici uporabljata te omejitve brez diskriminacije glede na državljanstvo ali prebivališče za vse osebe, ki opravljajo storitve iz člena 24(2) okvirnega sporazuma.

ČLEN 26

Posebne določbe

1. Prosti pretok storitev na področju prevoza ureja poglavje 6 Dela II.
2. Za zadeve, ki jih ureja to poglavje, se uporabljajo členi 16, 18, 19 in 20 okvirnega sporazuma.

POGLAVJE 5

PROSTI PRETOK KAPITALA

ČLEN 27

Pretok kapitala

1. V okviru določb tega sporazuma so omejitve pretoka kapitala med pridruženima pogodbenicama prepovedane.
2. V okviru določb tega sporazuma so omejitve plačil med pridruženima pogodbenicama prepovedane.
3. Priloga XII k vsakemu protokolu za pridruženo državo določa posebne določbe o prostem pretoku kapitala in plačil.

ČLEN 28

Ukrepi, združljivi s prostim pretokom kapitala

1. Člen 27 okvirnega sporazuma ne posega v pravice držav članic EU in pridruženih držav, da:
 - (a) uporabljajo ustrezne predpise svojega davčnega prava, v katerih so različno obravnavani davčni zavezanci, ki niso v enakem položaju glede na prebivališče ali kraj, v katerem je naložen njihov kapital;

- (b) sprejmejo vse potrebne ukrepe za preprečevanje kršitev nacionalnih zakonov in drugih predpisov, zlasti na področju obdavčitve in bonitetnega nadzora finančnih institucij, ali določijo postopke za prijavo pretoka kapitala za namene upravnih ali statističnih informacij ali sprejmejo ukrepe, ki so upravičeni zaradi javnega reda ali javne varnosti.
2. Določbe tega poglavja ne posegajo v veljavnost tistih omejitev svobode do ustanavljanja, ki so združljive s tem sporazumom.
3. Ukrepi in postopki iz odstavkov 1 in 2 ne smejo biti sredstvo samovoljne diskriminacije ali prikritega omejevanja prostega pretoka kapitala in plačil.

ČLEN 29

Zaščitni ukrepi v primeru plačilnobilančnih težav

Kadar ima država članica EU, katere valuta ni euro, ali pridružena država plačilnobilančne težave ali obstaja resna nevarnost, da bi v tovrstne težave zašla, bodisi zaradi splošne neuravnoteženosti plačilne bilance ali vrste valute, s katero razpolaga, in kadar bi te težave lahko predvsem ogrozile delovanje tega sporazuma, lahko država članica EU ali zadevna pridružena država sprejme zaščitne ukrepe.

ČLEN 30

Zaščitni ukrepi v zvezi s pretokom kapitala ali plačili

V izjemnih primerih ali v primeru ali nevarnosti resnih težav pri delovanju ekonomske in monetarne unije EU lahko EU sprejme ali ohrani zaščitne ukrepe v zvezi s pretokom kapitala ali plačili za obdobje največ šestih mesecev, dokler so ti zaščitni ukrepi nujno potrebni.

ČLEN 31

Izvajanje zaščitnih ukrepov

EU na eni strani in vsaka pridružena država na drugi strani uporabljata svoje notranje postopke za izvajanje člena 29 okvirnega sporazuma.

ČLEN 32

Vloga skupnega odbora v primeru zaščitnih ukrepov

1. O vseh zaščitnih ukrepih iz člena 29 okvirnega sporazuma se nemudoma uradno obvesti skupni odbor, ustanovljen s členom 76 okvirnega sporazuma.

2. Vsi zaščitni ukrepi iz člena 29 okvirnega sporazuma so predmet posvetovanj in izmenjave informacij v skupnem odboru pred uradnim obvestilom in po njem.

3. V primerih iz člena 29 okvirnega sporazuma, ko nastane nenadna plačilnobilančna kriza in ni mogoče uporabiti postopkov iz odstavka 2 tega člena, lahko država članica EU ali zadevna pridružena država preventivno sprejme potrebne zaščitne ukrepe. Taki zaščitni ukrepi povzročajo najmanjše možne motnje v delovanju tega sporazuma, po obsegu pa ne presegajo okvira, nujno potrebnega za odpravo nenadno nastalih težav.

4. Kadar se sprejmejo zaščitni ukrepi v skladu z odstavkom 3, se uradno obvestilo o njih predloži do dneva začetka njihove veljavnosti, temu pa v najkrajšem možnem času sledijo posvetovanja in izmenjava informacij iz odstavka 2.

POGLAVJE 6

PREVOZ

ČLEN 33

Področje uporabe

1. Ta sporazum zajema kombinirani, cestni in železniški prevoz ter prevoz po celinskih plovnih poteh in pomorski prevoz, vključno s storitvami, povezanimi s temi vrstami prevoza.
2. Cilji tega sporazuma na v zvezi s prevozom se uresničujejo v skladu s členi 34 do 37 okvirnega sporazuma in Prilogo XIII k vsakemu protokolu za pridruženo državo.

ČLEN 34

Nediskriminatorna uporaba domačih predpisov

Določbe o kombiniranem, železniškem in cestnem prevozu, prevozu po celinskih plovnih poteh ter pomorskem prevozu, ki veljajo v pridruženi pogodbenici in ki niso zajete v pravnem aktu EU iz Priloge XIII k vsakemu protokolu za pridruženo državo, niso manj ugodne v smislu neposrednega ali posrednega učinka na prevoznike druge pridružene pogodbenice kot za domače prevoznike te pridružene pogodbenice.

ČLEN 35

Državna pomoč v sektorju prevoza

Pomoč v sektorju prevoza je združljiva s tem sporazumom, če je potrebna za usklajevanje prevoza ali če je nadomestilo za opravljanje nekaterih storitev, ki so del javne službe.

ČLEN 36

Prepoved diskriminatornih prevoznin ali pogojev

1. Pri prevozu na ozemlju pridruženih pogodbenic ne sme biti nikakršne diskriminacije, tako da bi prevozniki zaračunavali različne prevoznine in določali različne pogoje za prevoz enakega blaga na istih prometnih povezavah glede na državo porekla tega blaga ali namembno državo.
2. Skupni odbor na lastno pobudo ali na zahtevo pridružene pogodbenice preuči vse primere diskriminacije, ki spadajo na področje uporabe tega člena, in sprejme potrebne sklepe v okviru svojih notranjih pravil.

ČLEN 37

Dajatve za prehod meje

Dajatve ali pristojbine, ki jih prevozniki zaračunajo poleg prevoznin pri prehodu meje, ne smejo presegati razumne meje, potem ko so bili upoštevani dejanski stroški, nastali ob prehodu meje. Pridruženi pogodbenici si prizadevata za postopno zmanjšanje teh stroškov.

DEL III

PRAVILA O KONKURENCI IN DRUGA SKUPNA PRAVILA

POGLAVJE 1

PRAVILA ZA PODJETJA

ČLEN 38

Sporazumi med podjetji, sklepi podjetniških združenj in usklajena ravnanja

1. Kot nezdružljivi z delovanjem tega sporazuma so prepovedani: vsi sporazumi med podjetji, sklepi podjetniških združenj in usklajena ravnanja, ki bi lahko prizadeli trgovino med pridruženima pogodbenicama in katerih cilj oziroma posledica je preprečevanje, omejevanje ali izkrivljanje konkurence na ozemlju pridruženih pogodbenic, zlasti tisti, ki:

- (a) neposredno ali posredno določajo nakupne ali prodajne cene ali druge pogoje poslovanja;
- (b) omejujejo ali nadzorujejo proizvodnjo, trge, tehnični razvoj ali naložbe;
- (c) določajo razdelitev trgov ali virov nabave;

- (d) uvajajo neenake pogoje za primerljive posle z drugimi trgovskimi partnerji in jih tako postavljajo v podrejen konkurenčni položaj;
- (e) pogojujejo sklepanje pogodb s tem, da sopogodbeniki sprejmejo dodatne obveznosti, ki po svoji naravi ali glede na trgovske običaje nimajo nikakršne zveze s predmetom takšnih pogodb.

2. Vsi sporazumi ali sklepi, ki jih ta člen prepoveduje, so nični.

3. V naslednjih primerih se lahko določi, da se prvi odstavek tega člena ne uporablja za:

- sporazume ali skupine sporazumov med podjetji;
- sklepe ali skupine sklepov podjetniških združenj ali
- usklajena ravnanja ali skupine usklajenih ravnanj,

ki prispevajo k izboljšanju proizvodnje ali distribucije blaga oziroma k pospeševanju tehničnega ali gospodarskega napredka, pri čemer zagotavljajo potrošnikom primeren delež doseženih koristi, in ki:

- (a) zadevnim podjetjem ne določajo omejitev, ki za doseganje teh ciljev niso nujne;
- (b) takšnim podjetjem glede znatnega dela zadevnih izdelkov ne dajejo možnosti izključitve konkurence.

ČLEN 39

Zloraba prevladujočega položaja

Kot nezdržljiva z delovanjem tega sporazuma je prepovedana vsaka zloraba prevladujočega položaja enega ali več podjetij na ozemlju pridruženih pogodbenic ali njegovem znatnem delu, kolikor bi lahko prizadela trgovino med pridruženima pogodbenicama.

Takšna zloraba je zlasti:

- (a) neposredno ali posredno določanje nepoštenih nakupnih ali prodajnih cen ali drugih nepoštenih pogojev poslovanja;
- (b) omejevanje proizvodnje, trgov ali tehničnega razvoja v škodo potrošnikov;
- (c) uporaba neenakih pogojev za primerljive posle z drugimi trgovinskimi partnerji, ki slednje postavlja v podrejen konkurenčni položaj;
- (d) pogojevanje sklepanja pogodb s tem, da sopogodbeniki sprejmejo dodatne obveznosti, ki po svoji naravi ali glede na trgovinske običaje nimajo nikakršne zveze s predmetom takšnih pogodb.

ČLEN 40

Pristojnost Evropske komisije

Kadar je verjetno, da bo prizadeta trgovina med državami članicami EU, je za uporabo tega poglavja pristojna samo Evropska komisija.

ČLEN 41

Merila za ocenjevanje prepovedanih ravnanj

Vsako ravnanje, prepovedano s členoma 38 in 39 tega okvirnega sporazuma, je treba oceniti v skladu z merili, ki izhajajo iz uporabe členov 101 in 102 PDEU ter katere koli sekundarnega prava, ki velja v EU. Ustrezne določbe so določene v Prilogi XIV k vsakemu protokolu za pridruženo državo.

ČLEN 42

Javna podjetja in podjetja s posebnimi ali izključnimi pravicami ali pooblaščenami za opravljanje storitev splošnega gospodarskega pomena

1. Glede javnih podjetij ali podjetij, ki so jim države članice EU ali pridruženi državi odobrile posebne ali izključne pravice, države članice EU ali pridruženi državi ne uvedejo in ne ohranijo ukrepov, ki so v nasprotju s pravili iz tega sporazuma, zlasti s pravili iz tega poglavja.

2. Podjetja, pooblaščenca za opravljanje storitev splošnega gospodarskega pomena, oziroma podjetja, ki imajo značaj dohodkovnega monopola, ravnajo v skladu s tem sporazumom, zlasti v skladu s pravili o konkurenci, kolikor uporaba teh pravil pravno ali dejansko ne ovira izvajanja posebnih nalog, ki so dodeljene takšnim podjetjem. Razvoj trgovine ne sme biti prizadet v obsegu, ki bi bil v nasprotju z interesi pridruženih pogodbenic.

ČLEN 43

Proizvodnja kmetijskih proizvodov in trgovina z njimi

To poglavje se uporablja za proizvodnjo kmetijskih proizvodov in trgovino z njimi v okviru omejitev, določenih v aktih, sprejetih na podlagi člena 42 PDEU za uporabo členov 101 in 102 PDEU pri proizvodnji kmetijskih proizvodov in trgovini z njimi.

POGLAVJE 2

DRŽAVNE POMOČI

ČLEN 44

Splošna načela

1. Če ta sporazum ne določa drugače, je vsaka pomoč, ki jo dodelijo države članice EU ali pridruženi državi ali je dodeljena v kakršni koli obliki iz državnih sredstev, ki izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco z dajanjem prednosti posameznim podjetjem ali proizvodnji posameznega blaga, nezdržljiva z delovanjem tega sporazuma, kolikor škodi trgovini med pridruženima pogodbenicama.
2. Kot združljiva z delovanjem tega sporazuma se šteje:
 - (a) pomoč socialnega značaja, dodeljena posameznim potrošnikom, pod pogojem, da je dodeljena brez diskriminacije glede na poreklo zadevnih izdelkov;
 - (b) pomoč za povrnitev škode, ki so jo povzročile naravne nesreče ali izredni dogodki.
3. Kot združljiva z delovanjem tega sporazuma se lahko šteje:
 - (a) pomoč za pospeševanje gospodarskega razvoja območij, kjer je življenjska raven izjemno nizka ali kjer je podzaposlenost velika;

- (b) pomoč za pospeševanje izvedbe pomembnega projekta skupnega evropskega interesa ali za odpravljanje resne motnje v gospodarstvu države članice EU ali pridružene države;
- (c) pomoč za pospeševanje razvoja določenih gospodarskih dejavnosti ali določenih gospodarskih območij, kadar takšna pomoč ne spreminja trgovinskih pogojev med pridruženima pogodbenicama v obsegu, ki bi bil v nasprotju z interesi katere koli od njiju;
- (d) pomoč za pospeševanje kulture in ohranjanje kulturne dediščine, vključno z ohranjanjem naravnih ali kulturnih vrednot, kadar takšna pomoč ne spreminja trgovinskih pogojev med pridruženima pogodbenicama v obsegu, ki bi bil v nasprotju z interesi katere koli od njiju.

ČLEN 45

Preglednost

Pridruženi pogodbenici zagotovita preglednost v zvezi z državno pomočjo na področju uporabe tega sporazuma. V ta namen vsaka pridružena pogodbenica zagotovi objavo naslednjih informacij o vsaki dodelitvi individualne pomoči, ki presega znesek, določen v pravnih aktih EU:

- (a) celotno besedilo individualnih shem pomoči ali sklepov o dodelitvi pomoči in izvedbena pravila;
- (b) identiteta organa, ki dodeli pomoč;
- (c) identiteta posameznih upravičencev;

- (d) oblika in znesek pomoči, dodeljene vsakemu upravičencu;
- (e) datum dodelitve, vrsta podjetja;
- (f) regija, v kateri se nahaja upravičenec, ter
- (g) glavni gospodarski sektor dejavnosti upravičenca.

Evropska komisija lahko določi podrobnosti obveznosti objave iz tega člena.

ČLEN 46

Pregled državne pomoči s strani Evropske komisije

1. Evropska komisija mora biti obveščena o vseh načrtih pridruženih držav za dodelitev ali spremembo pomoči dovolj zgodaj, da lahko predloži pripombe. Če meni, da projekt ni združljiv z notranjim trgom, nemudoma sproži postopek iz odstavka 3. Zadevna pridružena država ne sme izvajati predlaganih ukrepov, dokler v tem postopku ni sprejeta končna odločitev.

2. Evropska komisija v sodelovanju s pridruženima državama redno pregleduje vse sisteme pomoči, ki obstajajo v teh pridruženih državah. Pridruženima državama predlaga ustrezne ukrepe, ki so potrebni za postopen razvoj ali delovanje notranjega trga. Pridruženi državi v enem letu od začetka veljavnosti tega sporazuma izvedeta celovit popis shem pomoči, vzpostavljenih pred začetkom veljavnosti tega sporazuma, in take sheme pomoči v dveh letih od začetka veljavnosti tega sporazuma prilagodita merilom iz člena 44 okvirnega sporazuma.
3. Če Evropska komisija po tem, ko je pozvala zadevni pogodbenici k predložitvi pripomb, ugotovi, da pomoč, ki jo je dodelila pridružena država, ali pomoč iz sredstev pridružene države ni združljiva z notranjim trgov, ali če se takšna pomoč zlorablja, odloči, da mora zadevna pridružena država takšno pomoč odpraviti ali spremeniti v roku, ki ji ga določi.
4. Če pridružena država ne ravna v skladu z odločitvijo iz odstavka 3 v določenem roku, lahko Evropska komisija zadevo predloži neposredno Sodišču Evropske unije.

ČLEN 47

Razlaga in uporaba pravil o državni pomoči

1. Z odstopanjem od člena 81 okvirnega sporazuma se pridruženi pogodbenici zavezujeta, da bosta uporabljali in razlagali člene 44, 45 in 46 okvirnega sporazuma v skladu z merili za uporabo pravil iz členov 93, 106, 107 in 108 PDEU ter katerega koli sekundarnega prava, ki velja v EU.

2. Priloga XV k vsakemu protokolu za pridruženo državo vsebuje določbe iz odstavka 1.
3. Brez poseganja v odstavek 1 lahko skupni odbor sprejme sklepe o spremembi Priloge XV k vsakemu protokolu za pridruženo državo.

ČLEN 48

Proizvodnja kmetijskih proizvodov in trgovina z njimi

Pravila o državni pomoči se ne uporabljajo za proizvodnjo kmetijskih proizvodov iz Priloge I k PDEU in trgovino z njimi.

POGLAVJE 3

DRUGA SKUPNA PRAVILA

ČLEN 49

Javna naročila ter pravice intelektualne, industrijske in poslovne lastnine

1. Priloga XVI k vsakemu protokolu za pridruženo državo določa posebne določbe in ureditve, ki se uporabljajo za javna naročila. Če ni določeno drugače, se takšne posebne določbe in ureditve uporabljajo za vse blago in storitve, omenjene v navedeni prilogi.
2. Priloga XVII k vsakemu protokolu za pridruženo državo določa posebne določbe in ureditve, ki se uporabljajo za pravice intelektualne, industrijske in poslovne lastnine. Če ni določeno drugače, se takšne posebne določbe in ureditve uporabljajo za vse blago in storitve.

DEL IV

HORIZONTALNE DOLOČBE V ZVEZI S ŠTIRIMI SVOBOŠČINAMI

POGLAVJE 1

SOCIALNA POLITIKA

ČLEN 50

Izboljšanje delovnih razmer

Pridruženi pogodbenici soglašata, da si je treba prizadevati za izboljšanje delovnih pogojev in življenjske ravni delavcev.

ČLEN 51

Zdravje in varnost delavcev

1. Pridruženi pogodbenici posvečata posebno pozornost spodbujanju izboljšav glede zdravja in varnosti delavcev, zlasti v delovnem okolju. Kot pomoč pri doseganju tega cilja se uporabljajo minimalne zahteve za postopno izvajanje, ob upoštevanju pogojev in tehničnih predpisov, ki se uporabljajo v pridruženih pogodbenicah. Te minimalne zahteve nobeni od pridruženih pogodbenic ne preprečujejo ohranjanja ali uvedbe strožjih ukrepov za varovanje delovnih pogojev, ki so združljivi s tem sporazumom.

2. Priloga XVIII k vsakemu protokolu za pridruženo državo vsebuje določbe, ki določajo minimalne zahteve iz odstavka 1 tega člena.

ČLEN 52

Delovno pravo

Na področju delovnega prava pridruženi pogodbenici uvedeta potrebne ukrepe za zagotovitev nemotenega delovanja tega sporazuma. Takšni ukrepi so določeni v Prilogi XVIII k vsakemu protokolu za pridruženo državo.

ČLEN 53

Enako plačilo za enako delo za ženske in moške

1. Vsaka pridružena pogodbenica zagotovi in ohranja uporabo načela, da ženske in moški prejemajo enako plačilo za enako delo.

V tem členu „plačilo“ pomeni običajno osnovno ali minimalno mezdo ali plačo ter kakršne koli druge prejemke v denarju ali v naravi, ki jih delavci prejmejo iz naslova zaposlitve neposredno ali posredno od svojega delodajalca.

Enako plačilo brez diskriminacije glede na spol pomeni:

(a) da se plačilo za enako delo po akordnih postavkah izračuna na podlagi enakih merskih enot;

(b) da je plačilo za delo po urnih postavkah enako za enako delovno mesto.

2. Priloga XVIII k vsakemu protokolu za pridruženo državo določa posebne določbe za izvajanje odstavka 1 tega člena.

ČLEN 54

Enako obravnavanje žensk in moških

Pridruženi pogodbenici pospešujeta spoštovanje načela enakega obravnavanja žensk in moških z izvajanjem določb iz Priloge XVIII k vsakemu protokolu za pridruženo državo.

ČLEN 55

Socialni dialog

Pridruženi pogodbenici si prizadevata za razvoj dialoga med socialnimi partnerji, tudi na evropski ravni.

POGLAVJE 2

VARSTVO POTROŠNIKOV

ČLEN 56

Varstvo potrošnikov

Priloga XIX k vsakemu protokolu za pridruženo državo vsebuje določbe o varstvu potrošnikov.

POGLAVJE 3

OKOLJE IN PODNEBJE

ČLEN 57

Cilji v zvezi z okoljem in podnebjem

1. Ukrepi pridruženih pogodbenic, ki zadevajo okolje in podnebje, imajo naslednje cilje:
 - (a) ohranjati, varovati in izboljševati kakovost okolja;
 - (b) prispevati k varovanju človekovega zdravja;
 - (c) zagotoviti skrbno in preudarno rabo naravnih virov ter
 - (d) spodbujati ukrepe za boj proti podnebnim spremembam.

2. Ukrepi pridruženih pogodbenic, ki zadevajo okolje in podnebje, temeljijo na načelih, da je treba delovati preventivno, da je treba okoljsko škodo prednostno odpravljati pri viru in da mora plačati povzročitelj obremenitve. Zahteve varstva okolja in podnebnih ukrepov so sestavni del drugih politik pridruženih pogodbenic.

ČLEN 58

Varstveni ukrepi

Priloga XX k vsakemu protokolu za pridruženo državo vsebuje posebne določbe o varstvenih ukrepih, ki se uporabljajo v skladu s členom 57 okvirnega sporazuma.

ČLEN 59

Strožji nacionalni ukrepi

Varstveni ukrepi iz člena 58 okvirnega sporazuma nobeni od pridruženih pogodbenic ne preprečujejo ohranjanja ali uvedbe strožjih varstvenih ukrepov, ki so združljivi s tem sporazumom.

POGLAVJE 4

STATISTIKA

ČLEN 60

Sodelovanje na področju statistike

1. Pridruženi pogodbenici zagotovita pripravo in izkazovanje koherentnih in primerljivih statističnih informacij za opisovanje in spremljanje vseh ustreznih gospodarskih, socialnih in okoljskih vidikov pridruženih držav.
2. Za namene odstavka 1 pridruženi pogodbenici razvijeta in uporabljata usklajene metode, definicije in klasifikacije ter skupne programe in postopke, na podlagi katerih poteka organizacija statističnega dela na ustreznih upravnih ravneh in ob primernem spoštovanju potrebe po statistični zaupnosti.
3. Priloga XXI k vsakemu protokolu za pridruženo državo vsebuje posebne določbe o statistiki.
4. Okvirni protokol 5 vsebuje posebne določbe o organizaciji sodelovanja na področju statistike.

POGLAVJE 5

PRAVO DRUŽB

ČLEN 61

Pravo družb

Priloga XXII k vsakemu protokolu za pridruženo državo vsebuje posebne določbe o pravu družb.

DEL V

SODELOVANJE

ČLEN 62

Sodelovanje na področju boja proti goljufijam

1. Pridruženi pogodbenici se zavezujeta, da se bosta učinkovito borili proti goljufijam, korupciji, tihotapljenju in vsem drugim nezakonitim dejavnostim, ki škodijo finančnim interesom EU.

V ta namen pristojni organi pridruženih držav na eni strani ter Evropska komisija, Evropski urad za boj proti goljufijam (OLAF) in Evropsko javno tožilstvo (EJT), na drugi strani, tesno sodelujejo, se redno posvetujejo in si pomagajo v okviru svojih pooblastil. Pristojni organi pridruženih držav in OLAF lahko sklenejo upravne dogovore o svojem sodelovanju.

Ti upravni dogovori po možnosti začnejo veljati, preden pridružena država postane upravičena do prejemanja sredstev EU v zvezi z njenim sodelovanjem v programih, ki jih financira EU.

Pridruženi državi sodelujeta z EU v boju proti goljufijam in se zavezujeta, da bosta svoje politike in zakonodajo postopoma uskladili z določbami EU za boj proti goljufijam, ne da bi jih morali harmonizirati. Navedene določbe EU o boju proti goljufijam so navedene v protokolih za pridruženi državi.

2. Pridruženi pogodbenici si lahko izmenjujeta dokaze, analize ali druge vrste informacij, vključno z osebnimi podatki, za namene preprečevanja, odkrivanja, preiskovanja, pregona ter kaznovanja z upravnimi in kazenskimi sankcijami goljufij, korupcije, tihotapljenja in vseh drugih nezakonitih dejavnosti, ki škodijo njunim finančnim interesom.

Informacije in dokazi, sporočeni ali prejeti v kateri koli obliki na podlagi tega člena, so predmet poklicne tajnosti in uživajo zaščito, ki jo podobnim informacijam, vključno z osebnimi podatki, zagotavlja nacionalna zakonodaja pridružene pogodbenice, ki jih je prejela, in ustrezne določbe, ki se uporabljajo za institucije EU.

Zlasti se take informacije in dokazi ne posredujejo drugim osebam, razen osebam v institucijah EU ali organih pridruženih držav, katerih naloge zahtevajo, da so z informacijami in dokazi seznanjene, ali da jih institucije EU ali organi pridruženih držav uporabljajo za druge namene kot za namene, ki spadajo na področje uporabe tega člena.

3. Urad OLAF lahko izvaja preglede in inšpekcije na kraju samem pri gospodarskih subjektih na ozemlju zadevne pridružene države, kadar ta pridružena država prejema sredstva EU v okviru programov, ki jih financira EU, če je Evropska komisija uradu OLAF zaupala naloge izvrševanja proračuna v okviru teh programov ali kadar goljufive dejavnosti v pridruženi državi škodijo carinam EU ali drugim lastnim sredstvom, opredeljenim s sklepom skupnega odbora. Pristojni organi zadevne pridružene države v zvezi s tem pomagajo uradu OLAF v okviru tesnega sodelovanja iz odstavka 1.

Urad OLAF lahko v okviru svojih pooblastil in na podlagi ustrezno utemeljene zahteve, naslovljene na pristojne organe pridružene države, opravi preglede in inšpekcije na kraju samem pri gospodarskih subjektih na ozemlju te pridružene države v primerih, ki niso predvideni v prvem pododstavku tega odstavka, pod pogojem, da pristojni organ pridružene države tej ustrezno utemeljeni zahtevi ne nasprotuje.

ČLEN 63

Sodelovanje v drugih zadevah

1. Pridruženi pogodbenici priznavata načela dobrega upravljanja v davčnih zadevah, vključno z obstoječimi mednarodnimi standardi glede preglednosti in izmenjave informacij, pravično obdavčitvijo ter standardi za preprečevanje erozije davčne osnove in preusmerjanja dobička, ter se zavezujeta, da jih bosta izvajali. Pridruženi pogodbenici spodbujata dobro upravljanje v davčnih zadevah, izboljšata mednarodno sodelovanje na področju obdavčitve in olajšata zaščito davčnih prihodkov.
2. Pridruženi pogodbenici se zavezujeta, da bosta v štirih letih od začetka veljavnosti tega sporazuma spremenili protokol za pridruženo državo, tako da bosta vanj vključili določbe o vzajemni pomoči pri izterjavi vseh davčnih terjatev.

DEL VI

SODELOVANJE ZUNAJ OKVIRA ŠTIRIH SVOBOŠČIN

ČLEN 64

Področja sodelovanja

Pridruženi pogodbenici lahko okrepi ali razširita svoje sodelovanje v okviru dejavnosti EU na področju:

- raziskav in tehnološkega razvoja,
- informacijskih storitev,
- okolja,
- podnebnih ukrepov,
- izobraževanja, poklicnega usposabljanja in mladine,
- socialne politike,
- varstva potrošnikov,

- malih in srednjih podjetij,
- turizma,
- avdiovizualne politike,
- civilne zaščite,
- pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah,
- kulture,
- komunikacij,
- vseevropskih omrežij,
- regionalne politike in
- javnega zdravja,

kolikor niso takšne zadeve urejene z drugimi deli tega sporazuma.

ČLEN 65

Dialog in usklajevanje

1. Pridruženi pogodbenici lahko poglobljata svoj dialog na vse ustrezne načine, zlasti s postopki iz dela VII, da bi ugotovili, na katerih področjih in pri katerih dejavnostih bi tesnejše sodelovanje lahko prispevalo k doseganju njunih skupnih ciljev na področjih iz člena 64 okvirnega sporazuma.
2. Zlasti si pridruženi pogodbenici izmenjujeta informacije in se na zahtevo ene od njiju v skupnem odboru posvetujeta glede načrtov ali predlogov za ustanovitev ali spremembo okvirnih programov, posebnih programov, ukrepov in projektov na področjih iz člena 64 okvirnega sporazuma.
3. Za ta del se smiselno uporablja del VII, kadar je to posebej določeno v tem delu ali v protokolih za pridruženi državi.

ČLEN 66

Oblike sodelovanja

Sodelovanje iz člena 64 okvirnega sporazuma običajno poteka v eni od naslednjih oblik:

- (a) udeležba pridruženih držav pri okvirnih programih, posebnih programih, projektih ali drugih ukrepih EU;

- (b) vzpostavitev skupnih dejavnosti na posebnih področjih, kar lahko vključuje tudi usklajevanje ali koordinacijo dejavnosti, združitve obstoječih dejavnosti in vzpostavitev *ad hoc* skupnih dejavnosti;
- (c) formalna in neformalna izmenjava ali dajanje informacij;
- (d) skupna prizadevanja za spodbujanje nekaterih dejavnosti na celotnem ozemlju pridruženih pogodbenic;
- (e) kjer je to primerno, vzporedna zakonodaja z enako ali podobno vsebino;
- (f) usklajevanje prizadevanj in dejavnosti prek ali v okviru mednarodnih organizacij ter usklajevanje sodelovanja s tretjimi državami, kadar je to v skupnem interesu.

ČLEN 67

Sodelovanje pridruženih držav v okvirnih programih EU, posebnih programih, projektih ali drugih ukrepih

Kadar ima sodelovanje obliko udeležbe pridruženih držav pri okvirnem programu, posebnem programu, projektu ali drugem ukrepu EU, veljajo naslednja načela:

- (a) pridruženi državi imata dostop do vseh ali nekaterih delov programa;
- (b) pri določanju statusa pridruženih držav v odborih, ki pomagajo Evropski komisiji pri vodenju ali razvoju dejavnosti EU, za katere pridruženi državi finančno prispevata na podlagi svoje udeležbe, se takšen prispevek upošteva v celoti;

- (c) za odločitve EU, razen odločitev o splošnem proračunu EU, ki neposredno ali posredno vplivajo na okvirni program, posebni program, projekt ali drug ukrep, pri katerem sta pridruženi državi udeleženi na podlagi odločitve po tem sporazumu, veljajo določbe člena 65(3) okvirnega sporazuma. Pogoje nadaljnje udeležbe pri zadevni dejavnosti lahko preveri Skupni odbor v skladu s členom 72 okvirnega sporazuma;
- (d) na ravni projekta imajo institucije, podjetja, organizacije in državljani pridruženih držav v zadevnem programu ali drugem ukrepu EU enake pravice in obveznosti, kot jih imajo partnerske institucije, podjetja, organizacije in državljani držav članic EU. Ta določba se smiselno uporablja tudi za sodelujoče v izmenjavah med državami članicami EU in pridruženima državama v okviru zadevne dejavnosti;
- (e) pridruženi državi, njune institucije, podjetja, organizacije in državljani imajo enake pravice in obveznosti glede razširjanja, ocenjevanja in izkoriščanja rezultatov, kakršne imajo države članice EU, njihove institucije, podjetja, organizacije in državljani;
- (f) pridruženi pogodbenici se zavezujeta, da bosta v skladu s svojimi pravili in predpisi v potrebnem obsegu olajšali gibanje sodelujočih v programih in drugih ukrepih.

ČLEN 68

Finančna udeležba pridruženih držav

1. Kadar sodelovanje iz tega dela, vključuje finančni prispevek pridružene države, ima ta finančni prispevek eno od naslednjih oblik:

(a) prispevek pridruženih držav za udeležbo pri dejavnostih EU se izračuna sorazmerno z:

- odobritvami za prevzem obveznosti in
- odobritvami plačil,

ki so za EU vsako leto določene v njenem splošnem proračunu na proračunskih postavkah za zadevne dejavnosti.

„Sorazmernostni faktor“, ki določa prispevek pridruženih držav, je seštevek razmerij med bruto domačim proizvodom po tržnih cenah vsake od pridruženih držav na eni strani in seštevkom bruto domačih proizvodov po tržnih cenah držav članic EU in zadevne pridružene države na drugi strani. Sorazmernostni faktor se izračuna za vsako proračunsko leto na podlagi zadnjih statističnih podatkov.

Znesek prispevka pridruženih držav se v splošnem proračunu na postavkah za te dejavnosti prišteje k zneskom za EU v njenem splošnem proračunu za vsako proračunsko vrstico tako na strani odobritev za prevzete obveznosti kot odobritev plačil.

Prispevki, ki jih vsako leto plačata pridruženi državi, se določijo na podlagi odobritev plačil.

Pridruženima državam ni treba plačati prispevka niti za obveznosti, ki jih EU prevzame pred začetkom njune udeležbe pri zadevnih dejavnostih na podlagi tega sporazuma, niti za plačila, ki izhajajo iz teh obveznosti;

- (b) finančni prispevek pridruženih držav na podlagi njune udeležbe pri nekaterih projektih ali drugih dejavnostih temelji na načelu, da vsaka pridružena država krije svoje stroške in ustrezni del režijskih stroškov EU, ki ga določi skupni odbor;
- (c) skupni odbor sprejme potrebne odločitve o prispevku pridruženih držav za stroške zadevne dejavnosti.

2. Podrobne določbe za izvajanje tega člena se določijo v protokolu pridružene države o načinih izvajanja člena 68 okvirnega sporazuma iz člena 72 okvirnega sporazuma.

ČLEN 69

Izmenjava informacij med javnimi organi

Pri sodelovanju v obliki izmenjave informacij med javnimi oblastmi imata pridruženi državi enake pravice prejemanja in obveznosti dajanja informacij kakor države članice EU, ob upoštevanju zahtev glede zaupnosti, ki jih določi skupni odbor.

ČLEN 70

Sodelovanje na posebnih področjih

Dogovori o sodelovanju na posebnih področjih so določeni v protokolih za pridruženi državi.

ČLEN 71

Predhodno sodelovanje

Če v protokolu za pridruženo državo ni predvideno drugače, je sodelovanje med pridruženima pogodbenicama na področjih iz člena 64 okvirnega sporazuma, ki je že vzpostavljeno na dan začetka veljavnosti tega sporazuma, po tem dnevu urejeno z ustreznimi določbami tega dela in zadevnega protokola za pridruženo državo.

ČLEN 72

Vloga skupnih odborov

Skupna odbora sprejmeta v skladu z delom VI vse potrebne odločitve za izvajanje členov 64 do 71 okvirnega sporazuma in ukrepe na njihovi podlagi, ki med drugim lahko vključujejo dopolnjevanje in spreminjanje določb protokola za pridruženo državo o načinih izračunavanja prispevkov za izvajanje člena 68 okvirnega sporazuma ter sprejetje kakršne koli prehodne ureditve, ki bi lahko bila potrebna zaradi izvajanja člena 71 okvirnega sporazuma.

ČLEN 73

Nova področja sodelovanja

Pridruženi pogodbenici ukreneta vse potrebno za razvoj, krepitev ali širitev sodelovanja v okviru dejavnosti EU na področjih, ki niso zajeta v členu 64 okvirnega sporazuma, kadar menita, da bi takšno sodelovanje lahko pripomoglo k doseganju ciljev tega sporazuma ali da je kako drugače v skupnem interesu. Takšni ukrepi lahko vključujejo spremembo člena 64 okvirnega sporazuma z dodajanjem novih področij k področjem, ki so v njem že navedena.

ČLEN 74

Nacionalni ukrepi

Brez poseganja v druge dele tega sporazuma ta del nobeni pridruženi pogodbenici ne preprečujejo, da samostojno pripravi, sprejme in izvaja ukrepe.

DEL VII

INSTITUCIONALNE DOLOČBE

POGLAVJE 1

INSTITUCIJE PRIDRUŽITVE

ČLEN 75

Pridružitveni odbor

1. Ustanovi se Pridružitveni odbor. Sestavljajo ga predstavniki pogodbenic. Pooblaščen je za preučitev vseh splošnih vprašanj, zajetih v tem sporazumu, ki se lahko pojavijo med pogodbenico EU in pridruženima državama.
2. Pridružitvenemu odboru izmenično predseduje predstavnik pogodbenice EU, predstavnik Andore in predstavnik San Marina.
3. Pridružitveni odbor sprejme svoj poslovnik z medsebojnim dogovorom med pogodbenicami.
4. Pridružitveni odbor se za izpolnjevanje svojih nalog sestaja tako pogosto, kot je določeno v njegovem poslovniku, in sicer vsaj enkrat na dve leti. Sestane se tudi na pobudo ene od pogodbenic v skladu s svojim poslovníkom.

ČLEN 76

Skupna odbora

1. Ustanovita se dva skupna odbora, ki ju sestavljajo:
 - (a) predstavniki pogodbenice EU in Andore (v nadaljnjem besedilu: Skupni odbor EU-Andora);
ter
 - (b) predstavniki pogodbenice EU in San Marina (v nadaljnjem besedilu: Skupni odbor EU-San Marino).

Za namene okvirnega sporazuma se vsako sklicevanje na skupni odbor razume kot sklicevanje na katerega koli od skupnih odborov iz točk (a) in (b).

2. Skupna odbora zagotavljata učinkovito izvajanje in pravilno delovanje tega sporazuma.
3. Pridruženi pogodbenici si v okviru zadevnih skupnih odborov izmenjujeta mnenja in informacije o vprašanjih, ki jih zajema ta sporazum. Posvetovanja v okviru zadevnih skupnih odborov obravnavajo zlasti vsa vprašanja, zajeta v tem sporazumu, ki povzročajo težave pri uporabi ali razlagi in jih izpostavi ena od pridruženih pogodbenic.
4. Da bi dosegli cilje tega sporazuma in izvajanje sodelovanja na področjih skupnega interesa ob hkratnem zagotavljanju učinkovitega delovanja notranjega trga EU, kot je razširjen na pridruženi državi v skladu z določbami in pogoji tega sporazuma, vključno zlasti s protokoloma za pridruženi državi, zadevna skupna odbora sprejemata sklepe, kot je določeno v tem sporazumu.

5. Zadevna skupna odbora s sklepom sprejmeta svoja poslovnik, ki sta vsebinsko enaka.
6. Zadevnima skupnima odboroma izmenično predsedujeta pridruženi pogodbenici. Sekretariat skupnih odborov zagotovi EU.
7. Zadevna skupna odbora se pri opravljanju svojih nalog srečujeta redno in vsaj enkrat letno v časovnih presledkih, ki se določijo v njunih poslovniki. Sestaneta se tudi na pobudo svojega predsednika ali na zahtevo pridružene pogodbenice. Zadevni skupni odbor se sestane najpozneje dva meseca po zahtevi pridružene pogodbenice.
8. Zadevna skupna odbora se lahko odločita ustanoviti pododbore ali delovne skupine, ki jima pomagajo pri izvajanju njunih nalog. Zadevna skupna odbora v svojih poslovniki določita metodologijo, sestavo in način delovanja takšnih pododborov in delovnih skupin. Naloge takih pododborov in delovnih skupin določita zadevna skupna odbora za vsak primer posebej.

ČLEN 77

Odločanje v skupnih odborih

1. Skupni odbor sprejema sklepe na podlagi medsebojnega dogovora med pridruženima pogodbenicama. Na zahtevo ene od pridruženih pogodbenic skupni odbor opravi izmenjavo mnenj.

2. Spremembe protokola za pridruženo državo se sprejmejo s sklepom skupnega odbora, razen če je v zadevnem protokolu za pridruženo državo določeno drugače.
3. Priloge k protokolu za pridruženo državo se spremenijo s sklepom skupnega odbora v skladu s členom 81 okvirnega sporazuma.
4. Kadar je to izvedljivo in primerno, skupna odbora sprejmeta sklepe o spremembi prilog k protokolum za pridruženo državo vzporedno in na podlagi usklajenih predlogov. Sklepi, ki jih sprejme skupni odbor, se posredujejo tudi pridruženi državi, ki ni članica tega skupnega odbora.
5. Skupni odbor lahko sprejema sklepe po pisnem postopku, razen če pridružena pogodbenica zahteva, da se sklep sprejme na seji skupnega odbora.
6. Sklepi, ki jih sprejme skupni odbor, so zavezujoči za pridruženi pogodbenici, ki sprejmeta potrebne ukrepe za zagotovitev, da ti sklepi začnejo veljati v njenem pravnem redu in se učinkovito uporabljajo.

ČLEN 78

Parlamentarno sodelovanje

1. Ustanovi se Pridružitveni parlamentarni odbor. To je forum, v katerem se poslanci Evropskega parlamenta in poslanci parlamentov pridruženih držav sestajajo in si izmenjujejo mnenja ter z dialogom in razpravo prispevajo k boljšemu razumevanju med EU in pridruženima državama na področjih, ki jih zajema ta sporazum.
2. Pridružitveni parlamentarni odbor je sestavljen iz poslancev Evropskega parlamenta na eni strani in poslancev parlamentov pridruženih držav na drugi strani. Skupno število članov Pridružitvenega parlamentarnega odbora je določeno v statutu pridružitvenega parlamentarnega odbora, določenega v Okvirnem protokolu 7.
3. Pridružitveni parlamentarni odbor se sestaja izmenično v EU in eni od pridruženih držav v časovnih presledkih, ki jih določi sam v skladu s statutom pridružitvenega parlamentarnega odbora.
4. Pridružitveni parlamentarni odbor sprejme svoj poslovnik v skladu s statutom pridružitvenega parlamentarnega odbora.
5. Pridružitvenemu parlamentarnemu odboru izmenično predsedujeta predstavnik Evropskega parlamenta in predstavnik enega od parlamentov pridruženih držav v skladu s statutom pridružitvenega parlamentarnega odbora in njegovega poslovnika.

ČLEN 79

Sodelovanje med gospodarskimi in socialnimi partnerji

1. Ustanovi se Posvetovalni pridružitveni odbor gospodarskih in socialnih partnerjev. Namenjen je spodbujanju dialoga in sodelovanja med različnimi gospodarskimi in socialnimi organizacijami civilne družbe EU in pridruženih držav. Ta dialog in sodelovanje zajemata vse gospodarske in socialne vidike odnosov, vzpostavljenih s tem sporazumom.
2. Posvetovalni pridružitveni odbor gospodarskih in socialnih partnerjev sestavljajo člani Evropskega ekonomsko-socialnega odbora (EESO) na eni strani ter gospodarski in socialni partnerji, ki jih imenujeta pridruženi državi, na drugi strani.
3. Posvetovalni pridružitveni odbor gospodarskih in socialnih partnerjev sprejme svoj poslovnik.
4. Posvetovalnemu pridružitvenemu odboru gospodarskih in socialnih partnerjev izmenično predsedujejo predstavnik EESO ter predstavniki gospodarskih in socialnih partnerjev, ki jih imenujeta pridruženi državi, v skladu z določbami njegovega poslovnika.

POGLAVJE 2

POSVETOVANJE V ZVEZI S POSTOPKOM ODLOČANJA EU

ČLEN 80

Priprava pravnega akta EU

1. Takoj ko Evropska komisija pripravi pravni akt EU na področju, ki ga zajema ta sporazum, Evropska komisija o tem obvesti pridruženi državi in se neuradno posvetuje z njenimi strokovnjaki na enak način in v enakem časovnem okviru, kot se pri pripravi predlogov posvetuje s strokovnjaki držav članic EU.
2. Kadar Evropska komisija pošlje svoj predlog Svetu Evropske unije, pošlje kopije predloga tudi pridruženima državam.
3. Na zahtevo ene od pridruženih pogodbenic se opravi predhodna izmenjava mnenj v skupnem odboru ali na kateri koli drug ustrezen način, ki je lahko formalen ali neformalen. Na zahtevo ene od njiju se pridruženi pogodbenici pred sprejetjem zadevnega pravnega akta EU ponovno posvetujeta o pomembnih točkah. Pridruženi državi po potrebi obvestita Evropsko komisijo o svojih odzivih in lahko navedeta svoje posebne okoliščine.

4. Kadar Evropska komisija pripravi delegirane akte v smislu člena 290 PDEU na podlagi enega od zakonodajnih aktov, zajetih v enem ali več protokolih k temu sporazumu, pridruženi državi čim bolj vključi v pripravo svojih predlogov.
5. Kadar Evropska komisija pripravi izvedbene akte v smislu člena 291 PDEU na podlagi enega od zakonodajnih aktov, zajetih v enem ali več protokolih k temu sporazumu, pridruženi državi čim bolj vključi v pripravo svojih predlogov, ki jih nato predloži odborom, ki pomagajo Evropski komisiji pri izvajanju njenih izvršilnih pooblastil. Evropska komisija se pri pripravi svojih predlogov posvetuje s strokovnjaki pridruženih držav na enak način in v enakem časovnem okviru kot s strokovnjaki držav članic EU.
6. V primerih, ko se s predlogom ukvarja tudi Svet Evropske unije v skladu s postopkom, ki se uporablja glede na vrsto odbora, Evropska komisija Svetu Evropske unije sporoči stališča strokovnjakov pridruženih držav.
7. Strokovnjaki pridruženih držav sodelujejo pri delu odborov, ki niso zajeti v odstavkih 4 in 5, kadar je to potrebno za zagotovitev pravilnega delovanja tega sporazuma. Sezname teh odborov in po potrebi drugih odborov s podobnimi značilnostmi se vključijo v protokola za pridruženi državi. Načini takšnega sodelovanja so določeni v protokolih za pridruženi državi in prilogah, ki obravnavajo zadevna področja.

POGLAVJE 3

HOMOGENOST

ČLEN 81

Sprememba prilog

1. Da se zagotovi skladnosti z načeli iz člena 4 okvirnega sporazuma pridruženi pogodbenici tesno sodelujeta, da se skupnima odboroma omogoči učinkovito in hitro odločanje ter zagotovi, da se pravni akti EU, sprejeti na področjih, ki jih zajema ta sporazum, vključijo v ustrezne priloge čim prej po njihovem sprejetju in posredovanju pridruženima državam.
2. Skupna odbora sprejmeta sklepe o spremembi prilog, da se v največji možni meri zagotovi sočasna uporaba pravnih aktov EU iz odstavka 1 v EU in nacionalne zakonodaje, ki jih izvaja, v pridruženih državah. V primeru težav se posvetovanja med pridruženima pogodbenicama formalno ali neformalno okrepijo, da se najde vzajemno sprejemljiva rešitev, vključno z možnostjo upoštevanja enakovrednosti nacionalne zakonodaje. Zadevna pridružena država pisno posreduje EU vse koristne informacije, da se omogoči podrobna ocena razmer.

3. Sklepe skupnih odborov v skladu z odstavkom 2 tega člena je treba sprejeti najpozneje v šestih mesecih od datuma predložitve zadeve skupnemu odboru. Če ob izteku tega roka pridružena država še vedno ni privolila v vključitev pravnega akta EU v ustrezno prilogo v skladu z odstavkom 1 tega člena, se uporabi postopek za reševanje sporov iz člena 90 okvirnega sporazuma. Šteje se, da je bila zadeva predložena skupnemu odboru v skladu s členom 90(1) okvirnega sporazuma do konca navedenega obdobja.

4. Kadar sklep skupnega odbora spreminja prilogo, ki se v skladu s to spremembo sklicuje na pravne akte EU, in kadar ta sprememba zahteva sprejetje izvedbenih ukrepov v zadevni pridruženi državi, se ti izvedbeni ukrepi sprejmejo v roku, ki je enak roku, kot je določen za izvajanje navedenih pravnih aktov EU s strani držav članic EU, razen če skupni odbor odloči drugače. To obdobje začne teči na dan začetka veljavnosti sklepa skupnega odbora.

ČLEN 82

Ustavne zahteve pridruženih držav

1. Kadar se lahko sklep, ki ga sprejme skupni odbor, v pridruženi državi izvede šele po izpolnitvi nekaterih ustavnih zahtev, začne navedeni sklep veljati v pravnem redu te pridružene države, potem ko so te ustavne zahteve izpolnjene. O datumu izpolnitve teh ustavnih zahtev se uradno obvesti EU.

2. Če ob izteku obdobja šestih mesecev od sprejetja sklepa skupnega odbora takega uradnega obvestila ni, se sklep skupnega odbora uporablja začasno do izpolnitve ustavnih zahtev iz odstavka 1, razen če pridružena država uradno obvesti EU, da se sklep ne sme začasno uporabljati, in pojasni razloge za to.

3. Če se po izteku dvanajstmesečnega obdobja po sprejetju sklepa skupnega odbora ta sklep v pridruženi državi ne izvaja, se uporablja člen 90 okvirnega sporazuma.

ČLEN 83

Samodejni postopek

1. Z odstopanjem od člena 81 okvirnega sporazuma se, kadar se Priloga I k protokolu za pridruženo državo sklicuje na pravni akt EU, to sklicevanje razume kot sklicevanje na navedeni pravni akt EU, kot je bil posodobljen, ne da bi bilo treba nove pravne akte EU vključiti v Prilogo I.

2. Za namene odstavka 1 „kot je bilo posodobljeno“ pomeni:

- (a) popolno nadomestitev temeljnega akta EU z novim temeljnim aktom;
- (b) sprejetje delegiranih aktov s strani Evropske komisije za dopolnitev ali spremembo nekaterih nebistvenih elementov temeljnega akta EU;
- (c) zaporedne spremembe delegiranih aktov iz točke (b);

- (d) sprejetje izvedbenih aktov s strani Evropske komisije, potrebnih za izvajanje pravnega akta EU;
 - (e) zaporedne spremembe izvedbenih aktov iz točke (d).
3. Skupna odbora se zaradi preglednosti vsako leto seznanita s pravnimi akti EU, za katere se uporablja samodejni postopek.

ČLEN 84

Poenostavljeni postopek

1. Z odstopanjem od člena 81 okvirnega sporazuma in brez poseganja v člen 83 okvirnega sporazuma pridruženi državi skupaj z državami članicami EU sprejmeta ukrepe, ki ustrezajo ukrepom, ki so jih sprejele države članice EU v skladu z ustreznimi pravnimi akti EU, sprejetimi na naslednjih področjih, ne da bi bilo treba te nove pravne akte EU vključiti v Prilogo I k protokolu za pridruženo državo:
- (a) nadzorni ukrepi za bolezni živali;
 - (b) živila in krma iz tretjih držav, za katere veljajo omejitve;
 - (c) netrgovski premiki hišnih živali;
 - (d) uvoz iz tretjih držav;
 - (e) sproščanje v okolje.

2. Z odstopanjem od člena 106 ter brez poseganja v postopek iz člena 77 okvirnega sporazuma se lahko seznam področij iz odstavka 1 tega člena spremeni s sklepom skupnega odbora.
3. Skupna odbora se zaradi preglednosti vsako leto seznanita s pravnimi akti, za katere se uporablja poenostavljeni postopek.

ČLEN 85

Enotna razlaga

1. Ta sporazum in v njem navedeni pravni akti EU se razlagajo in uporabljajo enotno.
2. Kolikor njihova uporaba vključuje pojme prava EU, se določbe tega sporazuma in pravnih aktov EU, na katere se ta sporazum sklicuje, razlagajo in uporabljajo v skladu s sodno prakso Sodišča Evropske unije, ne glede na to, ali so bile sprejete pred podpisom tega sporazuma ali po njem.
3. Skupna odbora spremljata razvoj sodne prakse Sodišča Evropske unije, da ugotovita morebitna neskladja med notranjim pravnim redom pridružene države in sodno prakso Sodišča Evropske unije ter preučita, kako jih odpraviti.

4. Kadar pridružena država, ki jo je Evropska komisija obvestila o obstoju neskladij med njenim nacionalnim pravnim redom in sodno prakso Sodišča Evropske unije, v šestih mesecih ne sprejme potrebnih ukrepov, da bi ta neskladja odpravila, se uporabi postopek iz člena 90 okvirnega sporazuma. Šteje se, da je bila zadeva predložena skupnemu odboru v skladu s členom 90(1) okvirnega sporazuma do konca navedenega obdobja.

POGLAVJE 4

NADZORNI POSTOPEK

ČLEN 86

Splošni nadzor

1. Da bi zagotovili enoten nadzor uporabe tega sporazuma, Evropska komisija in nacionalni organi pridruženih držav sodelujejo, si izmenjujejo informacije in se med seboj posvetujejo o vprašanih politike nadzora in posameznih primerih.
2. Nadzor nad uporabo tega sporazuma skupaj izvajata pridruženi pogodbenici v okviru skupnega odbora. Kadar Evropska komisija ali nacionalni organi pridružene države ugotovijo primer njegove neuporabe ali nepravilne uporabe, ga predložijo skupnemu odboru, da bi se našla sprejemljiva rešitev. Če rešitve ni, se uporabi postopek iz člena 90 okvirnega sporazuma.
3. Pristojni organi pridruženih pogodbenic lahko prejmejo in preučijo pritožbe v zvezi z uporabo tega sporazuma. Ko prejmejo take pritožbe, o tem obvestijo drugo pridruženo pogodbenico.

ČLEN 87

Nadzor v posebnih sektorjih

1. Kadar pravni akti EU, navedeni v prilogah, Evropski komisiji podeljujejo pooblastila, vključno s pooblastili za odločanje ali izvršilnimi pooblastili, v razmerju do pristojnih organov držav članic EU, gospodarskih subjektov ali posameznikov, ima Evropska komisija smiselno enaka pooblastila v zvezi s pridruženima državama ter njihovimi fizičnimi in pravnimi osebami. Protokola lahko vsebujeta posebne določbe.
2. Za opravljanje svojih nalog v skladu z odstavkom 1 lahko Evropska komisija od pristojnih organov pridruženih držav ter od zadevnih fizičnih in pravnih oseb zahteva vse informacije, ki se ji zdijo potrebne.

ČLEN 88

Sodelovanje s pristojnimi organi držav članic in institucijami EU

Pridružena država se lahko pri izpolnjevanju svojih obveznosti v zvezi z izvajanjem in učinkovito uporabo tega sporazuma opre na sodelovanje ene ali več držav članic EU ali institucij EU. V takih primerih se pridružena država dogovori o podrobnostih takega sodelovanja in o tem obvesti Evropsko komisijo v okviru skupnega odbora. Tak dogovor na noben način ne vpliva na pristojnosti Evropske komisije.

POGLAVJE 5

REŠEVANJE SPOROV IN SODNI NADZOR

ČLEN 89

Načelo izključnosti

Pridruženi pogodbenici nobenega spora v zvezi z razlago ali uporabo tega sporazuma ali pravnih aktov EU, navedenih v tem sporazumu, ne rešujeta na nikakršen drugačen način od tistega, ki je določen v tem sporazumu.

ČLEN 90

Reševanje sporov med pridruženima pogodbenicama

1. V primeru težav se pridruženi pogodbenici posvetujeta in si prizadevata za učinkovito delovanje tega sporazuma ter reševanje vseh težav s konstruktivnim dialogom. V primeru spora glede razlage ali uporabe tega sporazuma ali pravnega akta EU, navedenega v tem sporazumu, lahko pogodbenica EU ali pridružena država zadevo s pisnim obvestilom predloži skupnemu odboru. Pogodbenica EU ali pridružena država, ki namerava zadevo predložiti skupnemu odboru v skladu s tem odstavkom, o tem vnaprej obvesti drugo pogodbenico.

2. Kadar pogodbenica EU ali pridružena država zadevo predloži skupnemu odboru, se skupni odbor sestane čim prej v obdobju dveh mesecev po tem, ko mu je bila zadeva predložena. Skupnemu odboru se zagotovijo vse ustrezne informacije, da se omogoči podrobna preučitev položaja. Skupni odbor preuči vse možnosti za iskanje rešitve v skladu s tem sporazumom in lahko sprejme kakršno koli odločitev, ki bi lahko bila v ta namen koristna.

3. Če skupni odbor ne more najti rešitve za težavo iz odstavka 1 tega člena v šestih mesecih od datuma prve seje v skladu s tem členom, lahko ena od pridruženih pogodbenic zadevo predloži Sodišču Evropske unije. Sodišče Evropske unije za njihovo izvajanje in uporabo razlaga določbe iz člena 85(1) in (2) okvirnega sporazuma. Kadar pridružena pogodbenica namerava zadevo predložiti Sodišču Evropske unije v skladu s tem odstavkom, o tem nemudoma pisno obvesti drugo pridruženo pogodbenico in ji predloži vse ustrezne informacije.

4. Pridruženi državi imata enake pravice kot države članice EU in institucije EU ter zanj veljajo enaki postopki pred Sodiščem Evropske unije.

5. Pridruženi pogodbenici se posvetujeta v okviru skupnega odbora in rešita spor, da bi zagotovili izvršitev sodbe Sodišča Evropske unije s strani pogodbenice EU ali pridružene države v roku 12 mesecev od datuma sodbe. V ta namen se skupnemu odboru zagotovijo vse ustrezne informacije, da se omogoči podrobna preučitev stanja.

6. Če skupni odbor spora ne reši, lahko sprejme sklep o izravnalnih ukrepih za domnevno nepravilno uporabo tega sporazuma, da se odpravijo morebitna neravnotežja. Navedeni sklep se sprejme v dvanajstih mesecih od datuma sodbe Sodišča Evropske unije.

7. Če skupni odbor ne sprejme odločitve o izravnalnih ukrepih iz odstavka 6, lahko pridružena pogodbenica, ki navaja nepravilno uporabo tega sporazuma, sprejme izravnalne ukrepe za odpravo morebitnih neravnotežij, vključno z začasno prekinitvijo izvajanja celotnega sporazuma ali njegovega dela. Obseg in trajanje teh izravnalnih ukrepov sta omejena na to, kar je nujno potrebno za izboljšanje stanja, in povzročita čim manjše motnje v delovanju tega sporazuma.

8. Pridružena pogodbenica, na katero vplivajo izravnalni ukrepi iz odstavka 7, lahko skupnemu odboru predloži svoje pripombe, da bi se sprejela odločitev o sorazmernosti teh izravnalnih ukrepov. Če skupni odbor ne more sprejeti odločitve v treh mesecih po tem, ko mu je bila zadeva predložena, lahko ena od pridruženih pogodbenic predloži vprašanje glede sorazmernosti teh izravnalnih ukrepov v arbitražo v skladu z Okvirnim protokolom 6. V okviru arbitraže se ne smejo obravnavati vprašanja glede razlage tega sporazuma iz odstavka 3. Arbitražna odločba je za pridruženi pogodbenici zavezujoča.

Kadar so bili na podlagi odstavka 6 ali 7 sprejeti izravnalni ukrepi, se ohranijo pravice posameznikov na podlagi tega sporazuma na dan začetka veljavnosti teh izravnalnih ukrepov in s tem povezane obveznosti iz tega sporazuma.

ČLEN 91

Sodni nadzor

1. Vsak nadzor zakonitosti pravnih aktov EU, ki jih sprejmejo institucije, organi, uradi ali agencije EU na področju uporabe tega sporazuma, je v izključni pristojnosti Sodišča Evropske unije.
2. Pravni akti EU iz odstavka 1, naslovljeni na pridruženo državo ali fizično ali pravno osebo s stalnim prebivališčem ali sedežem v pridruženi državi, so predmet nadzora Sodišča Evropske unije. Tak nadzor se izvede v skladu s členom 263 PDEU.
3. Ne glede na iztek roka iz šestega odstavka člena 263 PDEU lahko pridružena država in katera koli fizična ali pravna oseba s stalnim prebivališčem ali sedežem na njenem ozemlju v postopku, v katerem gre za pravni akt, ki se splošno uporablja in ga je sprejela institucija, organ, urad ali agencija EU, pred Sodiščem Evropske unije uveljavlja, da se ta akt iz razlogov, navedenih v drugem odstavku člena 263, ne uporablja.

ČLEN 92

Tožba zaradi opustitve ukrepanja

1. Pridružena država ali katera koli fizična ali pravna oseba s stalnim prebivališčem ali sedežem na njenem ozemlju se lahko pri Sodišču Evropske unije pritoži glede tega, da neka institucija, organ, urad ali agencija EU na to fizično ali pravno osebo ni naslovila nobenega drugega akta razen priporočila ali mnenja, s čimer je kršila ta sporazum.

2. Tožba zaradi nedelovanja iz odstavka 1 je dopustna le, če je bila zadevna institucija, organ, urad ali agencija EU predhodno pozvana k ukrepanju. Če v dveh mesecih po tem pozivu zadevna institucija, organ, urad ali agencija EU ne oblikuje svojega stališča, se lahko tožba vloži v nadaljnjih dveh mesecih.

ČLEN 93

Pritožba v primeru nepogodbene odgovornosti

V primerih nepogodbene odgovornosti in v skladu s tem sporazumom lahko pridružena država ter fizične ali pravne osebe s stalnim prebivališčem ali sedežem na njenem ozemlju zadevo predložijo Sodišču Evropske unije, da pridobijo nadomestilo za škodo, ki so jo povzročile dejavnosti institucij, organov, uradov ali agencij EU ali njihovi uradniki ali drugi uslužbenci pri opravljanju svojih dolžnosti.

ČLEN 94

Predlog za sprejetje predhodne odločbe

1. Kadar se v zadevi, ki teče pred sodiščem pridružene države, pojavi vprašanje v zvezi z razlago tega sporazuma ali veljavnostjo akta, ki so ga sprejele institucije, organi, uradi ali agencije EU na področju uporabe tega sporazuma, lahko to sodišče pridružene države zaprosi Sodišče Evropske unije za sprejetje predhodne odločbe.

2. Kadar je takšno vprašanje postavljeno v postopku, ki teče pred sodiščem pridružene države, zoper odločitev katerega po nacionalnem pravu te pridružene države ni pravnega sredstva, je to sodišče ali tribunal pridružene države dolžno predložiti zadevo Sodišču Evropske unije.

3. Pridružena država ima pravico, da Sodišču Evropske unije predloži navedbe o zadevi ali pisne izjave v primerih, ko je sodišče v državi članici EU zaprosilo za predhodno odločanje v zvezi s tem sporazumom ali kadar je to storilo sodišče v pridruženi državi v zadevi iz odstavka 1.

ČLEN 95

Pravo, ki se uporablja za postopke pred Sodiščem Evropske unije

Kadar se pri Sodišču Evropske unije vloži tožba na podlagi členov 90 do 94 okvirnega sporazuma, je postopek, ki se uporablja pred Sodiščem Evropske unije, enak postopku, ki ga določa pravo EU za podobne tožbe na podlagi PDEU.

ČLEN 96

Sodbe Sodišča Evropske unije

1. Sodbe Sodišča Evropske unije, izdane na podlagi tega sporazuma, so zavezujoče.
2. Institucija, organ, urad ali agencija EU, katere akt je bil razglašen za ničnega ali ki je z opustitvijo ukrepanja kršila ta sporazum, mora sprejeti ukrepe, potrebne za izvršitev sodbe Sodišča Evropske unije.

POGLAVJE 6

ZAŠČITNI UKREPI IN VIŠJA SILA

ČLEN 97

Zaščitni ukrepi

1. V primeru resnih gospodarskih, družbenih ali okoljskih težav sektorske ali regionalne narave, ki jih povzroči uporaba tega sporazuma in ki se bodo verjetno nadaljevale, lahko pridružena pogodbenica enostransko sprejme ustrezne zaščitne ukrepe pod pogoji in v skladu s postopki, določenimi v tem členu.
2. Zaščitni ukrepi iz odstavka 1 imajo omejeno področje uporabe in omejeno trajanje na to, kar je nujno potrebno za odpravljanje težav. Prednost imajo ukrepi, ki najmanj ovirajo delovanje tega sporazuma.
3. Kadar namerava pridružena pogodbenica sprejeti zaščitne ukrepe iz odstavka 1, o tem nemudoma uradno obvesti drugo pridruženo pogodbenico in ji predloži vse ustrezne informacije.
4. Pridruženi pogodbenici takoj začneta posvetovanja v skupnem odboru, da bi našli sprejemljivo rešitev.

5. Zadevna pridružena pogodbenica ne sme sprejeti zaščitnih ukrepov iz odstavka 1 pred iztekom enega meseca od datuma uradnega obvestila iz odstavka 3, razen če je bil postopek za posvetovanje v skupnem odboru zaključen prej. Kadar izjemne okoliščine zahtevajo takojšnje ukrepanje, ki izključuje predhodno posvetovanje, lahko zadevna pridružena pogodbenica brez odlašanja in po takojšnji predložitvi utemeljenega uradnega obvestila skupnemu odboru sprejme nujne zaščitne ukrepe, ki so nujno potrebni za izboljšanje stanja.
6. Zadevna pridružena pogodbenica nemudoma uradno obvesti skupni odbor o sprejetih zaščitnih ukrepih in zagotovi vse ustrezne informacije.
7. Skupni odbor se posvetuje o sprejetih zaščitnih ukrepih vsake tri mesece od dneva njihovega sprejetja, da bi se odpravili še pred predvidenim datumom poteka veljavnosti ali da bi se omejilo njihovo področje uporabe. Katera koli pridružena pogodbenica lahko zaprosi skupni odbor za pregled ali razveljavitev teh zaščitnih ukrepov.
8. Če posamezen zaščitni ukrep, ki ga sprejme ena od pridruženih pogodbenic, povzroči neravnotežje med pravicami in obveznostmi po tem sporazumu, lahko druga pridružena pogodbenica sprejme sorazmerne izravnalne ukrepe, ki so nujno potrebni za odpravo neravnotežja. Prednost imajo ukrepi, ki najmanj ovirajo delovanje tega sporazuma.

9. Katera koli pridružena pogodbenica lahko kadar koli zaprosi skupni odbor, da odloči o sorazmernosti zaščitnih ukrepov iz odstavka 1 ali nujnih zaščitnih ukrepov iz odstavka 5 ali izravnalnih ukrepov iz odstavka 8. Če skupni odbor ne more sprejeti odločitve v treh mesecih po tem, ko mu je bila zadeva predložena, lahko ena od pridruženih pogodbenic predloži vprašanje glede sorazmernosti teh ukrepov v arbitražo v skladu z Okvirnim protokolom 6. V okviru arbitraže se ne smejo obravnavati vprašanja glede razlage tega sporazuma. Arbitražna odločba je zavezujoča za vse stranke v sporu.

ČLEN 98

Višja sila

1. V primeru terorističnega napada, naravne nesreče ali nesreče, ki jo povzroči človek, ki prizadene pridruženo pogodbenico, lahko ta pridružena pogodbenica nemudoma in enostransko sprejme ustrezne zaščitne ukrepe pod pogoji in v skladu s postopki iz tega člena.
2. Zaščitni ukrepi iz odstavka 1 imajo omejeno področje uporabe in omejeno trajanje na to, kar je nujno potrebno za odpravljanje težav. Prednost imajo ukrepi, ki najmanj ovirajo delovanje tega sporazuma.
3. Zadevna pridružena pogodbenica nemudoma uradno obvesti skupni odbor o sprejetih zaščitnih ukrepih in zagotovi vse ustrezne informacije.

4. Skupni odbor se posvetuje o sprejetih zaščitnih ukrepih vsake tri mesece od dneva njihovega sprejetja, da bi se odpravili še pred predvidenim datumom poteka veljavnosti ali da bi se omejilo njihovo področje uporabe. Katera koli pridružena pogodbenica lahko od skupnega odbora kadar koli zahteva, da pregleda ali razveljavi te zaščitne ukrepe.

5. Če posamezen zaščitni ukrep, ki ga sprejme ena od pridruženih pogodbenic, povzroči neravnotežje med pravicami in obveznostmi po tem sporazumu, lahko druga pridružena pogodbenica sprejme sorazmerne izravnalne ukrepe, ki so nujno potrebni za odpravo neravnotežja. Prednost imajo ukrepi, ki najmanj ovirajo delovanje tega sporazuma.

6. Katera koli pridružena pogodbenica lahko od skupnega odbora zahteva, da odloči o sorazmernosti ukrepov iz odstavkov 1 ali 5. Če skupni odbor ne more sprejeti odločitve v treh mesecih po tem, ko mu je bila zadeva predložena, lahko ena od pridruženih pogodbenic predloži vprašanje glede sorazmernosti teh ukrepov v arbitražo v skladu z Okvirnim protokolom 6. V okviru arbitraže se ne smejo obravnavati vprašanja glede razlage tega sporazuma. Arbitražna odločba je zavezujoča za vse stranke v sporu.

ČLEN 99

Sklepi, ki nalagajo denarne obveznosti

1. Sklepi, ki jih sprejme Evropska komisija na podlagi tega sporazuma in nalagajo denarne obveznosti osebam, ki niso države, so izvršljive. Enako velja za sodbe Sodišča Evropske unije, ki nalagajo take denarne obveznosti v okviru metod reševanja sporov, določenih v tem sporazumu.
2. Izvršbo urejajo pravila civilnega postopka, ki veljajo v državi, na ozemlju katere se opravi izvršba. Organ, ki ga v ta namen določi vsaka od držav članic EU in vsaka pridruženih držav ter o tem obvesti drugo pridruženo pogodbenico, priloži odločbi potrdilo o njeni izvršljivosti, pri čemer ni potrebna nobena druga formalnost razen preveritve pristnosti odločbe.
3. Ko so formalnosti iz odstavka 2 na zahtevo zadevne pogodbenice izpolnjene, lahko zadevna pogodbenica začne izvršbo tako, da zadevo predloži neposredno pristojnemu organu v skladu s pravom države, na ozemlju katere se izvršba izvede. Izvršba se lahko odloži le z odločbo Sodišča Evropske unije. Vendar so za nadzor nad pravilnostjo izvršilnih dejanj pristojna sodišča zadevnih držav.

DEL VIII

SPLOŠNE IN KONČNE DOLOČBE

ČLEN 100

Izvajanje

Pridruženi pogodbenici sprejmeta vse splošne ali posebne ukrepe, potrebne za izpolnjevanje svojih obveznosti iz tega sporazuma, ustreznih protokolov in pravnih aktov EU, navedenih v tem sporazumu, ter se vzdržita vseh ukrepov, ki bi lahko ogrozili doseganje njunih ciljev.

ČLEN 101

Lastninskopravna ureditev

Ta sporazum v ničemer ne posega v lastninskopravno ureditev v pridruženih pogodbenicah.

ČLEN 102

Varnostne izjeme

Nobena določba tega sporazuma pridruženi pogodbenici ne preprečuje sprejeti ukrepov:

- (a) ki so potrebni za preprečitev razkritja informacij, ki bi bilo v nasprotju z bistvenimi interesi njene varnosti;
- (b) v zvezi s proizvodnjo ali prometom z orožjem, strelivom in vojaškimi sredstvi ali drugimi proizvodi, ki so nepogrešljivi za obrambne namene ali za raziskave, razvoj ali proizvodnjo za obrambne namene, če takšni ukrepi ne poslabšujejo pogojev konkurence glede proizvodov, ki niso namenjeni za izrecno vojaške namene;
- (c) v zvezi s fizijskimi in fuzijskimi materiali ali z materiali, iz katerih so ti pridobljeni;
- (d) ki so bistveni za lastno varnost pridružene pogodbenice ob hudih notranjih nemirih, ki kalijo javni red in mir, v primeru vojne ali večjih mednarodnih napetosti, ki pomenijo vojno nevarnost, ali zaradi izpolnjevanja obveznosti, ki jih je prevzela v okviru Ustanovne listine Združenih narodov za namene ohranjanja miru in mednarodne varnosti.

ČLEN 103

Omejevalni ukrepi EU

Pridruženi državi sprejmeta potrebne ukrepe, s katerimi zagotovita, da pravice in obveznosti iz tega sporazuma v okviru njune jurisdikcije na noben način ne omogočajo ali dovoljujejo izogibanja omejevalnim ukrepom EU, sprejetim na podlagi člena 29 PEU in člena 215 PDEU.

ČLEN 104

Ozemeljsko področje uporabe

1. Okvirni sporazum in okvirna protokola se uporabljajo na ozemljih, na katerih se uporabljata PEU in PDEU, pod pogoji, določenimi v navedenih pogodbah, ter na ozemljih Andore in San Marina.
2. Vsak protokol za pridruženo državo se uporablja na ozemljih, na katerih se uporabljata PEU in PDEU, pod pogoji, določenimi v navedenih pogodbah, ter na ozemlju zadevne pridružene države.

ČLEN 105

Prihodnji pristopi k EU

1. EU pridruženi državi obvesti o vsaki novi prošnji tretje države za pristop k EU. Pridružitveni odbor pred dnem pristopa tretje države k EU preuči vse učinke takega pristopa na ta sporazum.
2. Kolikor je to potrebno, pogodbenice pred začetkom veljavnosti sporazuma o pristopu tretje države k EU spremenijo ta sporazum v skladu s svojimi notranjimi postopki.
3. Ta sporazum se uporablja za vsako novo državo članico EU od dne pristopa te nove države članice k EU.

ČLEN 106

Sprememba okvirnega sporazuma

Katera koli pogodbenica lahko drugim pogodbenicam predloži predloge za spremembo okvirnega sporazuma. O predlogih za spremembo okvirnega sporazuma se pogodbenice pogajajo v okviru Pridružitvenega odbora. Kadar se pogodbenice dogovorijo o spremembi okvirnega sporazuma, pogodbenice okvirni sporazum podpišejo in sprejmejo, sporazum pa začne veljati po uradnem obvestilu vseh pogodbenic o zaključku njihovih notranjih postopkov in po deponiranju listin o ratifikaciji.

ČLEN 107

Sprememba okvirnih protokolov

Katera koli pogodbenica lahko drugim pogodbenicam predloži predloge za spremembo okvirnega protokola. O predlogih za spremembo okvirnega protokola se pogodbenice pogajajo v okviru Pridružitvenega odbora. Kadar se pogodbenice dogovorijo o spremembi okvirnega protokola, pogodbenice okvirni sporazum podpišejo in sprejmejo, sporazum pa začne veljati po uradnem obvestilu vseh pogodbenic o zaključku njihovih notranjih postopkov in po deponiranju listin o ratifikaciji.

ČLEN 108

Sprememba protokolov za pridruženi državi

Pogodbenica EU ali zadevna pridružena država lahko predloži predloge za spremembo zadevnega protokola za pridruženo državo. O predlogih za spremembo protokola za pridruženo državo se pridruženi pogodbenici pogajata v okviru Pridružitvenega odbora. Ko se pridruženi pogodbenici dogovorita o spremembi protokola za pridruženo državo, skupni odbor s sklepom sprejme to spremembo. Kadar protokol za pridruženo državo v skladu s členom 77(2) določa, da lahko sprememba celotnega protokola ali njegovega dela začne veljati šele po zaključku notranjih postopkov pridruženih pogodbenic, začne sklep skupnega odbora učinkovati šele po uradnem obvestilu obeh pridruženih pogodbenic o zaključku njunih notranjih postopkov.

ČLEN 109

Protokoli in priloge

Okvirni protokoli, protokola za pridruženi državi, priloge in v njih navedeni akti, kakor so prilagojeni za namene tega sporazuma, so sestavni del tega sporazuma in imajo enako pravno veljavnost.

ČLEN 110

Obstoječi sporazumi

1. Če v tem sporazumu in zlasti v Okvirnem protokolu 2 ter protokolih za pridruženi državi ni določeno drugače, uporaba tega sporazuma prevlada nad obstoječimi dvostranskimi sporazumi, ki so zavezujoči za EU na eni strani ter eno ali več pridruženih držav na drugi strani, kolikor ta sporazum ureja isto področje.
2. Če v tem sporazumu ni določeno drugače, se v primeru, da se ta sporazum v celoti ali delno sklicuje na obstoječe dvostranske sporazume, ki zavezujejo EU na eni strani in eno od pridruženih držav na drugi strani, razume, da navedeni sporazumi vključujejo spremembe takih sporazumov in sporazume, ki jih nasledijo, ki začnejo za obe pridruženi pogodbenici veljati na dan začetka veljavnosti tega sporazuma ali po njem.

ČLEN 111

Jeziki

1. Ta sporazum je sestavljen v enem izvorniku v angleškem, bolgarskem, češkem, danskem, estonskem, finskem, francoskem, grškem, hrvaškem, irskem, italijanskem, latvijskem, litovskem, madžarskem, malteškem, nemškem, nizozemskem, poljskem, portugalskem, romunskem, slovaškem, slovenskem, španskem, švedskem in katalonskem jeziku, pri čemer so vse različice enako verodostojne.

2. Besedila pravnih aktov EU iz tega sporazuma, kakor so objavljena v *Uradnem listu Evropske unije*, so enako verodostojna v angleškem, bolgarskem, češkem, danskem, estonskem, finskem, francoskem, grškem, hrvaškem, irskem, italijanskem, latvijskem, litovskem, madžarskem, malteškem, nemškem, nizozemskem, poljskem, portugalskem, romunskem, slovaškem, slovenskem, španskem in švedskem jeziku in ti pravni akti EU se zaradi overovitve pripravijo v katalonskem jeziku.

ČLEN 112

Začetek veljavnosti, začasna uporaba in prenehanje

1. Pogodbenice ratificirajo, sklenejo ali odobrijo ta sporazum v skladu s svojimi ustavnimi ali institucionalnimi zahtevami. Ta sporazum med pogodbenicami začne veljati prvi dan drugega meseca po zadnjem uradnem obvestilu o deponiranju listin o ratifikaciji, sklenitvi ali odobritvi pri generalnem sekretarju Sveta Evropske unije, ki je depozitar tega sporazuma.
2. Do zaključka postopkov ratifikacije, sklenitve ali odobritve iz odstavka 1 lahko pogodbenice začasno uporabljajo ta sporazum v celoti ali delno od prvega dne v mesecu, ki sledi mesecu, v katerem je pogodbenica deponirala svoje listine o ratifikaciji, sklenitvi ali odobritvi pri generalnem sekretarju Sveta Evropske unije, razen če druga pogodbenica sporoči, da take začasne uporabe ni mogoče izvesti.
3. Če pogoji za začasno uporabo med pogodbenicami v skladu z odstavkom 2 niso izpolnjeni, se lahko ta sporazum med pogodbenico EU in eno od pridruženih držav v celoti ali delno uporablja od prvega dne drugega meseca, ki sledi mesecu, v katerem je pogodbenica EU ali zadevna pridružena država deponirala svoje listine o ratifikaciji, sklenitvi ali odobritvi pri generalnem sekretarju Sveta Evropske unije, razen če pogodbenica EU ali zadevna pridružena država uradno sporoči, da taka začasna uporaba ni mogoča. V času trajanja uporabe tega sporazuma v skladu s tem odstavkom se sklicevanja na „Pridružitveni odbor“ iz členov 75, 105, 106 in 107 okvirnega sporazuma razumejo kot sklicevanja na skupni odbor. V istem obdobju ta skupni odbor odloča o vseh tehničnih prilagoditvah tega sporazuma, potrebnih za zagotovitev njegovega pravilnega delovanja.

4. Pridružena pogodbenica lahko odpove ta sporazum tako, da drugo pridruženo pogodbenico pisno obvesti o svoji odločitvi o odpovedi tega sporazuma. Ta sporazum se med zadevnima pridruženima pogodbenicama preneha uporabljati šest mesecev po prejemu takšnega uradnega obvestila pod pogojem iz odstavka 5.
5. Ta sporazum se še naprej uporablja med pogodbenico EU in preostalo pridruženo državo, če odpoved tega sporazuma s strani ene od pridruženih držav ne vpliva na pogodbenice.
6. Kadar se ta sporazum preneha uporabljati, pravice in obveznosti, ki so jih posamezniki in gospodarski subjekti že pridobili po tem sporazumu, ostanejo v veljavi. Pogodbenica EU in zadevna pridružena država soglasno odločijo, kakšne ukrepe je treba sprejeti v zvezi s pravicami in obveznostmi v postopku pridobivanja. Ta odstavek ne posega v druge posebne določbe iz člena 90 okvirnega sporazuma.

7. Od dne, od katerega se ta sporazum začasno uporablja na podlagi odstavka 2 ali od katerega se uporablja med pogodbenico EU in zadevno pridruženo državo na podlagi odstavka 3, se sklicevanja na „dan začetka veljavnosti tega sporazuma“ ali „začetek veljavnosti tega sporazuma“ v tem sporazumu razumejo kot sklicevanja na dan, od katerega se ta sporazum začasno uporablja na podlagi odstavka 2 ali se uporablja med pogodbenico EU in zadevno pridruženo državo na podlagi odstavka 3.

V POTRDITEV TEGA so spodaj podpisani pooblaščenici, ki so bili v ta namen ustrezno pooblašчени, podpisali ta sporazum.

V,

Za EVROPSKO UNIJO

Za KRALJEVINO BELGIJO,

Za REPUBLIKO BOLGARIJO,

Za ČEŠKO REPUBLIKO,

Za KRALJEVINO DANSKO,

Za ZVEZNO REPUBLIKO NEMČIJO,

Za REPUBLIKO ESTONIJO,

Za IRSKO,

Za HELENSKO REPUBLIKO,

Za KRALJEVINO ŠPANIJO,

Za FRANCOSKO REPUBLIKO,

Za REPUBLIKO HRVAŠKO,

Za ITALIJANSKO REPUBLIKO,

Za REPUBLIKO CIPER,

Za REPUBLIKO LATVIJO,

Za REPUBLIKO LITVO,

Za VELIKO VOJVODSTVO LUKSEMBURG,

Za MADŽARSKO,

Za REPUBLIKO MALTO,

Za KRALJEVINO NIZOZEMSKO,

Za REPUBLIKO AVSTRIJO,

Za REPUBLIKO POLJSKO,

Za PORTUGALSKO REPUBLIKO,

Za ROMUNIJO,

Za REPUBLIKO SLOVENIJO,

Za SLOVAŠKO REPUBLIKO,

Za REPUBLIKO FINSKO,

Za KRALJEVINO ŠVEDSKO,

Za KNEŽEVINO ANDORO

Za REPUBLIKO SAN MARINO

OKVIRNI PROTOKOL 1 O HORIZONTALNIH PRILAGODITVAH

ČLEN 1

Uporaba pravnih aktov EU in posebne prilagoditve

Določbe pravnih aktov EU iz protokolov za pridruženi državi se uporabljajo v skladu s tem sporazumom in tem okvirnim protokolom, razen če je v zadevnem protokolu za pridruženo državo določeno drugače. Posebne prilagoditve, potrebne za pravne akte EU, so določene v prilogi k protokolu za pridruženo državo, v katerem je zadevni pravni akt EU naveden.

ČLEN 2

Uvodne izjave pravnih aktov EU

Uvodne izjave pravnih aktov EU niso prilagojene za namene tega sporazuma. Uvodne izjave so pomembne, kolikor je v okviru tega sporazuma potrebno, za pravilno razlago in uporabo določb navedenih pravnih aktov EU.

ČLEN 3

Prehodna ureditev

1. Pri sklicevanju na ta člen v prilogi k protokolu za pridruženo državo v zvezi s pravnim aktom EU se uporabljajo odstavki 2 do 5 tega člena.
2. Obveznost zadevne pridružene države, da izvaja in uporablja pravni akt EU, se odloži do konca obdobja, določenega v ustrezni prilogi.
3. Zadevna pridružena država lahko kadar koli v obdobju iz odstavka 2 skupni odbor uradno obvesti, da namerava pravni akt EU začeti izvajati pred koncem tega obdobja. V tem primeru pridružena država navede datum nameravanega začetka uporabe tega pravnega akta EU. Skupni odbor sprejme sklep o spremembi zadevne priloge.
4. Uporaba pravnega akta EU med EU in zadevno pridruženo državo se odloži do zgodnejšega od naslednjih datumov:
 - (a) prvi dan po koncu obdobja iz odstavka 2 ali
 - (b) datum iz odstavka 3.
5. Med odložitvijo iz odstavka 2 odnose med EU in zadevno pridruženo državo v zvezi z zadevami, ki spadajo na področje uporabe pravnega akta EU, urejajo posebne določbe iz ustrezne priloge.

ČLEN 4

Ureditev iz priloge brez določenega časovnega obdobja

1. Pri sklicevanju na ta člen v prilogi k protokolu za pridruženo državo v zvezi s pravnim aktom EU se uporabljajo odstavki 2 do 6 tega člena.
2. Obveznost zadevne pridružene države, da začne izvajati in uporabljati pravni akt EU, se odloži.
3. Zadevna pridružena država lahko kadar koli uradno obvesti skupni odbor, da namerava začeti izvajati pravni akt EU. V tem primeru pridružena država navede datum nameravanega začetka uporabe tega pravnega akta EU. Skupni odbor sprejme sklep o spremembi zadevne priloge.
4. Skupni odbor kadar koli, najpozneje pa vsakih pet let pregleda odložitev iz odstavka 2 na podlagi potrebe po obravnavanju razvoja trga in vseh drugih posebnih meril, ki se lahko določijo v ustrezni prilogi. Na podlagi takega pregleda se lahko skupni odbor odloči za spremembo zadevne priloge, da se določi rok za začetek izvajanja in uporabe pravnega akta EU s strani zadevne pridružene države. To ne posega v člen 90 okvirnega sporazuma, ki se uporablja, če je to potrebno za ponovno vzpostavitev celovitosti in homogenosti notranjega trga.
5. Uporaba pravnega akta EU med EU in zadevno pridruženo državo se odloži do datuma, ko začne veljati sklep skupnega odbora iz odstavka 3, oziroma do datuma, ko poteče rok iz odstavka 4.

6. Med odložitvijo iz odstavka 2 odnose med EU in zadevno pridruženo državo v zvezi z zadevami, ki spadajo na področje uporabe pravnega akta EU, urejajo posebne določbe iz ustrezne priloge.

ČLEN 5

Določbe o odborih EU

Postopki, institucionalne ureditve in druge določbe glede odborov EU iz pravnih aktov EU, navedenih v protokolih za pridruženi državi, so določeni v členu 67 in členu 80(5), (6) in (7) okvirnega sporazuma ter v protokolih za pridruženi državi.

ČLEN 6

Priprava postopkov za prilagoditev, razširitev ali spremembo pravnih aktov EU

Kadar so v pravnem aktu EU iz protokola za pridruženo državo predvideni postopki EU za njegovo prilagoditev, razširitev ali spremembo ali za razvoj novih politik, pobud ali aktov EU, se uporabi ustrezní postopek odločanja, predviden v okvirnem sporazumu.

ČLEN 7

Izmenjava informacij in notifikacijski postopki

1. Kadar mora država članica EU predložiti informacije Evropski komisiji, jih tudi pridružena država predloži Evropski komisiji. Enako velja, kadar morajo prenos informacij izvesti pristojni organi.

2. Kadar mora država članica EU predložiti informacije eni ali več drugim državam članicam EU, te informacije predloži tudi Evropski komisiji. Evropska komisija te informacije posreduje pridruženima državam.

Pridružena država predloži ustrezne informacije eni ali več državam članicam EU, ki jih posredujejo Evropski komisiji za distribucijo vsem državam članicam EU. Enako velja, kadar morajo informacije predložiti pristojni organi.

3. Na področjih, na katerih se zaradi nujnosti zahteva hiter prenos informacij, se uporabljajo ustrezne sektorske rešitve, ki predvidevajo neposredno izmenjavo informacij.

4. Če v tem sporazumu ni določeno drugače, se naloge Evropske komisije v zvezi s postopki preverjanja, informiranja, obveščanja ali posvetovanja ter podobnimi zadevami smiselno izvajajo tudi v zvezi s pridruženima državam. To ne posega v člene 5, 6 in 10 tega okvirnega protokola.

5. Evropska komisija in skupni odbor si izmenjujeta vse informacije v zvezi s preverjanjem, informiranjem, obveščanjem ali posvetovanjem in podobnimi zadevami iz odstavka 4. Vsa vprašanja, ki se pojavijo v zvezi s tem, se lahko predložijo skupnemu odboru.

ČLEN 8

Presoja in postopki poročanja

Kadar mora Evropska komisija ali druga institucija EU v skladu s pravnim aktom EU iz protokola za pridruženo državo pripraviti poročilo, izjavo ali drug podoben dokument, Evropska komisija ali druga institucija EU, če ni dogovorjeno drugače, sočasno pripravi ustrezno poročilo, izjavo ali drug podoben dokument za pridruženi državi, razen če je v tem sporazumu določeno drugače. Evropska komisija in pridruženi državi se med pripravo svojih poročil, izjav ali drugih podobnih dokumentov, medsebojno posvetujejo in izmenjujejo informacije, kopije teh poročil pa se pošljejo skupnemu odboru.

ČLEN 9

Objava informacij

1. Kadar mora država članica EU v skladu s pravnim aktom EU iz protokola za pridruženo državo objaviti nekatere informacije o dejstvih, postopkih in podobnem, tudi pridruženi državi objavita ustrezne informacije na ustrezen način.

2. Kadar je v skladu s pravnim aktom EU iz protokola za pridruženo državo treba v *Uradnem listu Evropske unije* objaviti dejstva, postopke, poročila in podobno, se tam objavijo tudi ustrezne informacije o pridruženih državah.

ČLEN 10

Pravice in obveznosti

Dodeljene pravice in naložene obveznosti držav članic EU ali njihovih javnih subjektov, podjetij ali posameznikov v medsebojni povezavi se razumejo kot dodeljene ali naložene pridruženima pogodbenicama, pri čemer za slednji glede na okoliščine štejejo tudi njuni pristojni organi, javni subjekti, podjetja ali posamezniki pridruženih pogodbenic.

ČLEN 11

Sklicevanja na ozemlja

Kadar se pravni akti EU iz protokolov za pridruženi državi sklicuje na ozemlje Evropske unije, Unije, skupnega trga ali notranjega trga, se to za namene tega sporazuma razume kot sklicevanje na ozemlja v smislu člena 104 okvirnega sporazuma.

ČLEN 12

Sklicevanja na državljane držav članic EU

Kadar pravni akti EU iz protokolov za pridruženi državi vsebujejo sklicevanja na državljane držav članic EU, se ta za namene tega sporazuma razumejo tudi kot sklicevanja na državljane pridruženih držav.

ČLEN 13

Sklicevanja na jezike

Kadar pravni akt EU iz protokola za pridruženo državo državam članicam EU ali njihovim javnim subjektom, podjetjem ali posameznikom podeljuje pravice ali nalaga obveznosti glede uporabe katerega od uradnih jezikov EU, se razume, da so ustrezne pravice in obveznosti glede uporabe katerega od uradnih jezikov pogodbenic podeljene oziroma naložene pogodbenicam, njihovim pristojnim organom, javnim subjektom, podjetjem ali posameznikom.

ČLEN 14

Začetek veljavnosti in izvajanje pravnih aktov EU

Določbe o začetku veljavnosti ali izvajanju pravnih aktov EU iz protokolov za pridruženi državi niso pomembne za namene tega sporazuma. Roki in datumi, ko naj bi pridruženi državi uveljavili in začeli izvajati pravne akte EU iz protokolov o pridruženih državah, ki izhajajo iz člena 112 okvirnega sporazuma ter iz določb o prehodnih ureditvah iz členov 3 in 4 tega okvirnega protokola.

ČLEN 15

Naslovniki pravnih aktov EU

Določbe, ki navajajo, da je posamezni pravni akt EU naslovljen na države članice EU, niso pomembne za namene tega sporazuma.

OKVIRNI PROTOKOL 2 O OBSTOJEČIH SPORAZUMIH

Kot je določeno v členu 110 okvirnega sporazuma, sta se pogodbenici dogovorili, da se naslednji obstoječi dvostranski sporazumi, ki zavezujejo EU na eni strani in pridruženo državo na drugi strani, še naprej uporabljajo tudi po začetku veljavnosti tega sporazuma:

- (a) Sporazum med Evropsko skupnostjo in Kneževino Andoro o določitvi ukrepov, enakovrednim ukrepom iz Direktive Sveta 2003/48/ES o obdavčevanju dohodka od prihrankov v obliki plačil obresti¹, sklenjen v Bruslju dne 15. novembra 2004 s priloženo Skupno izjavo o nameri, kakor ga spreminja Protokol o spremembi k Sporazumu med Evropsko skupnostjo in Kneževino Andoro o določitvi ukrepov, enakovrednim ukrepom iz Direktive Sveta 2003/48/ES o obdavčevanju dohodka od prihrankov v obliki plačil², sklenjen v Bruslju dne 12. februarja 2016 ter Protokol o spremembi k Sporazumu med Evropsko unijo in Kneževino Andoro o avtomatični izmenjavi podatkov o finančnih računih za izboljšanje spoštovanja davčnih predpisov na mednarodni ravni³, sklenjen 13. oktobra 2025 v Bruslju;

¹ UL EU L 359, 4.12.2004, str. 33.

² UL EU L 268, 1.10.2016, str. 40.

³ UL EU L, 2025/2400, 5.12.2025, ELI:
http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2025/2400/oj.

- (b) Sporazum med Evropsko skupnostjo in Republiko San Marino o ukrepih, enakovrednih tistim iz Direktive Sveta 2003/48/ES o obdavčevanju dohodka od prihrankov v obliki plačil obresti¹, sklenjen v Bruslju dne 7. decembra 2004 s priloženo Skupno izjavo o nameri, kakor ga spreminja Protokol o spremembi k Sporazum med Evropsko skupnostjo in Republiko San Marino o ukrepih, enakovrednih tistim iz Direktive Sveta 2003/48/ES o obdavčevanju dohodka od prihrankov v obliki plačil obresti², sklenjen v Bruslju dne 8. decembra 2015 ter Protokol o spremembi k Sporazumu med Evropsko unijo in San Marinom o avtomatični izmenjavi podatkov o finančnih računih za izboljšanje spoštovanja davčnih predpisov na mednarodni ravni³, sklenjen 13. oktobra 2025 v Bruslju;
- (c) Monetarni sporazum med Evropsko unijo in Kneževino Andoro⁴, sklenjen v Bruslju dne 30. junija 2011;
- (d) Monetarni sporazum med Evropsko unijo in Republiko San Marino⁵, sklenjen v Bruslju dne 27. marca 2012.

¹ UL EU L 381, 28.12.2004, str. 33.

² UL EU C 346, 31.12.2015, str. 3.

³ UL EU L, 2025/2428, 5.12.2025, ELI:
http://data.europa.eu/eli/agree_international/2025/2428/oj.

⁴ UL EU C 369, 17.12.2011, str. 1.

⁵ UL EU C 121, 26.4.2012, str. 5.

OKVIRNI PROTOKOL 3
O FINANČNIH STORITVAH

PREAMBULA

Ta okvirni protokol upošteva posebnosti pridruženih držav in način vključevanja njunih trgov finančnih storitev v notranji trg EU za finančne storitve in njegovo nadzorno infrastrukturo. Zato bi bilo treba uvesti posebna pravila in določbe za nemoteno povezovanje trgov.

Predvideno je sprejetje postopnega pristopa k izvajanju in uporabi pravnih aktov EU, da se pridruženi državi omogoči prožnost, da lahko prednostno obravnava posamezne segmente pravnih aktov EU, za katere namerava najprej zagotoviti čezmejne finančne storitve. Tak pristop pridruženi državi omogoča postopno sprejemanje pravnih aktov EU in njihovo postopno uporabo ob upoštevanju njenih posebnih okoliščin in preferenc.

Namen ocene nadzorne infrastrukture pridružene države na podlagi ocene dostopa do notranjega trga EU za finančne storitve in nadaljnjih rednih ocen je oceniti njeno učinkovitost, zanesljivost in primernost, pri čemer se upoštevajo značilnosti finančnega sektorja pridružene države, kot so njegova narava, raznolikost, velikost in kompleksnost. Zanesljiv nadzorni okvir je ključnega pomena za zagotavljanje celovitosti in stabilnosti notranjega trga EU, spodbujanje zaupanja med udeleženci na trgu ter zaščito interesov potrošnikov in vlagateljev. Nadzornim organom EU je zaupana ključna vloga pri celovitem izvajanju teh ocen, ki po potrebi zahteva aktivno sodelovanje pristojnih organov držav članic EU.

Glede na posebnosti Andore in San Marina ter posebne načine povezovanja trgov iz tega okvirnega protokola je treba v ta okvirni protokol vključiti posebne nadzorne ureditve in zaščitne ukrepe, ki ne posegajo v nadzorne ureditve in zaščitne ukrepe, ki urejajo odnose med državami članicami EU in notranjim trgov kot celoto, ter se od njih razlikujejo. Da bi se izognili zlorabam svobode ustanavljanja, bi bilo treba od finančnih subjektov s sedežem v pridruženih državah zahtevati, da vsaj del svojih storitev zagotavljajo v jurisdikciji pridruženih držav. Pristojni organi pridruženih držav bodo preprečili ustanavljanje pravnih oseb brez vsebine ali z minimalno vsebino, ki v njihovi jurisdikciji ne opravljajo gospodarskih dejavnosti ali jih opravljajo zelo malo. Take nadzorne ureditve in zaščitni ukrepi so strogo omejeni na ta sporazum in niso namenjeni temu, da bi predstavljali precedens, presegli svoje področje uporabe ali se uporabljali v drugih okvirih.

DEL I

SPLOŠNE DOLOČBE

ČLEN 1

Cilji

Cilji tega okvirnega protokola so:

- (a) zagotoviti celovitost razširjenega notranjega trga EU, preglednost trga, varstvo potrošnikov in vlagateljev ter obravnavati tveganja, povezana s potrošniškimi goljufijami, pranjem denarja in finančnim kriminalom;
- (b) spodbujati preprečevanje morebitnih tveganj za finančno stabilnost;
- (c) vzpostaviti okvir za postopno uskladitev zakonodaje in regulativnega okvira pridružene države s pravnimi akti EU, ki se uporabljajo za sektor finančnih storitev;
- (d) olajšati postopno širitev notranjega trga EU za finančne storitve na pridruženo državo;
- (e) spodbujati lojalno sodelovanje pri urejanju in nadzoru na področju finančnih storitev med EU in pridruženo državo.

ČLEN 2

Opredelitev pojmov

V tem okvirnem protokolu:

- (a) „finančne storitve“ pomeni storitve, ki jih urejajo pravni akti EU, navedeni v prilogah IX, XII in XXII k vsakemu protokolu za pridruženo državo;
- (b) „nadzorni organ EU“ pomeni Evropski bančni organ (EBA), ustanovljen z Uredbo (EU) št. 1093/2010 Evropskega parlamenta in Sveta¹, Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine (EIOPA), ustanovljen z Uredbo (EU) št. 1094/2010 Evropskega parlamenta in Sveta², Evropski organ za vrednostne papirje in trge (ESMA), ustanovljen z Uredbo (EU) št. 1095/2010 Evropskega parlamenta in Sveta³, ali Organ za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma (AMLA), ustanovljen z Uredbo (EU) 2024/1620 Evropskega parlamenta in Sveta⁴.

¹ Uredba (EU) št. 1093/2010 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. novembra 2010 o ustanovitvi Evropskega nadzornega organa (Evropski bančni organ) in o spremembi Sklepa št. 716/2009/ES ter razveljavitvi Sklepa Komisije 2009/78/ES (UL EU L 331, 15.12.2010, str. 12).

² Uredba (EU) št. 1094/2010 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. novembra 2010 o ustanovitvi Evropskega nadzornega organa (Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine) in o spremembi Sklepa št. 716/2009/ES ter razveljavitvi Sklepa Komisije 2009/79/ES (UL EU L 331, 15.12.2010, str. 48).

³ Uredba (EU) št. 1095/2010 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. novembra 2010 o ustanovitvi Evropskega nadzornega organa (Evropski organ za vrednostne papirje in trge) in o spremembi Sklepa št. 716/2009/ES ter razveljavitvi Sklepa Komisije 2009/77/ES (UL EU L 331, 15.12.2010, str. 84).

⁴ Uredba (EU) 2024/1620 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. maja 2024 o ustanovitvi organa za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma ter o spremembi uredb (EU) št. 1093/2010, (EU) št. 1094/2010 in (EU) št. 1095/2010 (UL EU L 2024/1620, 19.6.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1620/oj>).

ČLEN 3

Pogoji za dostop do notranjega trga EU

1. Pridruženi državi se odobri dostop do notranjega trga EU za finančne storitve, če so izpolnjeni naslednji pogoji:
 - (a) popolno, celovito in učinkovito izvajanje in uporaba vseh pravnih aktov EU, ki se uporabljajo za sektor finančnih storitev, kot so določene v prilogah IX, XII in XXII k zadevnemu protokolu za pridruženo državo;
 - (b) obstoj in pravilno delovanje nadzornih zmogljivosti in ureditev za sektor finančnih storitev; ter
 - (c) sklenitev memoranduma o soglasju med pristojnimi organi pridružene države in nadzornimi organi EU o sodelovanju pri nadzoru, izmenjavi informacij in posvetovanju.

2. Da bi Evropska komisija ocenila, ali so pogoji iz točk (a) in (b) odstavka 1 izpolnjeni, izvede celovito oceno v skladu z delom II tega okvirnega protokola. Ta ocena vključuje pregled finančnega sektorja pridružene države, oceno izvajanja in uporabe ustreznega pravnega akta EU ter oceno nadzorne infrastrukture pridružene države.

3. Ocena iz odstavka 2 tega člena se izvede na zahtevo pridružene države, ko se slednja prepriča, da so izpolnjeni pogoji iz odstavka 1 tega člena. Pridružena država vloži zahtevo prek pododbora za finančne storitve, ustanovljenega v skladu s členom 20 tega okvirnega protokola.

ČLEN 4

Delni dostop do notranjega trga EU

1. Pridružena država se lahko odloči, da ne bo zahtevala dostopa do celotnega notranjega trga EU za finančne storitve, tako da začasno izključi enega ali več naslednjih tržnih segmentov:

- (a) bančništvo;
- (b) zavarovalništvo in pozavarovalništvo;
- (c) upravljanje sredstev;
- (d) trgi vrednostnih papirjev.

Za namene prvega pododstavka pridružena država v enem letu od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma uradno obvesti Evropsko komisijo o svoji nameri, pri čemer navede segmente, ki jih želi začasno izključiti. Po prejemu takega uradnega obvestila Evropska komisija v dveh mesecih pridruženi državi pošlje odgovor s seznamom določb pravnih aktov EU, ki jih pridruženi državi začasno ne bo treba izvajati in uporabljati.

2. Po odgovoru iz drugega pododstavka odstavka 1 tega člena skupni odbor, ustanovljen s členom 76 okvirnega sporazuma, sprejme sklep v skladu s členom 81 okvirnega sporazuma o spremembi Priloge IX k zadevnemu protokolu za pridruženo državo na podlagi seznama, ki ga Evropska komisija predloži zadevni pridruženi državi, da se določita:

- (a) seznam določb pravnih aktov EU, ki jih mora pridružena država v celoti izvajati in uporabljati;
- (b) seznam določb pravnih aktov EU, za katere je obveznost, da jih pridružena država v celoti izvaja in uporablja, v skladu z odstavkom 1 tega člena odložena.

3. Kadar se pridružena država odloči za odstopanje iz odstavka 1 tega člena, se člen 3 tega okvirnega protokola uporablja samo za tržni segment ali segmente, za katere želi pridružena država pridobiti dostop do trga, dokler velja to odstopanje.

4. Kadar želi pridružena država pozneje pridobiti dostop do notranjega trga EU v enem ali več segmentih, za katere je prvotno zahtevala odstopanje iz odstavka 1 tega člena, o svoji nameri ustrezno obvesti Evropsko komisijo. Skupni odbor v skladu s členom 81 okvirnega sporazuma spremeni Prilogo IX k zadevnemu protokolu za pridruženo državo, da posodobi seznam veljavnih določb pravnih aktov EU. Določbe pravnih aktov EU, ki niso več predmet odstopanja iz odstavka 1 tega člena, mora pridružena država začeti ustrezno izvajati in uporabljati, preden lahko pridobi dostop do navedenih segmentov. Ocena iz člena 3(2) tega okvirnega protokola se opravi vsakič, ko se pridružena država odloči, da bo zaprosila za dostop do dodatnega tržnega segmenta.

5. Odstopanje iz odstavka 1 tega člena traja največ 15 let od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma. Pridruženi pogodbenici najpozneje eno leto pred koncem najdaljšega trajanja odstopanja spremenita Prilogo IX k protokolu za pridruženo državo, da se zagotovi, da začne pridružena država izvajati in uporabljati vse ustrezne določbe pravnih aktov EU pred datumom izteka tega odstopanja. Šest mesecev pred datumom izteka odstopanja mora pridružena država v celoti, popolnoma in učinkovito izvajati in uporabljati vse določbe EU za sektor finančnih storitev. V oceni iz člena 3(2) tega okvirnega protokola se oceni izpolnjevanje obveznosti pridružene države, da v celoti, v celoti in učinkovito izvaja in uporablja vse določbe EU za sektor finančnih storitev, kot je določeno v tem odstavku.

ČLEN 5

Akcijski načrt za izvajanje in uporabo pravnih aktov EU

1. Pred pridobitvijo dostopa do notranjega trga EU za finančne storitve ali do enega ali več njenih tržnih segmentov pridružena država pripravi akcijski načrt in časovni načrt za izpolnitev izvajanja in uporabe ustreznega pravnega akta EU za sektor finančnih storitev ali za enega ali več njenih tržnih segmentov.
2. Pridružena država prek pododbora za finančne storitve obvesti Evropsko komisijo o sprejetju akcijskega načrta in o vseh njegovih bistvenih spremembah. Pridružena država lahko zagotovi poročila o nadaljnjem ukrepanju, ki izhajajo iz akcijskega načrta.

3. V skladu s členom 3(3) tega okvirnega protokola pridružena država na podlagi svojega akcijskega načrta po lastni presoji določi ustrezen časovni okvir, v katerem lahko Evropsko komisijo zaprosi za oceno, potrebno za pridobitev dostopa do notranjega trga EU.

ČLEN 6

Začetek veljavnosti dostopa do trga

1. Potem ko Evropska komisija sprejme pozitivno priporočilo iz člena 11(3) tega okvirnega protokola, da so izpolnjeni vsi potrebni pogoji iz člena 3 tega okvirnega protokola, skupni odbor na priporočilo pododbora za finančne storitve sprejme sklep o razširitvi dostopa do enega ali več segmentov notranjega trga EU za finančne storitve na pridruženo državo.

2. Sklep iz odstavka 1 začne učinkovati prvi dan meseca, ki sledi datumu, ko ga skupni odbor sprejme.

3. V celotnem obdobju, v katerem velja odstopanje iz člena 4(1) tega okvirnega protokola, začne dostop za gospodarske subjekte EU do finančnega trga pridružene države veljati na dan, ko začne veljati sklep skupnega odbora, s katerim se pridruženi državi odobri dostop do enega ali več segmentov notranjega trga EU za finančne storitve. Tak dostop do trga je omejen na segment ali segmente, na katere se nanaša navedeni sklep.

ČLEN 7

Lokalno opravljanje storitev v pridruženi državi

1. Nadzorni organi pridružene države zagotovijo, da ponudniki finančnih storitev s sedežem na njihovem ozemlju opravljajo znaten del svojega poslovanja v njihovi jurisdikciji in delujejo na njihovih trgih. V svoji jurisdikciji prepovejo ustanavljanje ponudnikov brez aktivnih poslovnih dejavnosti ali znatnih sredstev.
2. Izpolnjevanje obveznosti iz odstavka 1 se spremlja v okviru spremljanja nadzorne infrastrukture pridružene države iz člena 13 tega okvirnega protokola.

DEL II

OCENA ZA PRIDOBITEV DOSTOPA DO NOTRANJEGA TRGA EU

ČLEN 8

Pregled finančnega sektorja pridružene države

1. Ustrezni nadzorni organi EU in Enotni odbor za reševanje, ustanovljen z Uredbo (EU) št. 806/2014 Evropskega parlamenta in Sveta¹, na svojem področju pristojnosti, kot je določeno v pravu EU, pod nadzorom Evropske komisije izvedejo pregled finančnega sektorja pridružene države na naslednji način:
 - (a) pridružena država vsakemu ustreznemu nadzornemu organu EU in Enotnemu odboru za reševanje predloži:
 - (i) podroben opis svojega finančnega sektorja, vključno s seznamom pooblaščenih ali registriranih ponudnikov finančnih storitev in njihovo pravno obliko, identiteto njihovih direktorjev, identiteto in državljanstvom njihovih delničarjev, odnosi s skupinami, gospodarskim pomenom (skupna bančna sredstva, upravljana sredstva in skupne zavarovalne premije);
 - (ii) vse dodatne informacije, ki jih vsak ustrezen nadzorni organ EU in Enotni odbor za reševanje potrebujejo za dokončanje pregleda na podlagi tega člena;
 - (b) vsak ustrezen nadzorni organ EU izvaja preglede bilanc stanja in preglede kakovosti sredstev za bančni in zavarovalniški sektor na podlagi svoje metodologije v sodelovanju z ustreznimi pristojnimi organi pridružene države.

¹ Uredba (EU) št. 806/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. julija 2014 o določitvi enotnih pravil in enotnega postopka za reševanje kreditnih institucij in določenih investicijskih podjetij v okviru enotnega mehanizma za reševanje in enotnega sklada za reševanje ter o spremembi Uredbe (EU) št. 1093/2010 (UL EU L 225, 30.7.2014, p. 1).

(c) ustrezen nadzorni organ EU in Enotni odbor za reševanje skladu z ustreznim pravom EU ocenita obstoj, strukturo in kakovost sistema jamstva za vloge, zavarovalne jamstvene sheme in ureditve za reševanje.

2. Za izvedbo pregleda na podlagi tega člena lahko nadzorni organi EU in Enotni odbor za reševanje po potrebi uporabijo pomoč tretjih oseb na nacionalni ali mednarodni ravni.

3. Stroške, povezane s pregledom v skladu s tem členom, krije pridružena država.

ČLEN 9

Ocena izvajanja in uporabe pravnih aktov EU v pridruženi državi

1. EU oceni popolnost in skladnost zakonodaje in regulativnega okvira pridružene države z ustreznim pravnim aktom EU. Oceni zlasti skladnost z določbami pravnih aktov EU:

- (a) ki se brez razlik uporabljajo za celotni notranji trg EU za finančne storitve, zlasti z odločbami na področju preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma, in
- (b) ki se uporabljajo za posamezni segment ali segmente notranjega trga EU za finančne storitve iz člena 4(1) tega okvirnega protokola.

2. Skladnost zakonodaje in regulativnega okvira pridružene države z ustreznim pravnim aktom EU se lahko oceni s pomočjo tretjih oseb na nacionalni ali mednarodni ravni. Evropska komisija opredeli referenčni okvir ocene takšne skladnosti in pridruženo državo obvesti o zadevnem postopku javnega naročanja in njegovih rezultatih.
3. Stroške, povezane z oceno v skladu s tem členom, krije pridružena država.

ČLEN 10

Ocena nadzorne infrastrukture pridružene države

1. Ocena nadzorne infrastrukture pridružene države zajema neodvisnost, zanesljivost, uspešnost in učinkovitost nadzornega okvira pridružene države. Takšna ocena zajema tudi nadzor na področju preprečevanja pranja denarja v pridruženi državi, vključno z obstojem in pravilnim delovanjem finančnoobveščevalne enote.
2. Oceno iz odstavka 1 izvede vsak ustrezen nadzorni organ EU v sodelovanju z ustreznimi pristojnimi organi držav članic EU. Vsak ustrezen nadzorni organ EU določi merila in metodologijo za ocenjevanje ter o tem ustrezno obvesti Evropsko komisijo in pridruženo državo. Merila in metodologija za to oceno odražajo veljavno pravo EU o neodvisnosti, zanesljivosti, uspešnosti in učinkovitosti zadevnega nadzornega okvira.

3. Za izvedbo ocene iz odstavka 1 lahko nadzorni organi EU po potrebi uporabijo pomoč tretjih oseb na nacionalni ali mednarodni ravni.
4. Stroške, povezane z oceno v skladu s tem členom, krije pridružena država.

ČLEN 11

Rezultat ocene

1. Po zaključku pregleda finančnega sektorja pridružene države iz člena 8 tega okvirnega protokola vsak ustrezen nadzorni organ EU in Enotni odbor za reševanje Evropski komisiji izdajo mnenje, v katerem navedejo oceno finančnega sektorja pridružene države.
2. Po zaključku ocene nadzorne infrastrukture pridružene države iz člena 10 tega okvirnega protokola vsak ustrezen nadzorni organ EU Evropski komisiji izda mnenje, v katerem navedejo oceno nadzornega okvira pridružene države.
3. Evropska komisija ob upoštevanju mnenj iz odstavkov 1 in 2 tega člena ter ocene izvajanja in uporabe pravnih aktov EU iz člena 9 tega okvirnega protokola izda priporočilo pododboru za finančne storitve.

V priporočilu iz prvega pododstavka tega odstavka se določi, ali bi bilo treba pridruženi državi odobriti dostop do notranjega trga EU za finančne storitve ali do enega ali več njegovih tržnih segmentov, pri čemer se upoštevajo naslednji vidiki:

- (a) če se pri pregledih bilance stanja ali pregledih kakovosti sredstev iz člena 8(1), točka (b), tega okvirnega protokola ugotovijo tveganja za pravilno delovanje notranjega trga EU, se dostop do ustreznega segmenta ali segmentov notranjega trga EU za finančne storitve ne odobri, dokler taka tveganja niso ustrezno odpravljena;
- (b) če je ocena sistema jamstva za vloge, zavarovalne jamstvene sheme ali skladov za reševanje iz člena 8(1), točka (c), tega okvirnega protokola negativna, se dostop do bančnega segmenta ali segmenta zavarovanj in pozavarovanj ne odobri, dokler take pomanjkljivosti niso ustrezno odpravljene;
- (c) če se pri oceni izvajanja in uporabe prava EU ugotovijo pomanjkljivosti na enem ali več področjih, se dostop do ustreznega segmenta ali segmentov notranjega trga EU za finančne storitve iz člena 4(1) tega okvirnega protokola ne odobri, dokler take pomanjkljivosti niso ustrezno odpravljene;
- (d) če se pri oceni nadzorne infrastrukture pridružene države ugotovijo pomanjkljivosti, se dostop do ustreznega segmenta ali segmentov notranjega trga EU za finančne storitve iz člena 4(1) tega okvirnega protokola ne odobri, dokler take pomanjkljivosti niso ustrezno odpravljene.

4. Če je priporočilo Evropske komisije iz odstavka 3 negativno, Evropska komisija obvesti pododbor za finančne storitve o smernicah in ukrepih pridružene države za odpravo ugotovljenih pomanjkljivosti. Pridružena država ne more vložiti nove zahteve za oceno za pridobitev dostopa do trga pred pretekom enega leta od obvestila Evropskega komisije o teh smernicah in ukrepih. Pridružena država ob vložitvi nove zahteve predloži dokaze o upoštevanju predpisanih smernic in izvajanju zahtevanih ukrepov.

DEL III

SPREMLJANJE

ČLEN 12

Spremljanje izvajanja in uporabe pravnih aktov EU s strani pridružene države

1. Potem ko skupni odbor v skladu s členom 6 tega okvirnega protokola razširi dostop do notranjega trga EU za finančne storitve ali do enega ali več njegovih segmentov na pridruženo državo, Evropska komisija še naprej ocenjuje stalno skladnost zakonodaje in regulativnega okvira pridružene države z ustreznim pravnim aktom EU ves čas trajanja dostopa do trga. Spremljanje se izvaja v skladu s členom 9 tega okvirnega protokola.
2. Evropska komisija rezultate naknadnega spremljanja predloži pododboru za finančne storitve, vključno z vsemi priporočili za obravnavo vprašanj, ugotovljenih med postopkom spremljanja. Pridružena država izvede priporočila v roku, določenem v navedenih priporočilih.

3. Če se pri spremljanju izvajanja in uporabe pravnih aktov EU ugotovijo pomembne pomanjkljivosti na enem ali več področjih, ima EU pravico začasno prekiniti uporabo tega okvirnega protokola v zvezi z zadevnim segmentom ali segmenti finančnih storitev. Pogoji in postopek za takšno začasno prekinitev so določeni v členih 18 in 19 tega okvirnega protokola.
4. Stroške, povezane z rednim spremljanjem v skladu s tem členom, krije pridružena država.

ČLEN 13

Spremljanje nadzorne infrastrukture pridružene države

1. Potem ko skupni odbor v skladu s členom 6 tega okvirnega protokola razširi dostop do notranjega trga EU za finančne storitve ali do enega ali več njegovih segmentov na pridruženo državo, se izvede ocena nadzorne infrastrukture pridružene države v skladu s členom 10 tega okvirnega protokola. Ta ocena se organizira vsaki dve leti, razen če Evropska komisija določi drugače.
2. Evropska komisija rezultate ocen predloži pododboru za finančne storitve, vključno z vsemi priporočili, ki jih pripravijo ustrezni nadzorni organi EU za obravnavo vprašanj, ugotovljenih med tem spremljanjem.
3. Pridružena država izvede priporočila iz odstavka 2 v roku, določenem v navedenih priporočilih. Ustrezni nadzorni organi EU preverijo, ali so bila ta priporočila v celoti izvedena.

4. Če pridružena država v določenem roku ne odpravi pomanjkljivosti, ugotovljenih v priporočilih iz ocene, ima EU pravico začasno prekiniti uporabo tega okvirnega protokola v zvezi z zadevnim segmentom ali segmenti finančnih storitev. Pogoji in postopek za takšno začasno prekinitvev so določeni v členih 18 in 19 tega okvirnega protokola.

5. Stroške, povezane z rednim spremljanjem v skladu s tem členom, krije pridružena država.

DEL IV

SODELOVANJE Z NADZORNIMI ORGANI EU

ČLEN 14

Nadzorni organi EU – splošna načela glede pooblastil

1. Nadzorni organi EU imajo v razmerju do sektorja finančnih storitev in pristojnih organov pridružene države vsa pooblastila, ki so jim podeljena z uredbami o ustanovitvi, ustrezno sektorsko zakonodajo EU in členi 8, 10, 11, 13 in 15 tega okvirnega protokola.
2. Pooblastila nadzornih organov EU vključujejo pooblastilo za sprejemanje sklepov in priporočil, naslovljenih na ponudnike finančnih storitev ali pristojne organe pridružene države, kot je potrebno za zagotovitev pravilnega delovanja notranjega trga EU, varstva potrošnikov, vlagateljev in drugih ustreznih deležnikov ali zaščite stabilnosti in celovitosti notranjega trga EU. Ta pooblastila se izvajajo ob posvetovanju s finančnimi nadzornimi organi pridružene države.
3. Pridružena država zagotovi, da lahko nadzorni organi EU učinkovito izvajajo svoja pooblastila v njeni jurisdikciji, ter ustrezno prispeva k njihovim proračunskim potrebam. Pristojni organi pridružene države sodelujejo z nadzornimi organi EU pri izvajanju njihovih pooblastil v njihovi jurisdikciji in sprejmejo vse potrebne ukrepe za zagotovitev učinkovitega in doslednega izvrševanja vseh sklepov in priporočil, ki jih sprejmejo nadzorni organi EU.

4. Kadar imajo nadzorni organi EU neposredna nadzorna pooblastila ali pooblastila za neposredno posredovanje na podlagi njihovih ustanovitvenih pravnih aktov, zadevne sektorske EU zakonodaje in tega okvirnega protokola so sklepi, ki jih sprejmejo, pravno zavezujoči in se neposredno uporabljajo v jurisdikciji pridružene države, ne da bi jih moral potrditi pristojni organ pridružene države.

ČLEN 15

Nadzorni organi EU – izredna pooblastila

1. V primeru škodljivega razvoja dogodkov v finančnem sektorju pridružene države, ki bi lahko v celoti ali delno povzročil znatno finančno škodo strankam ali potrošnikom ali ogrozil pravilno delovanje in celovitost finančnih trgov ali stabilnost ali celovitost finančnega sistema EU ali ene ali več njenih držav članic, je vsak nadzorni organ EU pooblaščen, da od ustreznega pristojnega organa pridružene države zahteva takojšnje ukrepanje za ustrezno obravnavo grožnje v priglašnem obdobju.

2. Če ugotovi, da ustrezni pristojni organi pridružene države v priglašnem roku niso sprejeli ukrepov za obravnavo grožnje ali pa sprejeti ukrepi grožnje ne obravnavajo ustrezno, je vsak nadzorni organ EU v teh izrednih razmerah pooblaščen, da v skladu s pogoji, določenimi v ustrezni sektorski zakonodaji EU, zlasti členu 9(5) Uredbe (EU) št. 1093/2010, členu 9(5) Uredbe (EU) št. 1094/2010 in členu 9(5) Uredbe (EU) št. 1095/2010, v zvezi s ponudniki finančnih storitev s sedežem v pridruženi državi sprejme naslednje odločitve:

- (a) začasna prepoved ali omejitev trženja, distribucije ali prodaje nekaterih finančnih instrumentov, produktov ali finančnih instrumentov/produktov v zvezi z nekaterimi posebnimi značilnostmi ali vrsto finančne dejavnosti ali prakse, kot je prepoved sklepanja novih poslov ali pridobivanja novih strank v primeru pomislekov v zvezi z ravnanjem ali boniteto podjetja, ali

(b) začasna prepoved ali omejitev vrste finančne dejavnosti ali prakse, vključno s prostim razpolaganjem s sredstvi.

3. Kadar sklep iz odstavka 2 tega člena ni izvršen, ustrezní nadzorni organ EU sprejme sklep, s katerim ponudniku finančnih storitev s sedežem v pridruženi državi naloži globo upravne narave. Skupni odbori, ustanovljeni s členom 76 okvirnega sporazuma, sprejmejo podrobna usklajena pravila o:

(a) merilih, ki jih je treba uporabiti za določitev zneska naložene globe, in zgornjo mejo tega zneska;

(b) postopku za izvrševanje pooblastil za nalaganje glob;

(c) veljavnih zastaralnih rokov, ki se uporabljajo za naložitev in izvršitev glob.

4. Vsak ustrezen nadzorni organ EU v skladu s pogoji iz ustrezne zakonodaje EU sprejme sklep, naslovljen na ustrezni pristojni organ pridružene države, o začasnem odvzemu dovoljenja, ki je izdano ponudniku finančnih storitev, v primeru kršitve prava EU, goljufivih dejavnosti, neskladnosti z zakonodajo o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma, neskladnosti z zahtevo glede sposobnosti in primernosti ali kršitev pri ravnanju do strank ali potencialnih strank ponudnika finančnih storitev.

5. Sklepi iz odstavkov 2 do 4 so pravno zavezujoči in se neposredno uporabljajo v jurisdikciji pridružene države.

ČLEN 16

Vloga pridružene države

Pristojni organi pridružene države imajo pri delu nadzornih organov EU in njihovega odbora nadzornikov razen glasovalne pravice enake pravice in obveznosti kot pristojni organi držav članic EU, ki pa so omejene na odločitve, ki so neposredno naslovljene na njihov finančni sektor ali finančne organe.

ČLEN 17

Sodelovanje na področju preprečevanja pranja denarja

Pridružena država zagotovi polno sodelovanje z imenovanimi organi EU in držav članic EU za preprečevanje pranja denarja ter vsemi njihovimi nasledniki.

DEL V

ZAŠČITNI UKREPI EU

ČLEN 18

Zaščitni ukrepi – načela

1. EU lahko začasno prekine uporabo tega okvirnega protokola v zvezi z zadevnim segmentom ali segmenti finančnih storitev, če:
 - (a) so bile med spremljanjem v skladu s členom 12 tega okvirnega protokola ugotovljene pomembne pomanjkljivosti pri izvajanju in uporabi pravnih aktov EU;
 - (b) so bile med spremljanjem v skladu s členom 13 tega okvirnega protokola ugotovljene pomembne pomanjkljivosti v nadzornem okviru pridružene države;
 - (c) ni zadostnega sodelovanja pristojnih organov pridružene države v boju proti nepravilnostim, goljufijam, zlorabam, pranju denarja in financiranju terorizma, tudi v primeru neizpolnjevanja sklepov, ki jih nadzorni organi EU sprejmejo na podlagi člena 15 tega okvirnega protokola;;
 - (d) je prišlo do izogibanja ali pomembnih kršitev pravnih aktov EU na področju finančnih storitev.

2. Začasna prekinitev se sprejme v skladu s pogoji in postopkom iz člena 19 tega okvirnega protokola.

ČLEN 19

Zaščitni ukrepi – postopki

1. Z odstopanjem od člena 90 okvirnega sporazuma, kadar EU meni, da je prišlo do enega ali več primerov iz člena 18(1) tega okvirnega protokola, o tem uradno obvesti pridruženo državo in zadevo predloži skupnemu odboru.

2. Skupni odbor se sestane brez odlašanja, v vsakem primeru pa najpozneje en mesec po tem, ko mu je bila zadeva predložena. Pridruženi pogodbenici skupnemu odboru predložita vse koristne informacije, da se omogoči poglobljena preučitev primera. Skupni odbor preuči vse možnosti, ki omogočajo iskanje rešitve v skladu s tem sporazumom, in lahko v ta namen po potrebi sprejme kakršen koli sklep.

3. Kadar skupni odbor v treh mesecih od datuma prve seje skupnega odbora iz odstavka 2 ne najde rešitve za primere iz člena 18(1), EU obvesti pridruženo državo o predlagani rešitvi ugotovljene težave.

4. Če pridružena država v treh mesecih ne upošteva rešitve, ki jo je predlagala EU, EU začasno prekine uporabo tega okvirnega protokola v zvezi z zadevnim segmentom ali segmenti finančnih storitev, dokler pridružena država ne odpravi pomanjkljivosti, ki jo je ugotovila EU. Pridruženi pogodbenici še naprej sodelujeta v rednem dialogu, da bi našli rešitev, ki bi bila za obe sprejemljiva.

5. Po začasni prekinitvi uporabe tega okvirnega protokola v skladu z odstavkom 4 lahko pridružena država zadevo predloži Sodišču Evropske unije. Kadar namerava pridružena država vložiti tožbo pri Sodišču Evropske unije v skladu s tem odstavkom, o tem nemudoma pisno obvesti EU in predloži vse ustrezne informacije.

DEL VI

INSTITUCIONALNE DOLOČBE

ČLEN 20

Pododbora za finančne storitve

1. Z odstopanjem od prvega stavka člena 76(8) okvirnega sporazuma se ustanovita pododbora za finančne storitve med:

- (a) EU, ki jo zastopa Evropska komisija, in Andoro, ki jo zastopa njen organ, pristojen za politiko finančnih storitev, in
- (b) EU, ki jo zastopa Evropska komisija, in San Marinom, ki ga zastopa njegov organ, pristojen za politiko finančnih storitev.

Za namene tega okvirnega protokola se vsako sklicevanje na pododbor za finančne storitve razume kot sklicevanje na katerega koli od teh pododborov za finančne storitve iz točk (a) in (b).

2. Pododbora za finančne storitve opravljata naslednje naloge:

- (a) nadzorujeta izvajanje tega okvirnega protokola, kot se uporablja prek protokolov za pridruženi državi in ustreznih določb iz prilog IX, XII in XXII k navedenima protokoloma za pridruženi državi;

- (b) oblikujeta naslednja priporočila za skupna odbora:
 - (i) priporočila za spremembo Priloge IX k protokoloma za pridruženi državi v skladu s členom 81 okvirnega sporazuma;
 - (ii) priporočila za razširitev dostopa do notranjega trga EU za finančne storitve ali enega ali več njegovih tržnih segmentov v skladu s členom 6 tega okvirnega protokola;
 - (iii) druga priporočila;
 - (c) po potrebi oblikujeta priporočila pridružitvenemu odboru;
 - (d) prevzameta druge funkcije in odgovornosti, ki so jima dodeljene z drugimi določbami tega okvirnega protokola.
3. Evropska komisija lahko nadzorne organe EU povabi, da se udeležijo sej pododbora za finančne storitve za tehnične razprave, če je to potrebno.
4. V primerih, ko spremembe Priloge IX k protokoloma za pridruženi državi zadevajo obe pridruženi državi, pododbora za finančne storitve svoje delo opravljata na skupnih sejah na podlagi usklajenih predlogov.
5. Pododbora za finančne storitve se sestaneta vsako leto ali v katerem koli drugem časovnem presledku, ki jih določijo njuni člani. Seje lahko potekajo prek tehnoloških sredstev, ki so na voljo pridruženim pogodbenicam.

DEL VII

KONČNE DOLOČBE

ČLEN 21

Dejavnosti centralnih bank in monetarnih organov

Nobena določba tega sporazuma se ne uporablja za dejavnosti, ki jih izvajajo javni organi, centralne banke, monetarni organi ali kateri koli drugi subjekti, ki so v lasti ali pod nadzorom pridružene pogodbenice, pri izvajanju monetarne politike ali politike deviznega tečaja.

OKVIRNI PROTOKOL 4
O PRAVILIH KONKURENCE, KI SE UPORABLJAJO ZA PODJETJA

ČLEN 1

Kar zadeva sporazume, sklepe podjetniških združenj in usklajena ravnanja, ki že obstajajo ob začetku veljavnosti tega sporazuma in na katere se nanaša člen 38(1) okvirnega sporazuma, se prepoved iz člena 38(1) ne uporablja od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma, če se ti sporazumi, sklepi podjetniških združenj ali usklajena ravnanja spremenijo v dvanajstih mesecih od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma, tako da izpolnjujejo pogoje skupinskih izjem iz Priloge XIV k protokolu za pridruženo državo.

ČLEN 2

Kar zadeva sporazume, sklepe podjetniških združenj in usklajena ravnanja, ki že obstajajo ob začetku veljavnosti tega sporazuma in na katere se nanaša člen 38(1) okvirnega sporazuma, se prepoved iz člena 38(1) ne uporablja od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma, če se ti sporazumi, sklepi podjetniških združenj ali usklajena ravnanja spremenijo v dvanajstih mesecih od datuma začetka veljavnosti tega sporazuma, tako da ne spadajo več pod navedeno prepoved.

OKVIRNI PROTOKOL 5
O SODELOVANJU NA PODROČJU STATISTIKE

ČLEN 1

Predmet urejanja

1. Ta okvirni protokol se uporablja za sodelovanje med pridruženima pogodbenicama na področju statistike z namenom zagotoviti pripravo in izkazovanje koherentnih in primerljivih statističnih podatkov za opis in spremljanje vseh ekonomskih, socialnih in okoljskih politik, ki so pomembne za njuno sodelovanje.
2. Za namene odstavka 1, pridruženi pogodbenici razvijeta in uporabljata usklajene metode, opredelitve in klasifikacije ter skupne programe in postopke, na podlagi katerih poteka organizacija statističnega dela na ustreznih upravnih ravneh in v skladu s tem okvirnim protokolom.
3. Priprava statističnih podatkov pridruženih pogodbenic je nepristranska, zanesljiva, objektivna, znanstveno neodvisna, stroškovno učinkovita in zaupna. Priprava statističnih podatkov ne sme povzročiti prevelikega bremena za gospodarske subjekte.

ČLEN 2

Pododbora za statistiko

1. Z odstopanjem od prvega stavka člena 76(8) okvirnega sporazuma se ustanovita pododbora za statistiko med:

- (a) EU, ki jo zastopa Evropska komisija, in Andoro, ki jo zastopajo njeni organi, pristojni za sodelovanje na področju statistike, in
- (b) EU, ki jo zastopa Evropska komisija, in San Marinom, ki ga zastopajo njegovi organi, pristojni za sodelovanje na področju statistike.

Za namene tega okvirnega protokola se vsako sklicevanje na pododbor za statistiko razume kot sklicevanje na katerega koli od pododborov za statistiko iz točk (a) in (b).

2. Pododbora za statistiko sta pristojna za upravljanje tega okvirnega protokola in zagotavljata njegovo pravilno izvajanje. V ta namen dajeta priporočila in sprejemata odločitve v primerih, predvidenih v tem okvirnem protokolu. Pododbora za statistiko sprejemata svoje sklepe s soglasjem.

3. Pododborna za statistiko in Odbor za evropski statistični sistem, ustanovljen z Uredbo (ES) št. 223/2009 Evropskega parlamenta in Sveta¹, organizirajo svoje naloge za namene tega okvirnega protokola na skupnih sejah.
4. Pododborna za statistiko se sestaneta po potrebi. Vsaka pridružena pogodbenica lahko zahteva sejo pododborna za statistiko. Pododborna za statistiko se lahko odločita za ustanovitev delovnih skupin, ki jima lahko pomagajo pri izvajanju njunih nalog.
5. Pridružena pogodbenica lahko pri pododboru za statistiko kadar koli sproži razpravo o zanj pomembni zadevi v zvezi s tem okvirnim protokolom.
6. V vsakem sklepu pododborna za statistiko se navede datum začetka izvajanja. Tak sklep se po potrebi predloži v odobritev v skladu s poslovníkom pododborna za statistiko, navedeni pododbor pa ga začne izvajati v skladu s svojim poslovníkom.

¹ Uredba (ES) št. 223/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 2009 o evropski statistiki ter razveljavitvi Uredbe (ES, Euratom) št. 1101/2008 Evropskega parlamenta in Sveta o prenosu zaupnih podatkov na Statistični urad Evropskih skupnosti, Uredbe Sveta (ES) št. 322/97 o statističnih podatkih Skupnosti in Sklepa Sveta 89/382/EGS, Euratom, o ustanovitvi Odbora za statistične programe Evropskih skupnosti (UL EU L 87, 31.3.2009, str. 164).

ČLEN 3

Sodelovanje na področju statistike

1. Evropski statistični program iz člena 13 Uredbe (ES) št. 223/2009 predstavlja okvir za ukrepe na področju statistike, ki jih izvaja pridružena država v ustreznih časovnih obdobjih, ki jih zajema evropski statistični program. Vsa glavna področja in statistične vsebine evropskega statističnega programa se štejejo za pomembne za sodelovanje na področju statistike, določeno v tem okvirnem protokolu, in vsaka pridružena država lahko pri njih polno sodeluje.
2. Pododbor za statistiko kot del letnega delovnega programa, ki ga pripravi Evropska komisija v skladu s poglavjem III Uredbe (ES) št. 223/2009, in vzporedno z njim vsako leto pripravijo posebna letna statistična programa EU in pridružene države (letni statistični program EU/Andora in letni statistični program EU/San Marino). Vsak letni statistični program EU/pridružene države odobri pododbor za statistiko. V teh programih so navedeni zlasti ukrepi v okviru ustreznih vsebin letnega statističnega programa, ki imajo v programskem obdobju prednost za sodelovanje EU in zadevne pridružene države na področju statistike.
3. Statistični podatki iz pridruženih držav se pošljejo Eurostatu v hrambo, obdelavo in izkazovanje. V ta namen nacionalni statistični uradi pridruženih držav tesno sodelujejo z Eurostatom, da se zagotovi pravilno pošiljanje podatkov iz pridruženih držav in njihovo izkazovanje različnim skupinam uporabnikov prek običajnih kanalov razširjanja kot del statističnih podatkov EU in pridružene države. Obdelavo statističnih podatkov pridruženih držav ureja Uredba (ES) št. 223/2009.

4. Pododbor za statistiko preuči napredek, dosežen v okviru ustreznih ukrepov EU in pridružene države na področju statistike. Predvsem oceni, ali so bili doseženi cilji, prednostne naloge in ukrepi, načrtovani v prvih treh letih izvajanja tega okvirnega protokola. Oceni tudi, ali vsebina Priloge XXI k zadevnemu protokolu za pridruženo državo ustrezno odraža pomembnost iz člena 1(1) tega okvirnega protokola.

ČLEN 4

Udeležba

1. Subjekti, ustanovljeni v pridruženih državah, so upravičeni do udeležbe v posebnih programih EU, s katerimi upravlja Eurostat, z enakimi pogodbenimi pravicami in obveznostmi, kot jih imajo subjekti, ustanovljeni v EU.
2. Na Evropsko komisijo (Eurostat) so lahko napoteni nacionalni strokovnjaki iz pridruženih držav. Stroške, povezane z napotitvijo teh nacionalnih strokovnjakov na Evropsko komisijo (Eurostat), vključno s plačami, prispevki za socialno varnost, zagotavljanjem pokojnin ter dnevniciami in potnimi stroški, v celoti krije pridružena država, ki jih je napotila.
3. Subjekti, ustanovljeni v EU, so upravičeni do udeležbe v posebnih programih, s katerimi upravljajo nacionalni statistični uradi pridruženih držav, z enakimi pogodbenimi pravicami in obveznostmi, kot jih imajo subjekti, ustanovljeni v pridruženih državah.

ČLEN 5

Druge oblike sodelovanja

1. Prenos tehnologije na področju statistike med nacionalnimi statističnimi uradi pridruženih držav in Eurostatom se izvede na podlagi medsebojnega soglasja.
2. Brez poseganja v posebne določbe in ureditve iz poglavja 19 Priloge XI k vsakemu protokolu za pridruženo državo si lahko pridruženi pogodbenici izmenjujeta kakršne koli informacije na področju statistike.
3. Nacionalni statistični uradi pridruženih pogodbenic si lahko izmenjujejo uradnike. Nacionalni statistični uradi držav članic EU si lahko izmenjujejo uradnike tudi z uradi pridruženih držav. O pogojih, pod katerimi potekajo takšne izmenjave, se neposredno dogovorijo zadevni nacionalni statistični uradi.

ČLEN 6

Finančne določbe

1. Za kritje vseh stroškov njihovega sodelovanja pridruženi državi letno finančno prispevata k evropskemu statističnemu programu.
2. Pravila, ki urejajo finančni prispevek pridruženih držav, so določena v členu 68 okvirnega sporazuma.

OKVIRNI PROTOKOL 6
O ARBITRAŽNIH POSTOPKIH

POGLAVJE 1

UVODNE DOLOČBE

ČLEN 1

Področje uporabe

Če pridružena pogodbenica predloži spor v arbitražo v skladu s členom 90(8), členom 97(9) ali členom 98(6) okvirnega sporazuma, se uporablja ta okvirni protokol.

ČLEN 2

Oprelitev pojmov

V tem okvirnem protokolu:

- (a) „tožeča stranka“ pomeni pridruženo pogodbenico, ki spor predloži v arbitražo v skladu s členom 90(8), členom 97(9) ali členom 98(6) okvirnega sporazuma;

- (b) „tožena stranka“ pomeni pridruženo pogodbenico, ki je sprejela:
- (i) izravnalne ukrepe iz člena 90(7) okvirnega sporazuma;
 - (ii) zaščitne ukrepe iz člena 97(1) okvirnega sporazuma;
 - (iii) nujne zaščitne ukrepe iz člena 97(5) okvirnega sporazuma;
 - (iv) izravnalne ukrepe iz člena 97(8) okvirnega sporazuma;
 - (v) zaščitne ukrepe iz člena 98(1) okvirnega sporazuma;
- ali
- (vi) izravnalne ukrepe iz člena 98(5) okvirnega sporazuma;
- (c) „zastopnik pridružene pogodbenice“ pomeni uradnika ali katero koli osebo, ki jo pridružena pogodbenica imenuje kot svojega zastopnika in ki to pridruženo pogodbenico zastopa za namene spora na podlagi člena 90(8), člena 97(9) ali člena 98(6) okvirnega sporazuma;
- (d) „svetovalec“ pomeni osebo, ki jo pridružena pogodbenica določi, da tej pridruženi pogodbenici nudi svetovanje ali pomoč v zvezi s postopki pred arbitražnim senatom;
- (e) „pomočnik“ pomeni osebo, ki v skladu s pogoji svojega imenovanja opravlja raziskave za člana arbitražnega senata ali mu zagotavlja pomoč pod vodstvom in nadzorom tega člana arbitražnega senata;

- (f) „kandidat“ pomeni katero koli osebo, katere ime je na seznamu iz člena 4 tega okvirnega protokola in ki se upošteva pri izboru za člana arbitražnega senata na podlagi navedenega člena.

ČLEN 3

Register in administrativna podpora

Na pisno zahtevo pridruženih pogodbenic ali arbitražnega senata Mednarodni urad Stalnega arbitražnega sodišča (v nadaljnjem besedilu: Stalno arbitražno sodišče) deluje kot register in arbitražnemu senatu zagotavlja ustrezno administrativno podporo.

ČLEN 4

Seznam oseb, ki so pripravljene in sposobne opravljati funkcijo članov arbitražnega senata

1. Vsak skupni odbor sestavi seznam 15 oseb, ki so pripravljene in sposobne opravljati funkcijo članov arbitražnega senata. V ta namen vsaka pridružena pogodbenica imenuje pet oseb. Poleg tega pridruženi pogodbenici skupaj imenujeta pet oseb za funkcijo predsednika arbitražnega senata. Skupna odbora zagotovita, da takšna seznama v vsakem trenutku izpolnjujeta zahteve iz odstavka 2.

2. Na seznamih, sestavljenih v skladu z odstavkom 1, so samo osebe, katerih neodvisnost je nedvomna, ki so ustrezno usposobljene za imenovanje na najvišje sodniške položaje v svoji državi ali so priznani pravniki in ki imajo posebno znanje ali izkušnje na področju prava EU in mednarodnega javnega prava. Na teh seznamih ni oseb, ki so člani, uradniki ali drugi uslužbenci institucij EU, vlade države članice EU ali vlade pridružene države.

POGLAVJE 2

URADNA OBVESTILA

ČLEN 5

Pošiljanje uradnih obvestil

1. Arbitražni senat pošlje vse zahteve, obvestila, pisna stališča in druge dokumente pridruženima pogodbenicama hkrati.
2. Kadar pridružena pogodbenica naslovi zahtevo, obvestilo, pisno stališče ali drug dokument na arbitražni senat, hkrati pošlje izvod drugi pridruženi pogodbenici.
3. Kadar pridružena pogodbenica naslovi zahtevo, obvestilo, pisno stališče ali drug dokument v zvezi s sporom na drugo pridruženo pogodbenico, hkrati pošlje izvod arbitražnemu senatu.
4. Vsakršno uradno obvestilo iz odstavkov 1 do 3 se pošlje po elektronski pošti ali po potrebi po katerem koli drugem telekomunikacijskem sredstvu, s katerim je mogoče dokazati, da je bila pošta poslana. Če ni dokazano nasprotno, se šteje, da je bilo tako obvestilo prejeto na dan pošiljanja. Vsa uradna obvestila se naslovijo na pravno službo Evropske komisije oziroma misijo zadevne pridružene države pri EU.

ČLEN 6

Obvestilo o arbitraži

1. Arbitražni postopek se začne na dan, ko tožena stranka prejme obvestilo o arbitraži. Obvestilo o arbitraži se pošlje tudi Stalnemu arbitražnemu sodišču.
2. Obvestilo o arbitraži vsebuje naslednje elemente:
 - (a) zahtevo, da se spor predloži v arbitražo;
 - (b) imeni in naslova pridruženih pogodbenic;
 - (c) imena in naslove njunih zastopnikov in svetovalcev;
 - (d) pravno podlago postopka: člen 90(8), člen 97(9) ali člen 98(6) okvirnega sporazuma;
 - (e) opredelitev enega od naslednjih ukrepov:
 - (i) izravnalni ukrepi iz člena 90(7) okvirnega sporazuma;
 - (ii) zaščitni ukrepi iz člena 97(1) okvirnega sporazuma;

- (iii) nujni zaščitni ukrepi iz člena 97(5) okvirnega sporazuma;
 - (iv) izravnalni ukrepi iz člena 97(8) okvirnega sporazuma;
 - (v) zaščitni ukrepi iz člena 98(1) okvirnega sporazuma;
 - (vi) izravnalni ukrepi iz člena 98(5) okvirnega sporazuma;
- (f) navedbo pravila, ki je predmet spora ali se nanj nanaša;
 - (g) kratek opis spora;
 - (h) imenovanje člana arbitražnega senata.
3. Spor o tem, ali obvestilo o arbitraži izpolnjuje zahteve tega okvirnega protokola, ne preprečuje ustanovitve arbitražnega senata. Ta spor dokončno reši arbitražni senat.

ČLEN 7

Odgovor na obvestilo o arbitraži

1. Tožena stranka v 20 dneh po prejemu obvestila o arbitraži tožeči stranki in Stalnemu arbitražnemu sodišču pošlje odgovor, ki vsebuje:
 - (a) imeni in naslova pridruženih pogodbenic;
 - (b) imena in naslove njunih zastopnikov in svetovalcev;
 - (c) odgovor na elemente iz obvestila o arbitraži iz člena 6(2), točke (d) do (g), tega okvirnega protokola;
 - (d) imenovanje člana arbitražnega senata.

2. Spor o tem, da tožena stranka na obvestilo o arbitraži ni odgovorila ali nanj ni odgovorila v celoti in pravočasno, ne preprečuje ustanovitve arbitražnega senata. Ta spor dokončno reši arbitražni senat.

POGLAVJE 3

ARBITRAŽNI SENAT

ČLEN 8

Ustanovitev arbitražnega senata

1. Arbitražni senat sestavljajo trije člani.
2. Arbitražni senat se ustanovi v skladu z odstavkoma 3 in 4 tega člena v 30 dneh po predložitvi obvestila o arbitraži v skladu s členom 6 tega okvirnega protokola.
3. Pridruženi pogodbenici imenujeta po enega člana arbitražnega senata izmed oseb s seznama, ki so pripravljene in sposobne za članstvo v arbitražnem senatu, iz člena 4(1) tega okvirnega protokola. Predsednika sporazumno izbereta člana arbitražnega senata s seznama oseb, ki jih pridruženi pogodbenici skupaj imenujeta za opravljanje funkcije predsednika arbitražnega senata.

V primeru, da člana arbitražnega senata ne moreta doseči soglasja glede izbire predsednika v roku iz odstavka 2 tega člena, lahko katera koli pridružena pogodbenica zahteva, da generalni sekretar Stalnega arbitražnega sodišča z žrebom določi predsednika s seznama oseb, ki sta jih pridruženi pogodbenici skupaj predlagali za funkcijo predsednika arbitražnega senata.

4. Generalni sekretar Stalnega arbitražnega sodišča opravi izbiro iz drugega pododstavka odstavka 3 v petih dneh od zahteve iz tega pododstavka. Pri izboru so lahko prisotni zastopniki pridruženih držav.
5. Datum ustanovitve arbitražnega senata je datum, ko je izbrani predsednik imenovanje sprejel.
6. Če seznam oseb, ki so pripravljene in sposobne za članstvo v arbitražnem senatu, iz člena 4(1) tega okvirnega protokola ni sestavljen do poteka roka iz odstavka 2 tega člena, pridruženi pogodbenici v petih dneh imenujeta vsaka po eno osebo za člana arbitražnega senata. Če so bile predlagane osebe na podlagi člena 4(1), se imenujejo osebe s tega seznama. Predsednik se nato imenuje po postopku iz odstavka 3 tega člena. Če pridruženi pogodbenici v nadaljnjih petih dneh skupaj ne predlagata vsaj ene osebe za predsednika arbitražnega senata, generalni sekretar Stalnega arbitražnega sodišča v petih dneh po posvetovanju s pridruženima pogodbenicama predlaga osebo, ki bo opravljala funkcijo predsednika arbitražnega senata, ki izpolnjuje zahteve iz člena 4(2) tega okvirnega protokola. Če pridruženi pogodbenici takšnemu predlogu v petih dneh ne nasprotujeta, se imenuje oseba, ki jo je predlagal generalni sekretar Stalnega arbitražnega sodišča.
7. Če arbitražni senat ni ustanovljen v treh mesecih od datuma zahteve za predložitev spora arbitraži v skladu s členom 6 tega okvirnega protokola, generalni sekretar Stalnega arbitražnega sodišča v 15 dneh od zahteve katere koli pridružene pogodbenice in po posvetovanju s pridruženima pogodbenicama za ustanovitev arbitražnega senata imenuje osebe, ki izpolnjujejo zahteve iz člena 4(2) tega okvirnega protokola.

ČLEN 9

Neodvisnost in imuniteta članov arbitražnega senata

1. Člani arbitražnega senata so neodvisni, delujejo v svoji individualni pristojnosti in ne sprejemajo navodil nobene organizacije ali vlade.
2. Člani arbitražnega senata imajo od ustanovitve slednjega imuniteto pred sodnimi postopki v EU in pridruženih državah za dejanja, ki jih storijo pri opravljanju svojih nalog v arbitražnem senatu.

ČLEN 10

Zahteva za izločitev članov arbitražnega senata

1. Pridružena pogodbenica, ki namerava zahtevati izločitev člana arbitražnega senata, svojo namero uradno sporoči v 15 dneh po prejemu uradnega obvestila o imenovanju tega člana ali v 30 dneh od dne, ko je bila seznanjena z okoliščinami, ki kršijo zahteve iz člena 9(1) tega okvirnega protokola.
2. Obvestilo o zahtevi za izločitev se pošlje drugi pridruženi pogodbenici, članu senata, čigar izločitev se zahteva, ostalim članom arbitražnega senata in Stalnemu arbitražnemu sodišču. V njem so navedeni razlogi za zahtevo za njegovo izločitev.
3. Če pridružena pogodbenica zahteva izločitev člana arbitražnega senata, lahko druga pridružena pogodbenica zahtevo za izločitev sprejme. Član arbitražnega senata, čigar izločitev se zahteva, lahko tudi odstopi. Takšno sprejetje ali odstop ne pomeni potrditve navedenih razlogov za zahtevo za njegovo izločitev.

4. Če v 15 dneh od datuma obvestila o zahtevi za izločitev druga pridružena pogodbenica ne sprejme zahteve za izločitev ali član arbitražnega senata, čigar izločitev se zahteva, ne odstopi, lahko pogodbenica, ki zahteva izločitev, od generalnega sekretarja Stalnega arbitražnega sodišča zahteva, da odloči o zahtevi za izločitev.

5. Pri odločanju o zahtevi za izločitev generalni sekretar Stalnega arbitražnega sodišča navede razloge za to odločitev, razen če se pridruženi pogodbenici strinjata, da se razlogi ne navedejo.

ČLEN 11

Zamenjava članov arbitražnega senata

1. Če je treba med arbitražnim postopkom zamenjati člana arbitražnega senata, kot je določeno v poglavju 5 tega okvirnega protokola, se imenuje ali izbere nadomestni član v skladu s členom 8(3) tega okvirnega protokola, ki se uporablja tudi, če pridružena pogodbenica ni uveljavila pravice do imenovanja ali sodelovanja pri imenovanju člana arbitražnega senata, ki ga je treba zamenjati.

2. V primeru zamenjave člana arbitražnega senata se postopek nadaljuje v fazi, v kateri je zamenjani član arbitražnega senata prenehal opravljati svoje dolžnosti, razen če arbitražni senat odloči drugače.

ČLEN 12

Delovanje arbitražnega senata

1. Predsednik arbitražnega senata predseduje vsem sejam arbitražnega senata. Arbitražni senat lahko svojega predsednika pooblasti za sprejemanje upravnih in postopkovnih odločitev.
2. Če v tem okvirnem protokolu ni določeno drugače, lahko arbitražni senat svoj postopek in posvetovanja vodi prek katerih koli komunikacijskih sredstev.
3. V posvetovanjih arbitražnega senata lahko sodelujejo samo njegovih člani. Vendar lahko arbitražni senat dovoli navzočnost pomočnikov.
4. Priprava vseh sklepov ostane v izključni pristojnosti članov arbitražnega senata in se ne prenese na nobeno drugo osebo.
5. Kadar se izpostavi postopkovno vprašanje, ki ni zajeto v tem okvirnem protokolu, lahko arbitražni senat po posvetovanju s pridruženima pogodbenicama določi postopek, ki se bo uporabil, če je združljiv s tem okvirnim protokolom.
6. Če arbitražni senat meni, da je treba spremeniti katerega od rokov za postopek iz tega okvirnega protokola ali opraviti katero koli drugo postopkovno ali upravno prilagoditev, pridruženi pogodbenici po posvetovanju z njima pisno obvesti o razlogih za spremembo ali prilagoditev in o potrebnem roku ali prilagoditvi.

POGLAVJE 4

RAČUNANJE ROKOV

ČLEN 13

Računanje rokov

1. Vsi roki, določeni v tem okvirnem protokolu, začnejo teči naslednji dan po prejemu uradnega obvestila. Če je zadnji dan roka konec tedna ali praznik in dela prost dan, ki velja za Evropsko komisijo ali zadevno pridruženo državo, se rok podaljša na naslednji delovni dan. Prazniki ali dela prosti dnevi znotraj roka se štejejo v rok.
2. Če je zadnji dan za predložitev dokumenta konec tedna ali praznik in dela prost dan, ki velja za Evropsko komisijo ali zadevno pridruženo državo, se lahko ta dokument predloži naslednji delovni dan Evropske komisije ali zadevne pridružene države, odvisno od primera.

POGLAVJE 5

ARBITRAŽNI POSTOPEK

ČLEN 14

Splošne določbe

Arbitražni senat zagotovi, da se stranki v sporu obravnavata enako in da ima vsaka stranka v sporu v kateri koli ustrezni fazi arbitražnega postopka primerno možnost, da predstavi svoje stališče. Arbitražni senat svoje postopke vodi tako, da se preprečijo nepotrebne zamude in stroški ter da se reši spor med strankama spora.

ČLEN 15

Kraj arbitraže

Kraj arbitraže je Haag. V izjemnih okoliščinah se lahko arbitražni senat sestane kjer koli drugje, kjer se mu zdi primerno.

ČLEN 16

Jeziki

1. Postopek pred arbitražnim senatom poteka v francoščini in angleščini.
2. Arbitražni senat lahko odredi, da se vsem dokumentom, priloženim zahtevku ali odgovoru na zahtevek, in vsem dodatnim dokumentom, predloženim med postopkom v izvornem jeziku, priloži prevod v enega od jezikov postopka.
3. Vsaka pridružena pogodbenica krije svoje stroške prevoda dokumentov, ki jih je predložila arbitražnemu senatu in katerih izvorni jezik ni angleščina ali francoščina, ter morebitne stroške v zvezi s tolmačenjem za svoje zastopnike ali svetovalce na zaslišanju.

ČLEN 17

Zahtevek

1. Tožeča stranka pisno posreduje svoj zahtevek toženi stranki, Stalnemu arbitražnemu sodišču in vsem članom arbitražnega senata v roku, ki ga v ta namen določi arbitražni senat v skladu s členom 20 tega okvirnega protokola. Tožeča stranka se lahko odloči, da se kot zahtevek šteje njeno obvestilo o arbitraži iz člena 6 tega okvirnega protokola, če navedeno obvestilo o arbitraži izpolnjuje vse zahteve iz odstavkov 2 in 3 tega člena.

2. Zahtevek vsebuje naslednje elemente:
- (a) imeni in naslova pridruženih pogodbenic;
 - (b) imena in naslove njihovih zastopnikov in svetovalcev;
 - (c) pravno podlago postopka: člen 90(8), člen 97(9) ali člen 98(6) okvirnega sporazuma;
 - (d) opredelitev enega od naslednjih ukrepov:
 - (i) izravnalni ukrepi iz člena 90(7) okvirnega sporazuma;
 - (ii) zaščitni ukrepi iz člena 97(1) okvirnega sporazuma;
 - (iii) nujni zaščitni ukrepi iz člena 97(5) okvirnega sporazuma;
 - (iv) izravnalni ukrepi iz člena 97(8) okvirnega sporazuma;
 - (v) zaščitni ukrepi iz člena 98(1) okvirnega sporazuma;
 - (vi) izravnalni ukrepi iz člena 98(5) okvirnega sporazuma;
 - (e) navedbo dejstev, na katerih temelji zahtevek;

(f) opis spora in

(g) pravne razloge ali argumente, na katere se sklicuje.

3. Zahtevku se, kadar je to mogoče, priloži dokumente in dokaze, ki jih navaja tožeča stranka, ali se v njem sklicuje na te dokumente in dokaze.

ČLEN 18

Odgovor na zahtevek

1. Tožena stranka pisno posreduje svoj odgovor na zahtevek tožeči stranki, Stalnemu arbitražnemu sodišču in vsem članom arbitražnega senata v roku, ki ga v ta namen določi arbitražni senat v skladu s členom 20 tega okvirnega protokola. Tožena stranka se lahko odloči, da se kot odgovor na zahtevek šteje njen odgovor na obvestilo o arbitraži iz člena 7 tega okvirnega protokola, če ta odgovor na obvestilo o arbitraži izpolnjuje zahteve iz odstavka 2 tega člena.

2. V odgovoru na zahtevek se odgovori na elemente, navedene v zahtevku, v skladu s členom 17(2), točke (c) do (g), tega okvirnega protokola. Odgovoru na zahtevek se, kadar je to mogoče, priložidokumente in dokaze, ki jih navaja tožena stranka, ali se v njem sklicuje na te dokumente in dokaze.

ČLEN 19

Druga pisna stališča

Arbitražni senat lahko odloči, katera pisna stališča mu morata predložiti ali mu lahko predložita pridruženi pogodbenici poleg zahtevka in odgovora na zahtevek. V skladu s členom 20 tega okvirnega protokola arbitražni senat določi rok za posredovanje teh pisnih stališč.

ČLEN 20

Roki

Roki, ki jih arbitražni senat določi za posredovanje zahtevka, odgovora na zahtevek in vseh drugih pisnih stališč, ne bi smeli biti daljši od 90 dni. Vendar lahko arbitražni senat navedene roke podaljša, če meni, da je tako podaljšanje upravičeno.

ČLEN 21

Začasni ukrepi

Arbitražni senat ne sprejme ali odobri začasnih ukrepov.

ČLEN 22

Dokazi

1. Vsaka pridružena pogodbenica predloži dokaze o dejstvih, na katerih temelji njen zahtevek oziroma odgovor na zahtevek.
2. Arbitražni senat lahko kadar koli med postopkom od pridruženih pogodbenic zahteva, da v predpisanem roku predložita dodatna dokazila.
3. Arbitražni senat odloči o dopustnosti, ustreznosti in trdnosti predloženih dokazov.

ČLEN 23

Zaslišanja

1. Predsednik na podlagi okvirnega časovnega razporeda, določenega v skladu s členom 28(1) tega okvirnega protokola, in po posvetovanju s pridruženima pogodbenicama ter drugimi člani arbitražnega senata uradno obvesti pridruženi pogodbenici o datumu, uri in kraju zaslišanja. Navedene informacije so javno dostopne, razen če je zaslišanje zaprto za javnost.
2. Arbitražni senat se lahko v soglasju s pridruženima pogodbenicama odloči, da zaslišanja ne opravi.

3. Če se stranki v sporu ne dogovorita drugače, zaslišanje poteka v prostorih Stalnega arbitražnega sodišča v Haagu v skladu s členom 15 tega okvirnega protokola.
4. Arbitražni senat lahko skliče dodatna zaslišanja, če se stranki v sporu s tem strinjata.
5. Med celotnim zaslišanjem so prisotni vsi člani arbitražnega senata.
6. Če se stranki v sporu ne dogovorita drugače, se lahko zaslišanja ne glede na to, ali je postopek odprt za javnost ali ne, udeležijo naslednje osebe:
 - (a) zastopniki strank v sporu;
 - (b) svetovalci;
 - (c) pomočniki;
 - (d) tolmači, prevajalci in sodni zapisnikarji arbitražnega senata ter
 - (e) strokovnjaki, ki jih določi arbitražni senat.
7. Vsaka stranka v sporu najpozneje pet dni pred datumom zaslišanja na arbitražni senat in drugo stranko v sporu naslovi seznam oseb, ki bodo na zaslišanju v imenu te stranke v sporu ustno predstavile argumente, ter seznam drugih zastopnikov in svetovalcev, ki se bodo udeležili zaslišanja.

8. Da se zagotovi, da imata tožeča stranka in tožena stranka na voljo enako količino časa za argumentacijo in odgovore, zaslišanje poteka po naslednjem vrstnem redu:

(a) stališče:

(i) stališče tožeče stranke;

(ii) stališče tožene stranke;

(b) odgovor:

(i) odgovor tožeče stranke;

(ii) replika tožene stranke.

9. Arbitražni senat lahko kadar koli med zaslišanjem zastavi vprašanja kateri koli stranki v sporu.

10. Arbitražni senat zagotovi pripravo zapisnika zaslišanja, ki se čim prej po zaslišanju pošlje strankama v sporu. Stranki v sporu lahko predložita pripombe na zapisnik v desetih dneh od datuma zaslišanja. Arbitražni senat lahko te pripombe upošteva.

11. Vsaka stranka v sporu lahko v desetih dneh po datumu zaslišanja na arbitražni senat naslovi dopolnilno pisno stališče v zvezi s katero koli zadevo, ki je bila izpostavljena na zaslišanju.

ČLEN 24

Zamuda stranke

1. Če tožeča stranka v roku, ki ga določi arbitražni senat v skladu s členom 20 tega okvirnega protokola, razen v primeru upravičenih zadržkov, ne predloži svojega zahtevka, arbitražni senat odredi zaključek arbitražnega postopka, razen če obstajajo odprta vprašanja, o katerih bo morda treba odločiti ali kadar arbitražni senat meni, da je to primerno.
2. Če tožena stranka v roku, ki ga določi arbitražni senat v skladu s členom 20 tega okvirnega protokola, razen v primeru upravičenih zadržkov, ne predloži odgovora na obvestilo o arbitraži ali odgovora na zahtevek, arbitražni senat odredi nadaljevanje arbitražnega postopka, kar pa ne pomeni, da lahko arbitražni senat na podlagi take nepredložitve šteje, da je tožena stranka sprejela obtožbe tožeče stranke.

Ta odstavek se uporablja tudi, kadar tožeča stranka ne predloži replike na nasprotni zahtevek.

3. Če se ena od strank v sporu ne udeleži zaslišanja, o katerem je bila ustrezno uradno obveščena v skladu s tem okvirnim protokolom, in svoje neudeležbe ne utemelji z upravičenimi zadržki, lahko arbitražni senat nadaljuje z arbitražni postopek.
4. Če ena od strank v sporu, ki je ustrezno pozvana k predložitvi dodatnih dokazov, tega ne stori v predpisanih rokih in brez sklicevanja na upravičene zadržke, arbitražni senat odloča na podlagi dokazov, ki so mu predloženi.

ČLEN 25

Zaupnost

1. Vse informacije, ki jih je stranka v sporu označila za zaupne in predložila arbitražnemu senatu druga stranka v sporu in arbitražni senat obravnavata kot zaupne.

Kadar stranka v sporu arbitražnemu senatu predloži pisno stališče, ki vsebuje zaupne informacije, v 15 dneh predloži tudi stališče brez zaupnih informacij, ki se razkrije javnosti.

2. Ta okvirni protokol stranki v sporu ne preprečuje, da javnosti razkrije svoja pisna stališča, odgovore na vprašanja, ki jih je predložil arbitražni senat, ali zapisnik ustnih trditev, če pri sklicevanju na informacije, ki jih je predložila druga stranka v sporu, ne razkrije nobenih informacij, ki jih je druga stranka v sporu označila kot zaupne.

3. Zaslišanja pred arbitražnim senatom so odprta za javnost, razen kadar stališča in argumenti stranka v sporu vsebujejo zaupne informacije ali kadar se stranki v sporu dogovorita, da je zaslišanje zaprto za javnost. V takem primeru stranki v sporu spoštujeta zaupnost zaslišanja.

ČLEN 26

Enostranski stiki

Ves čas trajanja arbitražnega postopka se člani arbitražnega senata v odsotnosti ene stranke v sporu ne sestanejo ali drugače ustno ali pisno komunicirajo z drugo stranko v sporu.

ČLEN 27

Zaključek arbitražnega postopka

Potem ko stranki v sporu dobita razumno priložnost, da predstavita svoje argumente, lahko arbitražni senat arbitražni postopek zaključi.

POGLAVJE 6

ČASOVNI RAZPORED POSTOPKA PRED ARBITRAŽNIM SENATOM

ČLEN 28

Časovni razpored postopka pred arbitražnim senatom

1. Arbitražni senat po posvetovanju s strankama v sporu v desetih dneh po ustanovitvi arbitražnega senata določi okvirni časovni razpored postopka. Po posvetovanju s strankama v sporu lahko kadar koli podaljša ali skrajša kateri koli rok, ki je določen v tem okvirnem protokolu ali s katerim sta se stranki v sporu strinjali.
2. Arbitražni senat o svoji odločitvi uradno obvesti stranki v sporu in skupni odbor v 12 mesecih od datuma ustanovitve arbitražnega senata. Kadar arbitražni senat meni, da se tega roka ne bo mogel držati, njegov predsednik o tem pisno uradno obvesti stranki v sporu, pri čemer navede razloge za zamudo in datum, na katerega namerava arbitražni senat končati delo.
3. Stranka v sporu lahko v desetih dneh po ustanovitvi arbitražnega senata poda obrazloženo zahtevo, da se zadeva obravnava kot nujna. Arbitražni senat v tem primeru odloči o nujnosti zadeve v 15 dneh od prejema take zahteve. Kadar arbitražni senat odloči, da je zadeva nujna, si po najboljših močeh prizadeva, da stranki v sporu uradno obvesti o svoji vsebinski odločitvi o zadevi v šestih mesecih od datuma svoje ustanovitve.

POGLAVJE 7

ARBITRAŽNA ODLOČBA

ČLEN 29

Arbitražne odločbe arbitražnega senata

1. Arbitražni senat si po najboljših močeh prizadeva za sprejetje arbitražnih odločb s soglasjem. Če kljub prizadevanjem arbitražne odločbe ni mogoče sprejeti s soglasjem, se arbitražna odločba sprejme z večino glasov.
2. V nobenem primeru se odklonilna mnenja članov arbitražnega senata ne objavijo.
3. Vsaka arbitražna odločba je za stranki v sporu zavezujoča. Arbitražna odločba zajema ugotovitve o dejstvih, uporabo ustreznih določb tega sporazuma ter argumente za ugotovitve in zaključke.

ČLEN 30

Oblika in učinek arbitražne odločbe

1. Arbitražni senat lahko izda ločene arbitražne odločbe o različnih vprašanjih in v različnih trenutkih.

2. Vse arbitražne odločbe so v pisni obliki in morajo biti obrazložene.
3. Vse arbitražne odločbe so dokončne in za stranki v sporu zavezujoče.
4. Arbitražna odločba vsebuje podpise članov arbitražnega senata ter navedbo datuma njene izdaje in kraja arbitraže. Stalno arbitražno sodišče strankama v sporu pošlje izvod arbitražne odločbe, ki ga podpišejo člani arbitražnega senata.
5. Stranki v sporu arbitražne odločbe v celoti objavita ob upoštevanju varstva zaupnih informacij iz člena 25 tega okvirnega protokola.
6. Stranki v sporu arbitražne odločbe nemudoma izvršita.

ČLEN 31

Sporazumna rešitev ali drugi razlogi za končanje arbitražnega postopka

1. Stranki v sporu lahko kadar koli dosežeta sporazumno rešitev spora. V tem primeru stranki v sporu o vsaki taki rešitvi skupaj uradno obvestita arbitražni senat. Če je za sporazumno rešitev potrebna odobritev ene od strank v sporu, se uradno obvestilo sklicuje na tako zahtevo, arbitražni postopek pa se začasno prekine do zaključka takega postopka. Če se odobritev ene od strank v sporu ne zahteva ali po uradnem obvestilu, da so taki nacionalni postopki zaključeni, se arbitražni postopek konča.

2. Če pred izdajo arbitražne odločbe nadaljevanje arbitražnega postopka postane nemogoče ali nepotrebno iz razloga, ki ni naveden v odstavku 1 tega člena, arbitražni senat stranki v sporu obvesti, da namerava izdati odredbo o končanju arbitražnega postopka. Arbitražni senat lahko izda navedene odredbe, razen kadar obstajajo odprta vprašanja, o katerih bo morda treba odločiti, ali kadar arbitražni senat meni, da je to primerno.

3. Arbitražni senat strankama v sporu posreduje odredbo o končanju arbitražnega postopka ali sporazumno rešitev, ki jo podpišejo člani arbitražnega senata. Za sporazumne rešitve se uporablja člen 30, odstavki (2) do (6), tega okvirnega protokola.

ČLEN 32

Popravek arbitražne odločbe

1. V 30 dneh od prejema odločbe lahko katera koli stranka v sporu z obvestilom drugi stranki v sporu in Stalnemu arbitražnemu sodišču od arbitražnega senata zahteva, da v arbitražni odločbi popravi vsakršne napake pri izračunu, vsebinske ali tipkarske napake ali podobne napake ali izpuste. Kadar arbitražni senat meni, da je taka zahteva upravičena, take popravke izvede v 45 dneh od prejema te zahteve. Taka zahteva nima odložilnega učinka.

2. Arbitražni senat lahko na lastno pobudo izvede popravke v 30 dneh od uradnega obvestila o svoji odločbi.

3. Popravki se v skladu s tem členom izvedejo v pisni obliki in so sestavni del arbitražne odločbe. Za take popravke se uporablja člen 30, odstavki (2) do (6), tega okvirnega protokola.

POGLAVJE 8

FINANČNE ZADEVE

ČLEN 33

Honorarji in nadomestila stroškov, ki se plačajo
članom arbitražnega senata in njihovim pomočnikom

Stranki v sporu se z arbitražnim senatom s katerim koli komunikacijskim sredstvom v sedmih dneh od ustanovitve arbitražnega senata dogovorita o:

- (a) honorarjih in nadomestilih stroškov, ki se plačajo članom arbitražnega senata in so razumni ter primerljivi s standardi senatov, ustanovljenih v okviru Svetovne trgovinske organizacije;
- (b) honorarjih, ki se plačajo pomočnikom, pri čemer je za vsakega člana arbitražnega senata skupni znesek honorarjev za pomočnike razumen in v nobenem primeru ne presega tretjine honorarjev tega člana arbitražnega senata.

ČLEN 34

Stroški

1. Vsaka stranka v sporu nosi svoje stroške in polovico stroškov arbitražnega senata.

2. Arbitražni senat določi svoje stroške v vsebinski arbitražni odločbi o zadevi. Ti stroški krijejo samo:

- (a) plačilo članov arbitražnega senata, ki se navedejo ločeno za vsakega člana in jih določi arbitražni senat sam v skladu s členom 34, točka (a), tega okvirnega protokola;
- (b) potne stroške in druge stroške članov arbitražnega senata;
- (c) plačilo in stroške Stalnega arbitražnega sodišča.

3. Stroški iz odstavka 2 morajo biti razumni glede na vrednost spora, zapletenost spora, čas, ki ga porabijo člani arbitražnega senata in vsi strokovnjaki, ki jih imenuje arbitražni senat, ter vse druge pomembne okoliščine posamezne zadeve.

ČLEN 35

Polog za stroške

- 1. Na začetku arbitražnega postopka lahko Stalno arbitražno sodišče od strank v sporu zahteva, da vnaprej vplačata polog v višini ocenjenega skupnega zneska stroškov iz člena 34(2) tega okvirnega protokola.
- 2. Med arbitražnim postopkom lahko Stalno arbitražno sodišče od strank v sporu zahteva, da položita dodatne zneske.

3. Vsi zneski, ki jih stranki v sporu položita v skladu s tem členom, se nakažejo Stalnemu arbitražnemu sodišču, ki jih izplača za kritje dejansko nastalih stroškov, ki vključujejo zlasti honorarje članov arbitražnega senata in Stalnega arbitražnega sodišča.

KODEKS RAVNANJA ZA ČLANE ARBITRAŽNEGA SENATA

ČLEN 1

Odgovornosti v okviru postopka

1. Zaradi ohranjanja integritete in nepristranskosti arbitražnega postopka vsak kandidat za članstvo v arbitražnem senatu:
 - (a) se izogiba neprimernemu ravnanju in dajanju vtisa neprimernega ravnanja;
 - (b) je neodvisen in nepristranski;
 - (c) se izogiba neposrednim in posrednim navzkrižjem interesov ter
 - (d) upošteva visoke standarde ravnanja za ohranitev integritete in nepristranskosti postopka za reševanje sporov.
2. Nekdanji kandidati ali člani arbitražnega senata izpolnjujejo obveznosti iz členov 5 in 6 tega dodatka.

ČLEN 2

Obveznosti razkritja članov arbitražnega senata

1. Kandidati pred potrditvijo njihovega izbora za člana arbitražnega senata pridruženima pogodbenicama pisno razkrijejo morebitne interese, odnose ali zadeve, s katerimi so seznanjeni ter ki bi lahko vplivale na njihovo neodvisnost ali nepristranskost ali utemeljeno ustvarile vtis neprimerne ravnanja ali pristranskosti v postopku pred arbitražnim senatom.
2. Kandidati in člani arbitražnega senata zadeve v zvezi z dejanskimi ali morebitnimi kršitvami tega kodeksa ravnanja sporočijo samo skupnemu odboru v obravnavo s strani pridruženih pogodbenic.
3. Člani arbitražnega senata v kateri koli fazi postopka pred arbitražnim senatom strankama v sporu pisno razkrijejo morebitne interese, odnose ali zadeve iz odstavka 1, s katerimi so ali postanejo seznanjeni.

ČLEN 3

Potrebna skrbnost članov arbitražnega senata

1. Izbrani člani arbitražnega senata ves čas trajanja postopka pred arbitražnim senatom svoje dolžnosti opravljajo temeljito in učinkovito ter pošteno in skrbno.

2. Člani arbitražnega senata zlasti:

- (a) obravnavajo samo tista vprašanja, ki so bila izpostavljena v postopku pred arbitražnim senatom in so potrebna za arbitražno odločbo, in te dolžnosti ne prenašajo na druge osebe;
- (b) sprejmejo vse ustrezne ukrepe za zagotovitev, da so njihovi pomočniki seznanjeni s členi 1, 2, in 6 tega dodatka ter jih upoštevajo.

ČLEN 4

Neodvisnost in nepristranskost članov arbitražnega senata

Člani arbitražnega senata:

- (a) so neodvisni in nepristranski, izogibajo se ustvarjanju vtisa neprimerne ravnanja ali pristranskosti ter ne dopustijo, da bi nanje vplivali lastni interesi, zunanji pritiski, politični pomisleki, zahteve javnosti, zvestoba EU ali pridruženima državam ali strah pred kritiko;
- (b) ne sprejemajo neposredno ali posredno nobenih obveznosti ali ugodnosti, ki bi na kakršen koli način vplivale ali dajale vtis, da vplivajo na ustrezno opravljanje njihovih dolžnosti;
- (c) ne izrabljajo svojega položaja v arbitražnem senatu, da bi ugodili lastnim ali zasebnim interesom, in se izogibajo vsem dejanjem, ki bi lahko ustvarjala vtis, da so drugi v posebnem položaju, da lahko vplivajo nanje;

- (d) ne dopustijo, da bi finančni, poslovni, poklicni, družinski ali socialni odnosi ali obveznosti vplivale na njihovo ravnanje ali presojo;
- (e) se izogibajo vzpostavljanju odnosov ali pridobivanju finančnih interesov, ki bi lahko vplivali na njihovo nepristranskost ali ustvarjali vtis neprimernega ravnanja ali pristranskosti;
- (f) v odsotnosti drugih članov arbitražnega senata ne razpravljajo z eno ali obema strankama v sporu o nobenem vidiku vsebine ali izvedbe postopka pred arbitražnim senatom.

ČLEN 5

Obveznosti nekdanjih članov arbitražnega senata

Vsi nekdanji člani arbitražnega senata se izogibajo dejanjem, ki bi lahko ustvarjala vtis, da so bili pri opravljanju svojih dolžnosti pristranski ali da so imeli koristi od katere koli odločitve ali arbitražne odločbe arbitražnega senata.

ČLEN 6

Zaupnost

1. Člani ali nekdanji člani arbitražnega senata nikoli:
 - (a) ne razkrijejo ali uporabijo nobenih nejavnih informacij, ki so povezane s postopkom pred arbitražnim senatom ali pridobljene med takim postopkom, razen za namene tega postopka, ter v nobenem primeru ne razkrijejo ali uporabijo nobenih takih informacij za pridobitev osebnih koristi ali koristi za druge ali za škodovanje interesom drugih;
 - (b) ne razkrijejo razprav arbitražnega senata ali stališč članov arbitražnega senata.
2. Člani arbitražnega senata ne razkrijejo arbitražne odločbe arbitražnega senata ali njenih delov pred njeno objavo v skladu s tem okvirnim protokolom.

OKVIRNI PROTOKOL 7
O STATUTU PRIDRUŽITVENEGA PARLAMENTARNEGA ODBORA

ČLEN 1

Pridružitveni parlamentarni odbor, ustanovljen s členom 78 okvirnega sporazuma, se oblikuje in deluje v skladu s tem sporazumom in tem statutom.

ČLEN 2

Pridružitveni parlamentarni odbor sestavlja dvanajst članov. Evropski parlament imenuje štiri člane, parlamenta pridruženih držav pa vsak štiri člane.

ČLEN 3

Pridružitveni parlamentarni odbor izmed svojih članov izvoli svojega predsednika in podpredsednika. Pridružitvenemu parlamentarnemu odboru predsedujeta izmenično za dobo enega leta član, ki ga imenuje Evropski parlament, in član, ki ga imenuje parlament ene od pridruženih držav.

ČLEN 4

Pridružitveni parlamentarni odbor ima redno zasedanje najmanj enkrat letno, izmenično v EU in v eni od pridruženih držav. Pridružitveni parlamentarni odbor se na vsakem zasedanju odloči, kje bo naslednje redno zasedanje. Izredna zasedanja se lahko skličejo, če tako odloči Pridružitveni parlamentarni odbor v skladu s svojim poslovníkom.

ČLEN 5

Pridružitveni parlamentarni odbor sprejme svoj poslovník z dvotretjinsko večino svojih članov.

ČLEN 6

Stroške sodelovanja članov v Pridružitvenem parlamentarnem odboru nosi parlament, ki je zadevnega člana imenoval.